

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
ΠΜΣ Σύγχρονες Δημοσιογραφικές Σπουδές

Διπλωματική Εργασία
*«Αναπαράσταση του φύλου στην ελληνική και ευρωπαϊκή
δημοσιογραφία»*

Αγάπη Άλτα

Επιβλέπων καθηγητής: Χρήστος Φραγκονικολόπουλος

Αθήνα, Φεβρουάριος 2021

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Αγάπης Άλτα που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

*«Αναπαράσταση του Φύλου στην Ελληνική και Ευρωπαϊκή
Δημοσιογραφία»*

Αγάπη Άλτα

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:
«Χρήστος Φραγκονικολόπουλος»

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:
«Νικόλαος Μπακουνάκης»

Αθήνα, Φεβρουάριος 2021

«Ευχαριστίες»

Η παρούσα εργασία και ολοκλήρωση ενός σύντομου και επίπονου ταξιδιού αφιερώνεται σε όλους τους ανήσυχους ανθρώπους που δεν σταματούν στους δύσκολους καιρούς να εξελίσσονται και να προοδεύουν. Δεν ξεχνώ να ευχαριστήσω φυσικά τους γονείς μου που υπήρξαν σε κάθε μου βήμα δίπλα, να με υποστηρίζουν και να μου δίνουν ώθηση, καθώς και τον επιβλέποντα καθηγητή μου, τον κύριο Φραγκονικολόπουλο που με εμπιστεύτηκε και μου έδινε πάντοτε τις κατάλληλες κατευθύνσεις.

Περίληψη

Δείγματα σεξισμού, μισογνισμού και φυλετικών διακρίσεων, όσον αφορά τις οικονομικές απολαβές, την επιλογή θεματολογίας και την ανάληψη θέσεων ευθύνης παρατηρούνται ακόμη και σήμερα σε πολλές ειδησεογραφικές επιχειρήσεις, σε Ελλάδα και Ευρώπη. Παρόλο που ο φεμινισμός κατάφερε να κερδίσει σημαντική ορατότητα στα κυρίαρχα και νέα μέσα ενημέρωσης, πολλά από αυτά εξακολουθούν να εστιάζουν στη γυναικεία εμφάνιση, να θυματοποιούν τους άνδρες βιαστές ή να αναπαράγουν παγιωμένες αντιλήψεις για τους έμφυλους ρόλους.

Η παρούσα διπλωματική στοχεύει να μελετήσει τον τρόπο με τον οποίο έμφυλα ζητήματα καλύπτονται από εγχώρια και ευρωπαϊκά ΜΜΕ και στη συνέχεια να ερευνήσει πως παρουσιάζουν αυτά, γυναίκες με εξουσία. Απώτερος στόχος υπήρξε η καταγραφή συγκλίσεων και αποκλίσεων, προκειμένου να αναδειχθούν πολιτισμικές διαφοροποιήσεις που διαμορφώνουν τη δημοσιογραφική κουλτούρα σε Ελλάδα και Ευρώπη. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες που επιλέχθηκαν για την έρευνα αποτελούν η Κατερίνα Σακελλαροπούλου, η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Δημοκρατίας για την Ελλάδα, η Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Κριστίν Λαγκάρντ για τη Γαλλία, η διάσημη Ιταλίδα μπλόγκερ μόδας Κιάρα Φεράνι και η Γερμανίδα Καγκελάριος Άνγκελα Μέρκελ. Μελετήθηκε η γλώσσα, το περιεχόμενο, οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν για την παρουσίασή των συγκεκριμένων προσώπων, το πεδίο εστίασης των ειδήσεων, εξετάστηκε η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία των ρεπορτάζ και τέλος επιχειρήθηκε μία σύγκριση των ελληνικών και ευρωπαϊκών μέσων ενημέρωσης σε ζητήματα φύλου και ισότητας.

Λέξεις – Κλειδιά

Έμφυλα ζητήματα, φυλετικές διακρίσεις, γυναίκες με εξουσία, ελληνική και ευρωπαϊκή δημοσιογραφία, πολιτισμικές διαφοροποιήσεις, δημοσιογραφική κουλτούρα.

«Representation of Gender in Greek and European Journalism»

Agape Alta

Abstract

Examples of sexism, misogyny and racial discrimination in terms of financial earnings, choice of the topics covered and taking up positions of responsibility are still observed today in many news media, in Greece and Europe. Although feminism has gained important visibility in the dominant and new media, many of them still focus on female appearance, victimization of male rapists, or on reproducing consolidated perceptions of gender roles. This dissertation aims to study the way in which gender issues are covered by domestic and European media as well as to investigate the way they present women in power. The ultimate objective is to record convergences and divergences, in order to highlight the cultural differences that shape the journalistic culture in Greece and Europe. More specifically, the women selected for the research are Katerina Sakellaropoulou, the first female President of the Hellenic Republic, the President of the European Central Bank Christine Lagarde for France, the famous Italian fashion blogger Chiara Ferragni and the German Chancellor Angela Merkel. For the purposes of the research, the language, the content and the pictures used for the presentation of these specific persons were studied. In addition, the focal points of the news as well as the objectivity and impartiality of the reportage were examined and finally a comparison between the Greek and European media on gender and equality issues was made.

Keywords

Gender issues, racial discrimination, women in power, Greek and European journalism, cultural differences, journalistic culture

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Κατάλογος Εικόνων	viii
Κατάλογος Πινάκων	ix
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	x
Εισαγωγή	xi
1. Φεμινισμός, Φύλο και ΜΜΕ	1
1.1 Ιστορική Αναδρομή στα Φεμινιστικά Κινήματα	2
1.2 Γυναικείες Σπουδές και ΜΜΕ	6
1.2.1 Σεξισμός και ΜΜΕ	7
1.2.2 Νέα Μέσα Ενημέρωσης και Μισογυνισμός	9
1.3 Ζητήματα Φύλου στην ελληνική και ευρωπαϊκή δημοσιογραφία	13
1.3.1 Επιδράσεις των ΜΜΕ και Πολιτισμικές Σπουδές	16
2. ΜΜΕ και Δημοσιογραφική Κουλτούρα	18
2.1 Δημοσιογραφική Δεοντολογία	19
2.2 Δημοσιογραφική Ηθική και Πολιτισμικές Διαφοροποιήσεις	21
2.3 Πολιτική Ορθότητα και Ελευθερία Έκφρασης	25
3. Έρευνα: Γυναίκες με Εξουσία και Παρουσίασή τους από Ελληνικά και Ευρωπαϊκά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης	27
3.1 Σκοπός και Μεθοδολογία Έρευνας	28
3.2 Άνγκελα Μέρκελ και γερμανικά ΜΜΕ	30
3.3 Κριστίν Λαγκάρντ και γαλλικά ΜΜΕ	39
3.4 Αικατερίνη Σακελλαροπούλου και ελληνικά ΜΜΕ	47
3.5 Κιάρρα Φεράνι και ιταλικά ΜΜΕ	52
Συμπεράσματα	59
Βιβλιογραφικές Αναφορές	64

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1	Οι Femen σε διαδήλωση στο Παρίσι χρησιμοποιούν το σώμα τους ως όπλο.....	5
Εικόνα 2	Η Scarlet Johnanson σε εξώφυλλο των The Times.....	8
Εικόνα 3	Κίνημα MeToo από την Αμερικανίδα ηθοποιό Alissa Milano.....	10
Εικόνα 4	Σχόλια χρηστών στο facebook, με αφορμή τις δηλώσεις της ηθοποιού Πηνελόπης Αναστασοπούλου.....	11
Εικόνα 5	Γελοιογραφία του Αρκά για την πολιτική ορθότητα.....	26
Εικόνα 6	Η Άνγκελα Μέρκελ παρουσιάζεται να κάθεται στο γραφείο της και να χρησιμοποιεί ηλεκτρικό ρεύμα για τη λυχνία της.....	31
Εικόνα 7	Η Γερμανίδα Καγκελάριος παρουσιάζεται να χασμουριέται στο ευρωπαϊκό συμβούλιο για τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης.....	32
Εικόνα 8	Η Άνγκελα Μέρκελ παρακαλεί τους πολίτες να περιορίσουν τις συναντήσεις..	32
Εικόνα 9	Η Άνγκελα Μέρκελ , στις πρώτες της δηλώσεις στο Κοινοβούλιο, ως Καγκελάριος της Γερμανίας.....	33
Εικόνα 10	Η Κριστίν Λαγκάρντ στα κεντρικά γραφεία του ΔΝΤ.....	40
Εικόνα 11	Η Κριστίν Λαγκάρντ παρουσιάζεται χαμογελαστή την πρώτη μέρα της δικής για την υπόθεση Ταπί.....	41
Εικόνα 12	Κριστίν Λαγκάρντ και Μάριο Ντράγκι σε κοινή συνάντηση στο Τσενγκτού..	44
Εικόνα 13	Η Αικατερίνη Σακελλαροπούλου κατά τη θητεία της στο Συμβούλιο Επικρατείας.....	47
Εικόνα 14	Συνάντηση ης Σοφίας Μπεκατώρου με την Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου.....	51
Εικόνα 15	Εξώφυλλο της L'economia με την Κιάρα Φεράνι.....	53
Εικόνα 16	Η Κιάρα Φεράνι παρουσιάζεται σε πίνακα ως σύγχρονη Παναγία.....	55
Εικόνα 17	Η Κιάρα Φεράνι σε καμπάνια της Pantene.....	57

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών σε όλες τις θέσεις ευθύνης στα ΜΜΕ σε χώρες της Ευρώπης (EIGE) 1.....	14
Πίνακας 2 Ποσοστά γυναικών στα παραδοσιακά και νέα μέσα ενημέρωσης ανά θέμα και ανά περιοχή (EIGE).....	15
Πίνακας 3 Ποσοστά συμμετοχής ανδρών και γυναικών στη δημόσια ραδιοτηλεόραση σε 27 χώρες της Ευρώπης (EIGE)	16
Πίνακας 4 Ποσοστά συμμετοχής γυναικών στην εργασία σε διάφορες χώρες.....	23
Πίνακας 5 Αριθμός γυναικών στα ελληνικά κόμματα της Βουλής.....	24
Πίνακας 6 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Άνγκελα Μέρκελ και την αξιολόγηση των γερμανικών ΜΜΕ.....	60
Πίνακας 7 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Κριστίν Λαγκάρντ και την αξιολόγηση των γαλλικών ΜΜΕ.....	61
Πίνακας 8 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Κατερίνας Σακελλαροπούλου και την αξιολόγηση των ελληνικών ΜΜΕ.....	62
Πίνακας 9 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Κιάρα Φεράνι και την αξιολόγηση των ιταλικών ΜΜΕ.....	63

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΓΓΙΦ	Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων
ΓΓΟΠΠΦ	Γενική Γραμματεία Ισότητας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας Φύλου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΔΚΓ	Επιτροπή Εξάλειψης Διακρίσεων κατά Γυναικών
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΣΡ	Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης
ΚΕΘΙ	Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΟΕΣΥ	Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Συντακτών
ΣΕΕ	Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική στοχεύει μέσα από τη διερεύνηση των αναπαραστάσεων για το φύλο στην ελληνική και ευρωπαϊκή δημοσιογραφία, να αναδείξει τις πολιτισμικές διαφοροποιήσεις που διαμορφώνουν την δημοσιογραφική κουλτούρα σε κάθε χώρα. Στο πλαίσιο της εργασίας, μελετώνται τυχόν διακρίσεις στο δημοσιογραφικό χώρο με βάση το φύλο σε Ελλάδα και Ευρώπη, πως παρουσιάζονται από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης οι έμφυλοι ρόλοι, η αμεροληψία των ρεπορτάζ στα έμφυλα ζητήματα, συγκλίσεις και αποκλίσεις στα πολιτισμικά συστήματα σε θέματα ισότητας των φύλων. Η τελευταία έκθεση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), έδειξε ότι η Ελλάδα από τις 28 ευρωπαϊκές χώρες που έλαβαν μέρος στην έρευνα, κατέχει την τελευταία θέση συμμετοχής των γυναικών δημοσιογράφων σε θέσεις ευθύνης και επιρροής στη δημόσια σφαίρα (βλ. πίνακας 1 παρακάτω). Ταυτόχρονα, τα ποσοστά συμμετοχής στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες παραμένουν άνισα ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες δημοσιογράφους, κάτι που καταδεικνύει τη φυλετική ανισότητα στο δυτικό κόσμο και αναδεικνύει την ανάγκη για συστηματική ενασχόληση με ζητήματα φύλου και ισότητας ακαδημαϊκά στο δημοσιογραφικό χώρο.

Οι πληροφορίες που λαμβάνονται στην εργασία για τα ΜΜΕ και την αναπαράσταση του Φύλου στην Ελλάδα, προέρχονται από κάποιες περιορισμένες μελέτες που έχουν εκπονηθεί σε ελληνικά πανεπιστήμια (πχ. Εργαστήριο Σπουδών Φύλου του Παντείου), από φορείς όπως η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, το Κέντρο Διοτίμα, το Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι), άρθρα από εφημερίδες και ιστοσελίδες που κυκλοφορούν στο διαδίκτυο καθώς και από ευρωπαϊκούς θεσμούς (π.χ. Council of Europe, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων).

Για την Ευρώπη αντλούνται πληροφορίες από διάφορες μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε ξένα πανεπιστήμια και έχουν δημοσιευτεί στο SAGE, ACADEMIA, RESEARCHGATE ή κυκλοφορούν ελεύθερα στο διαδίκτυο. Ακόμη αξιοποιούνται στοιχεία από τους προαναφερθέντες ευρωπαϊκούς θεσμούς, από ανεξάρτητους (π.χ. International Women's Media Foundation) αλλά και διεθνείς φορείς (π.χ. Διεθνής Αμνηστία World Media Monitoring Project) και συμβάσεις (Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των Γυναικών, Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου).

Όσον αφορά τη δομή της εργασίας, αυτή αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το πρώτο και το δεύτερο κεφάλαιο εντάσσονται στο θεωρητικό κομμάτι, ενώ το τρίτο περιλαμβάνει την έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρείται μια σύντομη αναδρομή στα φεμινιστικά κινήματα και στις φεμινιστικές σπουδές, οι οποίες ενίσχυσαν τον προβληματισμό και τη μελέτη στα έμφυλα ζητήματα, καθώς έδωσαν ιδιαίτερη προσοχή στο πώς αναπαρίστανται και παρουσιάζονται οι άνδρες και οι γυναίκες, από τα κυρίαρχα και νέα μέσα ενημέρωσης. Παράλληλα, αποσαφηνίζονται όροι που θα φανούν χρήσιμοι για την κατανόηση της μελέτης, όπως είναι η διάκριση του «βιολογικού» (sex) και του «κοινωνικού φύλου» (gender), η έννοια του σεξισμού, του μισογυνισμού, της έμφυλης βίας και της έμφυλης ταυτότητας. Για την καλύτερη κατανόηση των παραπάνω εννοιών και πώς αναδεικνύονται μέσα-και-από το δημοσιογραφικό χώρο, παρουσιάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα από την ελληνική και ευρωπαϊκή δημοσιογραφία, καθώς και διάφορες επιστημονικές εκθέσεις, σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Οι εθνικές διαφοροποιήσεις θα αποτελέσουν τον πυρήνα του δεύτερου κεφαλαίου. Μέσα από τη σύγκριση διαφορετικών μιντιακών συστημάτων σε Ελλάδα και Ευρώπη θα αποκτήσουμε μεγαλύτερη γνώση για τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρουσιάζουν οι ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ τους σε ζητήματα φύλου και ισότητας, για τους εσωτερικούς και εξωτερικούς μηχανισμούς που επιτηρούν το περιεχόμενο των ΜΜΕ γι' αυτά τα ζητήματα, καθώς και τους παράγοντες που διαμορφώνουν τη δημοσιογραφική κουλτούρα σε κάθε χώρα.

Τέλος, στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο επιχειρείται μια περαιτέρω εμβάθυνση στην αναπαράσταση της γυναίκας από ξένα και εγχώρια δημοσιογραφικά μέσα ενημέρωσης (έντυπα, τηλεοπτικά και ηλεκτρονικά) όσον αφορά τη γλώσσα, το περιεχόμενο και τις εικόνες που χρησιμοποιούν οι δημοσιογράφοι. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα περιορίζεται σε τέσσερις χώρες της Ευρώπης (Ελλάδα, Ιταλία, Γαλλία, Γερμανία) και σε τέσσερις ισχυρές γυναίκες σ' αυτές (Κατερίνα Σακελλαροπούλου, Κιάρρα Φεράνι, Κριστίν Λαγκάρντ, Άνγκελα Μέρκελ). Η μεθοδολογία της έρευνας παρουσιάζεται αναλυτικά στο αντίστοιχο κεφάλαιο (βλ. κεφάλαιο 3.1). Τα δεδομένα της έρευνας αναλύονται ποιοτικά, προκειμένου να αναδειχθεί ο κώδικας της δημοσιογραφικής δεοντολογίας που εφαρμόζει καθεμιά από τις παραπάνω χώρες, καθώς και να μελετηθούν οι ισχύουσες κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες για τα έμφυλα ζητήματα.

1. Φεμινισμός, Φύλο και ΜΜΕ

Ο Φεμινισμός αποτελεί μια πολύπλοκη και σύνθετη έννοια, η οποία αν και έχει δεχθεί στην πάροδο των χρόνων διαφοροποιήσεις, προεκτάσεις και ισχυρές κριτικές, εντούτοις κινείται γύρω από το επιχείρημα της φυλετικής διάκρισης σε βάρος των γυναικών (Bryson, 2005). Η Διαμερικανική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Inter-American Commission on Human Rights), ορίζει τη φυλετική διάκριση ως *«οποιαδήποτε διαφορετική αντιμετώπιση γίνεται με βάση το φύλο που βάζει τη γυναίκα σε κατώτερη θέση και στερεί την πλήρη αναγνώριση των δικαιωμάτων της στη δημόσια ή ιδιωτική σφαίρα»*.

Ο Φεμινισμός ξεκίνησε να αναπτύσσεται συστηματικά ως πολιτικό κίνημα, τέλη της δεκαετίας του 19^{ου} αιώνα και αρχές του 20^{ου} στην Αμερική και στην Αγγλία, για το αίτημα της γυναικείας ψήφου και εκπαίδευσης. Τασσόταν ενάντια σε οποιασδήποτε μορφή καταπίεσης και περιορισμού δεχόταν η γυναίκα από το ανδροκρατούμενο περιβάλλον και αγωνιζόταν για την ανάδειξη των «γυναικείων θεμάτων» και την αμφισβήτηση των σχέσεων εξουσίας.

Από τα μέσα του δεύτερου φεμινιστικού κινήματος και έπειτα, το ενδιαφέρον στρέφεται περισσότερο στις «έμφυλες σχέσεις» και λιγότερο στα γυναικεία ζητήματα. Ως εκ τούτου, δε θα ήταν παράδοξο να αναφερόμαστε σε πληθυντικό αριθμό και να κάνουμε λόγο για «φεμινισμούς». Επιπλέον, η συνάφεια του όρου με άλλες ιδεολογίες, όπως ο φιλελευθερισμός, ο σοσιαλισμός, το οικολογικό και φιλειρηνικό κίνημα, προσθέτουν μια επιπλέον πολυπλοκότητα στον προσδιορισμό και τελικά αποσαφηνισμό του (Βανδώρος: 2015, 151-153).

Η σύγχρονη φεμινιστική προσέγγιση φαίνεται να απορρίπτει ή καλύτερα να θέτει υπό αμφισβήτηση την αντικειμενικότητα, την καθολικότητα, τη βιολογία, αλλά και κάθε υφιστάμενη γνώση. Θεωρεί ότι η πραγματικότητα διαμορφώνεται μέσα από την εμπειρία των ατόμων και από τις εκάστοτε κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες (Μποταίτη, 2010: 13). Η Ann Oakley στο βιβλίο “Sex, Gender and Society” (1972) μάλιστα, αναφέρει πως διαφορετικές κοινωνίες έχουν διαφορετικά πρότυπα αρρενωπότητας και θηλυκότητας ακόμα και αντίθετα. Παράλληλα, η ίδια εισάγει για πρώτη φορά τη διπλή διάσταση του φύλου, τη βιολογική (sex) και την κοινωνική (gender). Η μεν πρώτη, αναφέρεται στις βιολογικές και αναπαραγωγικές διαφορές ανάμεσα στα αρσενικά και θηλυκά άτομα, ενώ η δεύτερη στην κοινωνική τους διαφοροποίηση. Έτσι, η ταυτότητα του φύλου, το συναίσθημα

κάποιου ότι ανήκει σε ένα από τα δύο φύλα, θεωρείται ένα κοινωνικό κατασκεύασμα, μια διαρκή διαδικασία κατά την οποία τα άτομα αποκτούν αξίες, υιοθετούν ρόλους, στερεότυπα και συμπεριφορές (Μποταΐτη, 2010: 13).

Η σχέση του κοινωνικού φύλου (gender) και πως αναπαρίστανται οι γυναικείοι και ανδρικοί ρόλοι από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας είχε αρχίσει να μελετάται από το 2^ο μισό του 20^{ου} αιώνα. Ο ρόλος των ΜΜΕ στην παραγωγή και αναπαραγωγή παρωχημένων αντιλήψεων για τους έμφυλους ρόλους αποτέλεσε πεδίο μελέτης για τις Φεμινιστικές Σπουδές για πολλές δεκαετίες (Lira C., Toledo P., 2014), κάτι που θα αναλυθεί εκτενέστερα στην αντίστοιχη ενότητα.

1.1 Ιστορική Αναδρομή στα Φεμινιστικά Κινήματα

Το τέλος της Γαλλικής Επανάστασης και η εποχή του Διαφωτισμού, αν και έθεσαν τα θεμέλια της ανεξαρτησίας και της ισότητας, περιορίστηκαν στην εκπροσώπηση του ενός φύλου. Ο πολιτικός και δημόσιος χώρος συνέχισε να αποτελεί προνόμιο των ανδρών, ενώ ο ρόλος της γυναίκας να περιορίζεται στις οικιακές δραστηριότητες και στην ανατροφή των παιδιών. Η Mary Wollstonecraft στο βιβλίο της «*Η δικαίωση των δικαιωμάτων των γυναικών*» (1792), διεκδικεί ίσα δικαιώματα για τη γυναίκα και παρόλο που δεν υπήρξε τρομερά πρωτότυπο έργο, φέρει σύμφωνα με πολλούς μελετητές τις καταβολές του φεμινιστικού κινήματος (Bryson, 2005: 39-41).

Το πρώτο φεμινιστικό κίνημα ξεκίνησε μέσα του 19^{ου} αιώνα στις ΗΠΑ και αργότερα επεκτάθηκε στην Αγγλία και στις υπόλοιπες αναπτυγμένες ευρωπαϊκές κοινωνίες. Αφετηρία για το πρώτο αμερικάνικο φεμινιστικό κίνημα υπήρξε το συνέδριο Seneca Falls το 1848, το οποίο οδήγησε στην Διακήρυξη των Αισθημάτων (Declaration of Sentiments). Πρόκειται για ένα κείμενο, το οποίο αφενός παραπέμπει στη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ (1776) και αφετέρου διακηρύσσει την περιθωριοποίηση των γυναικών στην αμερικανική πολιτεία, απαιτώντας για τις γυναίκες το δικαίωμα ψήφου, εκπαίδευσης, εργασίας και ιδιοκτησίας (Βανδώρος, 2015: 155). Ανάμεσα στις κριτικές που δέχτηκε το πρώτο φεμινιστικό κίνημα της Αμερικής, συγκαταλέγεται το επιχείρημα ότι η Διακήρυξη δεν εξέφραζε καθολικά τις γυναίκες, καθώς υποστήριζε τα αιτήματα των μορφωμένων και μεσοαστών γυναικών και όχι κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων, όπως των Αφροαμερικανών.

Στη Βρετανία, αν και έφτασε με μια μικρή καθυστέρηση, αρχές της δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα, η μαζική κινητοποίηση των γυναικών για τα αντίστοιχα δικαιώματα, εκφράστηκε με

μεγαλύτερη ένταση. Οι αγωνιζόμενες γυναίκες της Αγγλίας, έμειναν στην ιστορία με τον τίτλο «*Σουφραζέτες*», όρος που παραπέμπει στο δικαίωμα ψήφου (suffrage) και χρησιμοποίησε η αγγλική εφημερίδα Daily Mail για να τις υποτιμήσει.

Η έντονη πολιτική δράση που ανέπτυξαν οι «*Σουφραζέτες*» δεν περιορίστηκε μόνο σε πορείες, αλλά ενισχύθηκε από βίαιες εκδηλώσεις όπως, καταστροφή καταστημάτων και διάφορες εμπρηστικές ενέργειες. Ωστόσο, οι ίδιες κατάφεραν με τους αγώνες τους να εξασφαλίσουν τέλη του 1920 δικαίωμα ψήφου για τις γυναίκες, στις περισσότερες αγγλόφωνες χώρες.

Από τα χρόνια του μεσοπολέμου ως το 1960, παρατηρείται μια αποδυνάμωση του φεμινιστικού κινήματος, η οποία όπως έχει υποστηριχθεί, συνδέεται με την άνοδο φασιστικών και ακραίων κινήματων στην Ευρώπη. Έργο ορόσημο για την εκκίνηση του δεύτερου κύματος αποτελεί το βιβλίο της Simon de Beauvoir, το «*Δεύτερο Φύλο*» (1949). Η ίδια ως φιλόσοφος και εκπρόσωπος του υπαρξισμού, προτάσσει τη θεωρία ότι η ύλη προηγείται της ουσίας και έτσι με τη διάσημη φράση «*Δεν γεννιέσαι γυναίκα, αλλά γίνεσαι*» καταλήγει στο συμπέρασμα πως η γυναικεία ταυτότητα δεν ενυπάρχει, αλλά κατασκευάζεται κοινωνικά και ιστορικά.

Το δεύτερο φεμινιστικό κίνημα που χρονικά τοποθετείται γύρω στο 1960 περιλαμβάνει διαφορετικές θεωρίες και πιο σύγχρονες πολιτικές διεκδικήσεις, στραμμένες ωστόσο στην ίδια κατεύθυνση, στην εδραίωση και εξάπλωση της ισότητας των γυναικών. Οι νέες φεμινίστριες επιδιώκουν να αποδομήσουν την στερεοτυπική τους αναπαράσταση μέσα από τα πρότυπα που επιβάλλει η αγορά, η διαφήμιση, ο κινηματογράφος και η μόδα, να είναι σεξουαλικά αντικείμενα, πιστές και εξαρτημένες σύζυγοι, καλές μητέρες και νοικοκυρές. Με το επιχείρημα ότι οι σύγχρονες γυναίκες εξακολουθούν να υφίστανται άνιση μεταχείριση και περιορισμούς στο δημόσιο και ιδιωτικό βίο, και ως εκ τούτου να υφίστανται καταπίεση στην καθημερινότητά τους, κατάφεραν να διεκδικήσουν νομοθετικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις. Ανάμεσα σ' αυτές συγκαταλέγονται η χορήγηση αδειών κύησης, επιδόματα τέκνων και ανατροφής, λειτουργία παιδικών σταθμών, αναθεωρήσεις στο οικογενειακό δίκαιο. Η μαζική κινητοποίηση των γυναικών ενάντια στην ανδρική εξουσία και καταπίεση, περιγράφεται από πολλούς μελετητές και ως «*ριζοσπαστικός φεμινισμός*» (radical feminism). Ο ριζοσπαστικός φεμινισμός αναπτύσσει θεωρίες που στρέφονται ενάντια στη «*πατριαρχία*», στην ανδρική δηλαδή επιβολή στα πλαίσια της οικογένειας και της κοινωνίας (Σηφάκη, 2015:60). Ο ριζοσπαστικός φεμινισμός διαχωρίζεται ως κλάδος, από το «*σοσιαλιστικό/μαρξιστικό φεμινισμό*», ο οποίος θεωρεί ότι

η ισότητα και απελευθέρωση μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την έξοδο των γυναικών στην αγορά εξουσίας, καθώς με αυτόν τον τρόπο θα καταφέρουν να είναι οικονομικά ανεξάρτητες.

Μια από τις σημαντικότερες ωστόσο προσφορές του 2^{ου} κινήματος αποτελεί η διεκδίκηση του αιτήματος στην αυτοδιάθεση του σώματος και το δικαίωμα στην άμβλωση. Η γυναίκα με αυτόν τρόπο καθίσταται κυρίαρχη του εαυτού της, επιλέγει η ίδια τους ερωτικούς συντρόφους και αν τελικά θα γίνει μητέρα ή όχι (Βανδώρος, 2015:161).

Το τρίτο φεμινιστικό κίνημα υπήρξε περισσότερο αναθεωρητικό, όσον αφορά τη σεξουαλικότητα και τα έμφυλα ζητήματα. Τα προγενέστερα κινήματα κατηγορήθηκαν από τις νεότερες φεμινίστριες, ότι εξέφραζαν αποκλειστικά τα αιτήματα των λευκών ετερόφυλων γυναικών, της μεσαίας τάξης. Δεν ασχολήθηκαν με τις ομοφυλόφιλες, αμφιφυλόφιλες, γυναίκες χαμηλών κοινωνικών τάξεων. Σ' αυτήν την κατεύθυνση στο νέο κίνημα εγγράφονται και αιτήματα μειονοτικών ομάδων, όπως των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων (λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων, τρανς, κουιρ, ιντερσεξ), των έγχρωμων γυναικών με ένα γενικό συναίσθημα της ανατροπή της πατριαρχίας και κάθε υφιστάμενης γνώσης. Το έργο της Judith Butler « Η Αναταραχή του Φύλου» (Gender Trouble) το 1990, υπήρξε ιδιαίτερα επιδραστικό για τις γυναίκες του τρίτου φεμινιστικού κινήματος. Η Butler σε αντίθεση με τη Simon de Beauvoir δε δεχόταν τη βιολογική διάσταση του φύλου. Εξέφρασε τη θεωρία ότι τόσο το φύλο όσο και η σεξουαλικότητα αποτελούν μια κοινωνική κατασκευή η οποία δομείται μέσα από την εκτέλεση (performance) συγκεκριμένων πρακτικών μέσα στο χρόνο.

Τα τελευταία χρόνια, η άνοδος του διαδικτύου έφερε παγκόσμια εγγύτητα και ως εκ τούτου, ήρθαν στη δημοσιότητα πλήθος περιστατικών σεξουαλικής παρενόχλησης και βιασμών. Χαρακτηριστική αποτελεί η περίπτωση του παραγωγού του Χόλιγουντ, του Χάρβεϊ Γουαϊνστάιν, ο οποίος δέχτηκε το 2017, δεκάδες κατηγορίες από διάσημες γυναίκες για σεξουαλική παρενόχληση και βιασμό. Η περίπτωση του Γουαϊνστάιν βοήθησε στη διάδοση του κινήματος #MeToo στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το οποίο είχε ξεκινήσει από το 2006, προκειμένου να ενθαρρύνει τις γυναίκες να μιλήσουν για τα περιστατικά κακοποίησης που έχουν δεχθεί από τους άνδρες. Δεν είναι λίγοι οι μελετητές, οι οποίοι κάνουν λόγο και για τέταρτο κύμα φεμινισμού, το οποίο εστιάζει στη σεξουαλική παρενόχληση των γυναικών (sexual harassment), την κριτική που δέχονται για το σώμα τους (body shaming) και την κουλτούρα βιασμού (Brunell & Burkett, 2002). Το 4^ο κύμα φεμινισμού το οποίο αναδύθηκε κυρίως μέσα από τις ψηφιακές πλατφόρμες και τις

διάφορες γυναικείες καμπάνιες σ' αυτές, χαρακτηρίζεται από πολλούς μελετητές ως «μεταφεμινισμός», «ψηφιακός φεμινιστικός ακτιβισμός» (Gill & Toms , 2019), «ψηφιακός ή διαδικτυακός φεμινισμός», «σύγχρονος φεμινισμός» (Cefai, 2020). Τέτοιες ιστοσελίδες αποτελούν οι “Everydaysexism”, “Feministing”, “Nastywomen” κ.α.

Συνεπώς, θα λέγαμε πως ο φεμινισμός συνδέεται άμεσα με την εποχή και τα αιτήματα της. Δεν αποτελεί μια αναλλοίωτη έννοια στην πάροδο του χρόνου, ούτε εκφράζεται με την ίδια ένταση κάθε εποχή. Το πρώτο φεμινιστικό κίνημα ξεκίνησε ως μαζική δράση για τη διεκδίκηση βασικών πολιτικών δικαιωμάτων των γυναικών, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, συνέχισε με αιτήματα για την ισότητα των γυναικών στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα. Τις τελευταίες δεκαετίες, οι διάφορες φεμινιστικές θεωρίες λαμβάνουν πιο περίπλοκες διαστάσεις, καθώς άλλοτε συγκλίνουν και άλλοτε αποκλίνουν σημαντικά μεταξύ τους, όπως είναι οι θεωρίες που δέχονται τις βιολογικές διαφορές ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα, με τις θεωρίες που υποστηρίζουν την κοινωνικότητα του φύλου και εστιάζουν στις ομοιότητες ανάμεσά τους. Επίσης, άξιο αναφοράς στις εσωτερικές διαφοροποιήσεις κρίνονται και τα πιο ακραία φεμινιστικά κινήματα, κάποια από τα οποία κινούνται στα όρια του μισανδρισμού. Ένα τέτοιο κίνημα θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι οι Femen, ακτιβίστριες οι οποίες διαδηλώνουν γυμνόστηθες με έντονη ρητορική και δράση ενάντια στην πατριαρχία και στο θρησκευτικό δογματισμό, οι οποίοι αποτελούν βασικούς παράγοντες της γυναικείας καταπίεσης.

Εικόνα 1 Οι Femen σε διαδήλωση στο Παρίσι, χρησιμοποιούν το σώμα τους ως όπλο για να περάσουν μηνύματα για τα δικαιώματα των γυναικών. *Euronews, 2013*

Οι πιο σύγχρονες φεμινιστικές θεωρίες στρέφονται πιο καθολικά και διευρυμένα σε ζητήματα των φύλων, προσπαθώντας να τα ερμηνεύσουν και να τα αναλύσουν το πως κατασκευάζονται οι έμφυλες ταυτότητες ιστορικά, γλωσσικά, κοινωνικά και πολιτισμικά. Οι Σπουδές Φύλου που ασχολούνται συστηματικότερα με τα έμφυλα ζητήματα αποδυναμώνουν τις έννοιες της βιολογικότητας και ετεροκανονικότητας, καθώς θεωρούν ότι η έμφυλη ταυτότητα και σεξουαλικότητα των ατόμων αποτελούν κοινωνικές κατασκευές και ως εκ τούτου επιδέχονται.

1.2 Γυναικείες Σπουδές και ΜΜΕ

Οι Γυναικείες Σπουδές (Women's Studies), που αναφέρονται επίσης και ως Φεμινιστικές Σπουδές (Feminist Studies) ή Σπουδές Φύλου (Gender Studies) υπήρξαν ένα ακαδημαϊκό πεδίο μελέτης για διάφορες κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες όπως η κοινωνιολογία, η ψυχολογία, η ιστορία, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, η λογοτεχνική κριτική, το οποίο άρχισε να αναπτύσσεται την εποχή του δεύτερου φεμινιστικού κινήματος (Brown & Moorer, 2015). Το πρώτο τμήμα «Σπουδών Γυναικών», ιδρύθηκε στο Κρατικό Κολλέγιο του Σαν Ντιέγκο, το 1970. Γρήγορα, τα πρώτα προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα για τις γυναικείες μελέτες άρχισαν να οργανώνονται και σε άλλα πανεπιστήμια της Αμερικής και του δυτικού κόσμου, προκειμένου να θέσουν στο επίκεντρο τις εμπειρίες των γυναικών, τις διάφορες φεμινιστικές κριτικές και θεωρίες για την ανισότητα των φύλων, των φυλετικών διακρίσεων, των έμφυλων στερεοτύπων, τις μελέτες σεξουαλικότητας, επιρροής των μέσων ενημέρωσης κ.α.

Το πρώτο επιστημονικό περιοδικό, το οποίο δημοσίευε τις ακαδημαϊκές έρευνες για τα γυναικεία και έμφυλα ζητήματα, δημιουργήθηκε από ακαδημαϊκούς και ακτιβιστές το 1972, στη Νέα Υόρκη. Σήμερα, στα περισσότερα πανεπιστήμια, τα ακαδημαϊκά προγράμματα χαρακτηρίζονται ως «Μελέτες για το Φύλο», καθώς θεωρείται πιο ουδέτερος όρος, ο οποίος δεν κατατάσσει όλες τις γυναίκες σε μια κατηγορία (Jackson, 2016).

Τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης, όπως έχει μελετηθεί από τις παραπάνω σπουδές και θα αναλύσουμε στην επόμενη ενότητα, αποτελούν σημαντικό παράγοντα παραγωγής και

αναπαραγωγής σεξιστικών προτύπων, τόσο όσον αφορά τη δομή τους, όσο και το περιεχόμενο, τη γλώσσα και τα αφηγήματα που δημιουργούν για τους έμφυλους ρόλους.

1.2.1 Σεξισμός και ΜΜΕ

Ο σεξισμός, όπως ορίζεται από το Συμβούλιο της Ευρώπης (Council of Europe), αποτελεί οποιαδήποτε έκφραση, η οποία υποβαθμίζει τα άτομα με βάση το φύλο τους. Πιο συχνά θύματα σεξισμού αποτελούν οι γυναίκες. Ο σεξισμός, εκδηλώνεται με διαφορετικές μορφές (με πράξεις, με λόγια, με εικόνες, με χειρονομίες) και συμπεριλαμβάνει τον έκδηλο, το συγκαλυμμένο (σκόπιμο) και το λανθάνοντα σεξισμό (μη σκόπιμο). Ο πρώτος συνδέεται με την προφανή άνιση μεταχείριση των γυναικών σε διάφορους τομείς, όπως είναι η εργασία (π.χ μισθολογικές ανισότητες) ενώ ο δεύτερος, περιλαμβάνει τη σκόπιμη απόκρυψή της. Ο τρίτος και πιο διαδεδομένος, αποτελεί η άδικη μεταχείριση των γυναικών, η οποία δεν αναγνωρίζεται λόγω των καθιερωμένων κοινωνικών προτύπων ως «φυσιολογικά» (Swim et al., 2004) και εκδηλώνεται συχνά με τη μορφή άκομψων αστείων ή πειράγματος. Ο σεξισμός εστιάζει περισσότερο σε βιολογικά ή κοινωνικά χαρακτηριστικά του ατόμου παρά σε ατομικά χαρακτηριστικά, όπως οι δεξιότητες του (Χρονάκη, 2020).

Οι πρώτες γυναικείες μελέτες, στα χρόνια του δεύτερου φεμινιστικού κύματος, επικεντρώθηκαν στο να αναδείξουν φαινόμενα σεξισμού τόσο μέσα στις δημοσιογραφικές επιχειρήσεις, όσο και στο περιεχόμενο αυτών. Πιο συγκεκριμένα, οι πρώτες σπουδές εστίασαν στην ελλιπή εκπροσώπηση των γυναικών δημοσιογράφων στις αίθουσες σύνταξης, στον περιορισμένο ρόλο που διέθεταν σε ρεπορτάζ πολιτικού και οικονομικού περιεχομένου, καθώς και στα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις ευθύνης. Ακόμα, ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην παρουσίαση του σεξιστικού περιεχομένου από τα ΜΜΕ, τα οποία συχνά παρουσίαζαν τις γυναίκες ως αντικείμενα πόθου. Με αυτόν τον τρόπο συνέβαλαν στην αντικειμενικοποίηση (objectification) του γυναικείου σώματος (Χρονάκη, 2020), και ενίσχυσαν σύμφωνα με σχετικές έρευνες, τα ποσοστά σεξουαλικής κακοποίησης και άλλων μορφών βίας κατά των γυναικών (ΔΙΟΤΙΜΑ, 2019). Οι εφημερίδες Times και Telegraph συχνά στα εξώφυλλά τους έχουν χρησιμοποιήσει φωτογραφίες διάσημων γυναικών, με ελάχιστη γραπτή πληροφορία ως κείμενο, δίνοντας την εντύπωση στους αναγνώστες ότι η αξία της εικονιζόμενης γυναίκας έγκειται στην ελκυστικότητά της (Gill & Toms, 2019).

Εικόνα 2 Η διάσημη ηθοποιός Scarlett Johanson, παρουσιάζεται στο εξώφυλλο και σχολιάζεται για τα ρούχα που φόρεσε στη βρετανική πρεμιέρα της ταινίας Captain America, 2014

Επίσης, έχει παρατηρηθεί πως γυναίκες έγχρωμες, μειονοτικών ομάδων ή χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων κερδίζουν δυσκολότερα το ενδιαφέρον των δημοσιογράφων και ως εκ τούτου ορατότητα σε περιστατικά παρενόχλησης ή βίας που δέχονται (Gill & Toms, 2019).

Σε επόμενη περίοδο, οι μελέτες φαίνεται πως στράφηκαν στη στερεοτυπική αναπαράσταση των έμφυλων ρόλων, τόσο στα ΜΜΕ όσο και στη διαφήμιση. Ως έμφυλα στερεότυπα ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι προκατασκευασμένες πεποιθήσεις, οι οποίες έχουν υιοθετηθεί αυθαίρετα και καθορίζουν, με βάση το φύλο, τα χαρακτηριστικά και τους ρόλους της γυναίκας και του άνδρα (Μοσχοβάκου και Χατζηαντωνίου, 2018). Ήδη από το 1963, η Betty Friedan στο βιβλίο “The feminine Mystique”, είχε διαπιστώσει πως τα περιοδικά εκείνης της εποχής περιόριζαν το ρόλο της γυναίκας στις οικιακές εργασίες, στη φροντίδα των παιδιών και στην επιδίωξη της καλαισθησίας, δημιουργώντας έτσι ένα πρότυπο γυναικείας παθητικότητας που απέχει από τη δημόσια σφαίρα.

Ωστόσο, ακόμη και σήμερα που η γυναίκα συμμετέχει πιο ενεργά στη δημόσια ζωή και στα κοινά, τα δημοσιεύματα που σχετίζονται με την πολιτική ή επιχειρηματική ιδιότητα τους, εστιάζουν στο ρόλο τους ως μητέρα, συνετή σύζυγος, θηλυκό (Χρονάκη, 2019: 14). Έτσι, από την μια μεριά την άλλη μεριά, οι άνδρες παρουσιάζονται σύμφωνα με διάφορες μελέτες ως βίαιοι, κυρίαρχοι, ανεξάρτητοι και επιθετικοί και από την άλλη οι γυναίκες παρουσιάζονται πιο ευαίσθητες και εξαρτώμενες (ΔΙΟΤΙΜΑ, 2019).

Οι τρέχουσες ερευνητικές προσπάθειες εξετάζουν τη σεξιστική γλώσσα που αναπτύσσουν οι δημοσιογράφοι, άλλοτε συνειδητά και άλλοτε ασυνείδητα στην παρουσίαση των φύλων. Ανάμεσα στα δείγματα γλωσσικού σεξισμού που παρατηρούνται στα ΜΜΕ

συγκαταλέγονται οι προσδιορισμοί που αποδίδονται στα άτομα με βάση τα εξωτερικά τους χαρακτηριστικά, την ηλικία, τις επιλογές τους, τη σεξουαλικότητά τους, ή μειονοτικών χαρακτηρισμών που αντανακλούν αναχρονιστικές αντιλήψεις για τα φύλα. Συχνά λαμβάνουμε εκφράσεις από τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης όπως, «ωραία γυναίκα», «μεγάλος άνδρας», «άγριο θηλυκό», «ιδιαίτερες προτιμήσεις», «γυναίκα αράχνη», «μη κλαις σα γυναίκα», «φέρσου σαν άντρας» και άλλες σχετικές εκφράσεις που διαιωνίζουν τα έμφυλα στερεότυπα.

Επίσης, τα τελευταία χρόνια έχει κερδίσει το ενδιαφέρον των μελετών, το πως παρουσιάζονται στο μιντιακό λόγο διαφορετικές μορφές βίας, μέρος της οποίας αποτελούν και οι γυναικοκτονίες. Ο όρος «γυναικοκτονία» χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά το 1976 από την εγκληματολόγο και ακτιβίστρια Diana Russel, για να περιγράψει τη δολοφονία των γυναικών από τους άνδρες, λόγω του ότι ήταν γυναίκες (Lira & Toledo, 2014). Συνήθως, τα περισσότερα μέσα ενημέρωσης στο δυτικό κόσμο, παρουσιάζουν τέτοιες ενέργειες ως ιδιωτικές υποθέσεις και όχι ως ένα θέμα δημόσιας ευθύνης. Ακόμα, έχει παρατηρηθεί πως δικαιολογούν τέτοιες ενέργειες (λόγω ζήλιας, χρήσης ναρκωτικών ουσιών) ή κάνουν λόγο για «εγκλήματα πάθους», επιρρίπτοντας μάλιστα ευθύνες και στα ίδια τα θύματα (Gillespie et al., 2013). Αξίζει να σημειωθεί, ότι το έγκλημα της γυναικοκτονίας δεν περιλαμβάνεται στη νομοθεσία καμίας ευρωπαϊκής χώρας, ενώ στην Ελλάδα ακούστηκε πρώτη φορά μετά τη δολοφονία της Τοπαλούδη το 2018.

1.2.2 Νέα Μέσα Ενημέρωσης και Μισογυνισμός

Σύμφωνα με τον Jenkins, διανύουμε μια εποχή που όλα τα μέσα βρίσκονται σε σχέση μεταξύ τους. Η σύγκλιση των μέσων δεν αποτελεί απλώς ένα τεχνολογικό επίτευγμα. Αλλάζει τη σχέση μεταξύ των υπαρχόντων τεχνολογιών, βιομηχανιών, αγορών, ειδών και κοινού. (Jenkins, 2004). Αφορά μια πολιτισμική μετατόπιση, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη συμμετοχή των πολιτών. Οι πολίτες μέσω της σύγκλισης έχουν τη δυνατότητα να έχουν πιο ενεργό ρόλο, να συμμετέχουν στο περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης και να δημιουργούν ένα νέο επικοινωνιακό περιβάλλον.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης (έντυπα και οπτικοακουστικά), έχουν χάσει το μονοπώλιο των δημοσιογραφικών ειδήσεων. Σήμερα, τα νέα μέσα ενημέρωσης -τα ψηφιακά- και κυρίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media), όπως είναι το facebook, το twitter,

το instagram κ.α., έχουν υιοθετηθεί ως πηγή ενημέρωσης, τόσο από τους καθημερινούς χρήστες του διαδικτύου, όσο και από πολλές δημοσιογραφικές επιχειρήσεις. Η δημοτικότητα τους οφείλεται στο γεγονός, ότι αυτά διαθέτουν αμεσότητα (Immediacy), διαδραστικότητα (Interactivity) και προσαρμοστικότητα (Flexibility). Τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης σύμφωνα με τους Hermkens, McCarthy και Silvestre (2011), αποτελούν κινητές, ψηφιακές και υψηλής διαδραστικότητας πλατφόρμες, στις οποίες άτομα ή κοινότητες «μοιράζονται, συνδημιουργούν, συζητούν και τροποποιούν κείμενα τα οποία έχουν δημιουργηθεί από τους χρήστες». (Ariel & Avidar, 2015: 20).

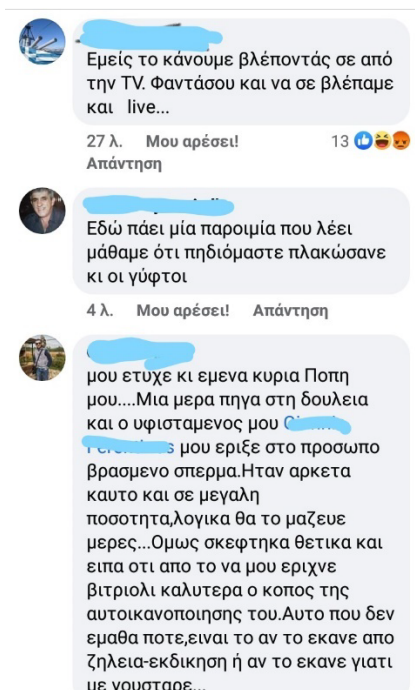
Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης λοιπόν, έχουν χρησιμοποιηθεί και συνεχίζουν να αξιοποιούνται από πολλές γυναίκες, είτε για την προώθηση γυναικείων καμπανιών για την ευρεία ευαισθητοποίηση του κόσμου σε έμφυλα ζητήματα, είτε ως μέσα κοινοποίησης περιστατικών έμφυλης βίας (σωματικής, λεκτικής, ή ψυχολογικής κακοποίησης) και σεξουαλικής παρενόχλησης σε βάρος των γυναικών. Το κίνημα #MeToo, είχε ξεκινήσει από το 2006 στην Αμερική, αλλά έλαβε το 2017 από την ηθοποιό Alyssa Milano, τεράστιες διαστάσεις. Μέσω του twitter, παρακινούσε τις γυναίκες να καταγγείλουν δημόσια, περιστατικά σεξουαλικής παρενόχλησης. Σύμφωνα με ανάλυση των New York Times, πάνω από 200 επώνυμοι άνδρες στην Αμερική έχασαν τη δουλειά τους, σε κλάδους κυρίως των ΜΜΕ και της ψυχαγωγίας, καθώς βγήκαν στη φόρα σκάνδαλα παρενόχλησης και βιασμών. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί η περίπτωση του παραγωγού του Χάρβεϊ Γουαϊνστάιν.

Εικόνα 3 Η Αμερικανίδα ηθοποιός Alyssa Milano, καλεί τις γυναίκες στο Twitter να καταγγείλουν δημόσια περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, γράφοντας ως λεζάντα #MeToo.

Στην Ελλάδα, το κίνημα φαίνεται πως απέκτησε μεγάλη ορατότητα, αρκετά χρόνια αργότερα, τον Ιανουάριο του 2021. Η δήλωση της Σοφίας Μπεκατώρου, αθλήτριας ιστιοπλοΐας και πρώην Ολυμπιονίκης, ότι δέχτηκε σεξουαλική κακοποίηση από παράγοντα της ομοσπονδίας, εκκίνησε μια σειρά αποκαλύψεων και δημόσιου διαλόγου για την έμφυλη βία. Διάσημες Ελληνίδες γυναίκες (Ελλη Στάη, Μαίρη Σινατσάκη, Ζέτα Δούκα, Κατερίνα Γερονικολού) αλλά και φοιτήτριες του ΑΠΘ, φάνηκε να αντιδρούν άμεσα και να καταγγέλλουν και αυτές δημόσια, περιστατικά παρενόχλησης ή κακοποίησης, που δέχτηκαν στον εργασιακό και πανεπιστημιακό χώρο.

Τα δημοσιεύματα που σχετίζονται με τέτοια περιστατικά, φαίνεται να οξύνουν τη ρητορική μίσους (Hate Speech) και το μισογυνισμό (Misogyny), καθώς φαίνεται να αντανακλούν τις αντιλήψεις του κοινωνικού συνόλου για τους έμφυλους ρόλους.

Εικόνα 4 Σχόλια χρηστών στο facebook, σε άρθρο που μεταφέρει τη μαρτυρία της ηθοποιού Πηνελόπης Αναστασοπούλου, η οποία καταγγέλλει σκηνοθέτη που αυτοϊκανοποιούνταν σε οντισιόν. Πηγή Lifo

Παράλληλα, έρευνα που διεξήχθη το 2014 από τη Διεθνή Αμνηστία στην ΕΕ, έδειξε πως 1 στις 10 γυναίκες έχουν δεχτεί διαδικτυακά κακοποίηση με βάση το φύλο τους, από την ηλικία των 15 ετών. Η κακοποίηση λαμβάνει διάφορες μορφές, όπως εκφοβισμό, μη συναινετική δημοσίευση προσωπικών στιγμών και φωτογραφιών, εκδίκηση πορνό, ρητορική μίσους και μίσος κατά των γυναικών (Dehinghia, 2020). Επιπλέον, τα πρόσφατα

στοιχεία που αναφέρονται από το «Κέντρο για την Ισότητα των Φύλων και την Υγεία» (Center of Gender equality and Health) για τη μελέτη που διεξήχθη με δεδομένα από την ψηφιακή πλατφόρμα Reddit, γνωστοποιούν ότι στο διαδίκτυο αυξάνονται οι ιστότοποι με μισογυνιστικό περιεχόμενο.

Παράλληλα, δεν είναι λίγοι οι δημοσιογράφοι που πυροδοτούν με τους τίτλους των ειδήσεων την εχθρότητα εναντίον των γυναικών. Συχνά παρατηρούμε πως τίτλοι ειδήσεων στις αποκαλύψεις γυναικείων βιασμών, παρενοχλήσεων σε ευρωπαϊκά και ελληνικά ΜΜΕ, στρέφονται στο θύμα και επιρρίπτουν έμμεσα ευθύνες για τη χρόνια σιωπή που κράτησαν, για την προκλητική ενδυμασία που είχαν οι γυναίκες, για τα «οφέλη» που αποκόμισαν από τους άνδρες που τις εκμεταλλεύτηκαν σωματικά. Στην Ελλάδα μάλιστα, οι ειδήσεις που αναφέρονται στην παράνομη δημοσίευση «ροζ» βίντεο γνωστών γυναικών, φέρουν συχνά τίτλους που παρακινούν τον κόσμο να τα δει και όχι να καταδικάσουν το συμβάν (π.χ. «Διέρρευσαν ροζ βίντεο με την Ιωάννα Τούνη στο διαδίκτυο» στο in.gr, / « Οι έξι σέξι διάσημες με τα ροζ βίντεο σε Ελλάδα και Εξωτερικό» στο 24sports.com).

Ένα άλλο σημαντικό πεδίο μελετών, εστιάζει στις περιπτώσεις των γυναικών δημοσιογράφων, οι οποίες έχουν υποστεί βία μέσα από το διαδίκτυο. Πρόσφατη έρευνα (2020) που πραγματοποίησε το Διεθνές Κέντρο των Δημοσιογράφων (International Center for Journalists – ICFJ) σε συνεργασία με τον Εκπαιδευτικό Επιστημονικό και Πολιτισμικό Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO), έδειξε πως το 73% των γυναικών που εργάζονται στις δημοσιογραφικές επιχειρήσεις, έχουν δεχτεί διαδικτυακή βία σχετικά με τη δουλειά τους. Επίσης, το 25% των γυναικών δημοσιογράφων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι δέχτηκαν απειλές για σωματική κακοποίηση, το 18% απειλές για σεξουαλική κακοποίηση, ενώ το 20% απάντησαν ότι δέχτηκαν απειλές εκτός διαδικτύου που συνδέονταν ωστόσο με περιστατικά που έλαβαν χώρο ηλεκτρονικά.

Όπως γίνεται αντιληπτό, από τη μια πλευρά βλέπουμε τις δυνατότητες που ανοίγονται μέσα από τους διαδικτυακούς χώρους, για ενεργή συμμετοχή του κοινού και πολύπλευρη ενημέρωση σε θέματα του δημοσίου βίου, όπως είναι τα θέματα για την ισότητα των φύλων. Από την άλλη, παρατηρούμε πως στο χώρο του διαδικτύου, πίσω από την ανωνυμία που προσφέρει, κρύβεται μια μεγάλη σεξιστική και μισογυνική κοινότητα. Η κοινότητα αυτή, αντανακλά την πεποίθηση ότι η βία σε βάρος των γυναικών συνεχίζει να αναπτύσσεται σε μια εποχή που ο φεμινισμός θεωρείται από πολλούς ως έννοια ξεπερασμένη. Οι ευθύνες για την επίλυση σεξιστικών και ακραίων φαινομένων, ιδιαίτερα με την ανάπτυξη των νέων

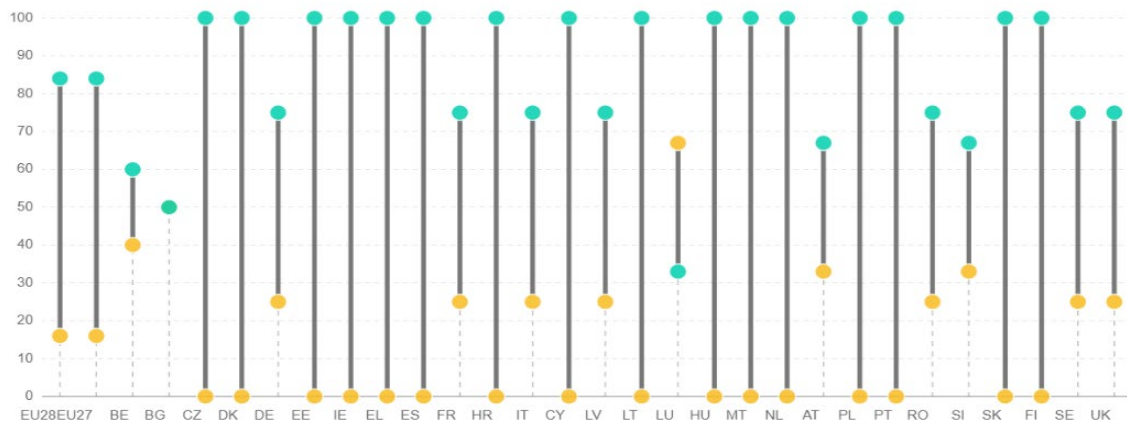
ψηφιακών μέσων, επιμερίζονται τόσο στους πολιτειακούς θεσμούς, όσο και στις επιχειρήσεις των μέσων ενημέρωσης, οι οποίοι αποτελούν τους διαμεσολαβητές της δημόσιας επικοινωνίας.

Διεθνή κείμενα και Συμβάσεις, όπως είναι η CEDAW, η πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου (1995), αναγνωρίζουν τον κεντρικό ρόλο που διαδραματίζουν τα ΜΜΕ, παραδοσιακά και μη, στην εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΕ, όπως θα δούμε στο 2^ο κεφάλαιο, προωθεί διάφορες δράσεις προκειμένου τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν πρακτικές για την εξάλειψη σεξιστικών φαινομένων στο περιεχόμενο των ΜΜΕ και στη διαφήμιση.

1.3 Ζητήματα Φύλου στην ελληνική και ευρωπαϊκή δημοσιογραφία

Η τελευταία έρευνα που διεξήγαγε το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο για τα ΜΜΕ (Global Media Monitoring Project) το 2015, έδειξε ότι η συχνότητα παρουσίας των γυναικών στη δημόσια σφαίρα, αν και έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, παραμένει άνιση έναντι των ανδρών. Το ίδιο ισχύει και στο δημοσιογραφικό κλάδο. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες στα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης (εφημερίδες, τηλεόραση, ραδιόφωνο) εμφανίζονται σε ποσοστό 24%, ενώ στα ηλεκτρονικά σε ποσοστό 26%. Σημαντική υπήρξε η διαπίστωση πως μόνο το 3% των ιστοριών στα ειδησεογραφικά μέσα φαίνεται να αμφισβητεί τις παγιωμένες αντιλήψεις για τους έμφυλους ρόλους. Τα υψηλά ποσοστά στη διαιώνιση των έμφυλων στερεοτύπων επιβεβαιώνονται και από τα ποσοστά που κατατάσσουν τις γυναίκες στις ειδήσεις στο ρόλο της μητέρας και της νοικοκυράς (67%).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ανισότητα και ο βαθμός συμμετοχής των γυναικών δημοσιογράφων στα δημόσια και ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης, φαίνεται πως διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Κάποιες χώρες έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο, όπως είναι η Γαλλία, ενώ κάποιες άλλες μικρότερη ως και ελάχιστη πρόοδο. Στη δεύτερη περίπτωση εντάσσεται και η περίπτωση της Ελλάδας.

EIGE's Gender Statistics Database - Indicator.J1a. The proportion of women and men at all decision-making levels in media organisations by country, in the EU
Source: European Institute for Gender Equality.
LAST UPDATE ON: 16.03.2017

Πίνακας 1 Ποσοστά συμμετοχής ανδρών (μπλε) και γυναικών(κίτρινο) σε όλες τις θέσεις ευθύνης στα ΜΜΕ σε 28 ευρωπαϊκές χώρες. Πηγή Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων

Η Ελλάδα, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Δείκτη για την Ισότητα των Φύλων (EIGE), βρίσκεται στις χώρες της Ευρώπης με τα μικρότερα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών σε θέσεις ευθύνης στις δημοσιογραφικές επιχειρήσεις (αρχισυντάκτριες ειδήσεων, διευθύντριες προγράμματος κτλ.) σε αντίθεση με το Λουξεμβούργο που συμβαίνει το αντίθετο. Συχνά βλέπουμε στην τηλεόραση να αναλαμβάνουν κεντρικό ρόλο στην παρουσίαση πρωινών εκπομπών ψυχαγωγικού χαρακτήρα και σε μικρότερη συχνότητα να παρουσιάζουν ενημερωτικές εκπομπές. Στη δεύτερη μάλιστα περίπτωση, συχνά αναλαμβάνουν ρόλο συμπαρουσιάστριας ή παθητικής ομιλήτριας, δίπλα σε «έμπειρους και καταξιωμένους» άνδρες δημοσιογράφους (τις περισσότερες φορές τοποθετημένες από τα δεξιά πλευρά όπως βλέπουν οι θεατές στην τηλεόραση, μια σκηνοθετική επιλογή που αναδεικνύει το υποκείμενο που κάθεται στα αριστερά), ή να παρουσιάζουν θέματα, κοινωνικά, σχετικά με την εκπαίδευση και την υγεία. Σπάνια θα δούμε γυναίκες σε Ελλάδα και Ευρώπη να παρουσιάζουν πολιτικά ή οικονομικά ρεπορτάζ. Οι «σκληρές ειδήσεις» (hard news) όπως ονομάζονται αυτά τα ρεπορτάζ, αποτελούν προνόμιο για τους δημοσιογράφους προκειμένου να ανελιχθούν σε ανώτερες διοικητικές θέσεις.

Αν πάρουμε το παράδειγμα της Ελλάδας, θα δούμε ότι στην πρωινή ζώνη βρίθουν οι ψυχαγωγικές πρωινές εκπομπές με περιεχόμενο για lifestyle και κουτσομπολιό, μαγειρέμα, ζώδια, συμβουλές για τη γυναίκα (π.χ. Πρωινό, Love It, Πάμε Δανάη, Ευτυχείτε), καθώς

θεωρούν παραδοσιακά, ότι αναφέρονται στη γυναίκα νοικοκυρά. Στις ενημερωτικές εκπομπές, όπως είναι το πρωινό «Καλημέρα Ελλάδα» με το Γιώργο Παπαδάκη, η συμπαραουσιάστρια του αναλαμβάνει ενεργό ρόλο λίγο πριν το διαφημιστικό διάλειμμα για να παρουσιάσει τα δώρα που χαρίζει η εκπομπή στο κοινό, ενώ στα πολιτικά πάνελ βλέπουμε κυρίως άνδρες ή άνδρες πολιτικούς. Στην Ευρώπη το ποσοστό των γυναικών που ασχολούνται στα παραδοσιακά ΜΜΕ, με πολιτικά και οικονομικά ρεπορτάζ αγγίζει το 19% και 21% αντίστοιχα, ενώ στα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης το 17% και 25%.

Breakdown of women in print, radio and television news, by major topic, by region. 2015

	Africa	Asia	Caribbean	Europe	Latin America	Middle East	North America	Pacific
Politics and Government	16%	7%	19%	19%	25%	9%	23%	22%
Economy	19%	15%	26%	21%	24%	18%	41%	29%
Science and Health	37%	28%	33%	37%	34%	21%	43%	54%
Social and Legal	26%	27%	32%	27%	34%	25%	39%	31%
Crime and Violence	28%	27%	39%	27%	31%	18%	38%	24%
Celebrity, Arts and Media, Sports	15%	20%	29%	26%	23%	22%	29%	21%
Other	22%	31%	20%	37%	29%	0%	33%	100%

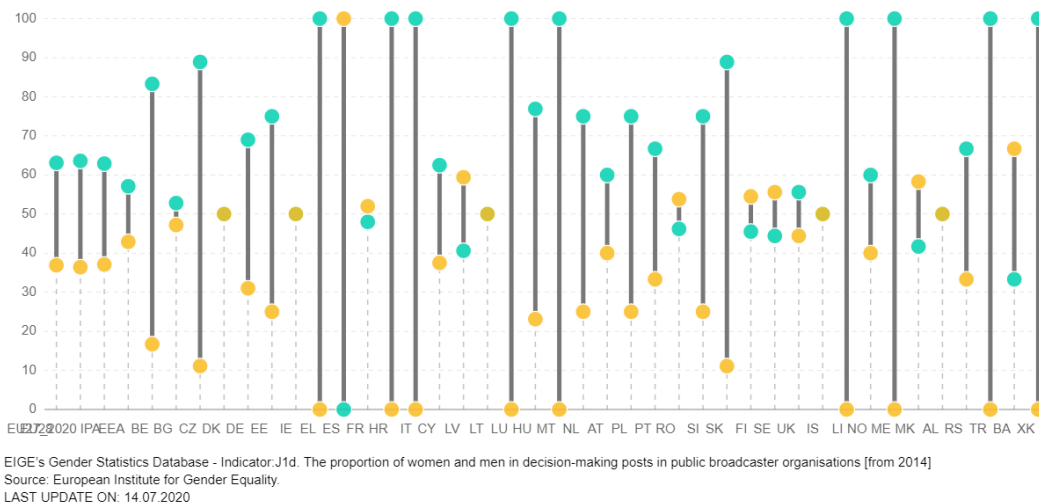
Breakdown of women in online and Twitter news, by major topic, by region. 2015

	Africa	Asia	Caribbean	Europe	Latin America	Middle East	North America	Pacific
Politics and Government	28%	20%	21%	17%	24%	10%	17%	18%
Economy	19%	9%	29%	25%	19%	0%	40%	15%
Science and Health	28%	32%	50%	36%	46%	0%	71%	40%
Social and Legal	10%	29%	34%	29%	33%	22%	42%	27%
Crime and Violence	40%	39%	17%	24%	30%	20%	48%	21%
Celebrity, Arts and Media, Sports	0%	24%	39%	25%	27%	47%	31%	23%
Other	0%	0%	0%	34%	45%	11%	100%	50%

Πίνακας 2 Ποσοστά γυναικών στα παραδοσιακά και νέα μέσα ενημέρωσης, ανά θέμα και ανά περιοχή.

Πηγή World Media Monitoring Project, 2015

Ακόμα, σύμφωνα με δεδομένα από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (βλ. πίνακας 3) προκύπτει, ότι το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται σε δημόσια ραδιοτηλεοπτικά μέσα είναι υψηλό. Σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρείται ότι είναι μεγαλύτερο από των ανδρών δημοσιογράφων (π.χ Ισπανία **ES**, Βοσνία Ερζεγοβίνη **BA**), σε κάποιες πολύ μικρότερο (π.χ Ελλάδα, Ιταλία, Κύπρος, Κόσοβο **XK**, Βόρεια Μακεδονία), ενώ σε χώρες του Βορρά κυρίως ισότιμο (Δανία **DE**, Ιρλανδία **IE**, Λετονία **LT**, Ισλανδία **IS**) ή σε κοντινή ποσοστωση (Γαλλία **FR**, Αγγλία **UK**). Τα ποσοστά δε διαφέρουν πολύ από το τοπίο στα ιδιωτικά μέσα ενημέρωσης. Παρουσιάζουν στο σύνολο μικρότερη συμμετοχή των γυναικών ωστόσο στο σύνολο.

Πίνακας 3 Το ποσοστό ανδρών (μπλε) και το ποσοστό των γυναικών(κίτρινο) στη δημόσια ραδιοτηλεόραση στην Ευρώπη. Πηγή Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων

Όσον αφορά το περιεχόμενο, η ανισότητα των φύλων και ο σεξισμός, προωθούνται στα ΜΜΕ με ποικίλους τρόπους. Κυρίως, μέσα από τη στερεοτυπική αναπαράσταση των φύλων, όπως έχει ήδη αναφερθεί και μέσα από την μονόπλευρη παρουσίαση ειδήσεων που χαρακτηρίζονται ως «γυναικεία θέματα» (βία, γυναίκες σε κέντρα λήψης αποφάσεων, μόδα κ.α.). Η ελλιπής παρουσία των γυναικείων φωνών στα ρεπορτάζ (75% άνδρες ως πηγές και θέμα συζήτησης στα ρεπορτάζ στην Ευρώπη σύμφωνα με δεδομένα από το Συμβούλιο της Ευρώπης) και δη των γυναικών που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (ηλικιωμένες, εθνοτικές μειονότητες, λεσβίες, τρανς) στερούν από το κοινό, πολύπλευρη και αντικειμενική ενημέρωση.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις αποτελούν μια πραγματικότητα που εντοπίζεται σε χώρες, όχι μόνο της Ευρώπης αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο (Global Media Monitoring Project, 2015). Αποδεικνύουν ότι ο στόχος για ισότητα δεν έχει επιτευχθεί και η μεγάλη εμβέλεια που εξασφαλίζουν τα ΜΜΕ ευνοεί την αναπαράσταση περισσότερο των ανδρών.

1.3.1 Επιδράσεις των ΜΜΕ και Πολιτισμικές Σπουδές

Το ζήτημα των επιδράσεων των ΜΜΕ στα ακροατήρια είχε απασχολήσει τους θεωρητικούς της επικοινωνίας, από τις αρχές του 20ου αιώνα. Οι σκληρές βίας που ξεκίνησαν να

προβάλλονται από τα μέσα ενημέρωσης κατά τη διάρκεια της εισβολής των Αμερικανών στο Ιράκ, προκάλεσαν προβληματισμό ως προς την ηθική των αμερικανικών μέσων ενημέρωσης καθώς και ανησυχία, για τις επιδράσεις που μπορεί να έχει η ακατέργαστη προβολή βίαιων εικόνων στα ακροατήρια (Keith , Schwalbe & Silcock, 2006). Σύμφωνα με αρκετούς μελετητές υιοθετείται η άποψη, ότι η εικόνα μπορεί να επηρεάσει τη δημόσια άποψη.

Η συζήτηση για τις «Επιδράσεις των MME» (Media Effects) στα ακροατήρια, αναφορικά με τους έμφυλους ρόλους ξεκινάει με την πρώτη ερευνητική τάση των γυναικείων σπουδών. Το επιχείρημα ότι τα κυρίαρχα μέσα ενημέρωσης αναπαράγουν σεξιστικές αντιλήψεις για τους έμφυλους ρόλους και με αυτόν τον τρόπο δημιουργούν αντίστοιχες συμπεριφορές στην κοινωνία, αποτέλεσε τη μια πλευρά συζήτησης. Έτσι, ξεκίνησε ένα καινούριο πεδίο συζήτησης στις σπουδές επικοινωνίας, αυτό που ο Stuart Hall ονομάζει ως «ερευνητική στροφή» (1980). Νέες έρευνες άρχισαν να εκπονούνται σε ακαδημαϊκό επίπεδο, διερευνώντας το αν τελικά και σε ποιο βαθμό, τα MME επιδρούν και διαμορφώνουν συνειδήσεις.

Ο Hall, θεωρώντας ότι η επικοινωνία αποτελεί μια ενεργητική διαδικασία αποκωδικοποίησης του μηνύματος από τον πομπό στο δέκτη, υποστηρίζει ότι τα MME δεν διαμορφώνουν την πραγματικότητα, απλώς παρέχουν το πλαίσιο αξιών, πεποιθήσεων και ιδεών για την κοινωνική πραγματικότητα (Κωνσταντινίδου, 2002, 154).

Η συζήτηση για το, αν τα τελικά τα μέσα ενημέρωσης επιδρούν στα ακροατήρια, μπορεί να γίνει από δύο διαφορετικές οπτικές. Από τη μια πλευρά, οι Επιδράσεις των MME (Media Effects), όπως αναφέρεται στο βιβλίο της Χρονάκη (2018), θεωρούν δεδομένο, ότι τα μέσα ενημέρωσης ασκούν κάποια επίδραση στο συναισθηματικό κόσμο και στη συμπεριφορά των θεατών. Ακόμα, τονίζεται πως πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες τίθενται οι γυναίκες, τα παιδιά, όσοι έχουν χαμηλό μορφωτικό και κοινωνικό επίπεδο, καθώς και οι μειονότητες. Από την άλλη πλευρά, οι Πολιτισμικές Σπουδές (Cultural Studies), με μια πιο κριτική και αναθεωρημένη ματιά, στρέφουν το ενδιαφέρον στο ίδιο το κοινό. Ειδικότερα, τονίζουν πως η συνείδηση του «εγώ» ή του «άλλου», συγκροτείται μέσα από ένα σύνθετο φάσμα, κοινωνικών και πολιτισμικών κατασκευών και έτσι η επίδραση του μέσου δεν μπορεί να αποτελεί το μοναδικό παράγοντα στη διαμόρφωση των ατόμων (Χρονάκη, 2018).

2. ΜΜΕ και Δημοσιογραφική Κουλτούρα

Τα ΜΜΕ -παραδοσιακά και νέα- εκτός από προμηθευτή πληροφοριών, αποτελούν μέσο συμμετοχής στη δημόσια και πολιτική ζωή (public sphere), αλλά και ένα μέσο εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας (McNair, 2008) .

Τα τελευταία χρόνια, οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται από όλο και περισσότερη πολυπλοκότητα (Complexity) και μεταβλητότητα (Mobility). Σ' αυτές τις κοινωνίες, συνυπάρχουν διαφορετικές ταυτότητες και εθνότητες, οι οποίες συμμετέχουν στη δημόσια σφαίρα (Multi-Ethnic Public Sphere). Ως δημόσια σφαίρα, ορίζεται ο χώρος συνάντησης των πολιτών με το κράτος, στο οποίο ο καθένας ασκεί τα πολιτικά και κοινωνικά του δικαιώματα. Ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματά του, είναι το δικαίωμα στην επικοινωνία (Right to Communicate), το οποίο περιλαμβάνει την ελευθερία του λόγου, του Τύπου, της ενημέρωσης και της ψήφου. Ο Husband (1999), προτείνει την αντικατάσταση του όρου, με τον όρο, «Δικαίωμα στην Κατανόηση» (Right to be Understood) . Σύμφωνα με την αναθεώρηση, ο νέος ορισμός προβάλλει την ομορφιά της ατομικότητας μέσα στην κοινωνία και επιβεβαιώνει την κοινωνική και συλλογική φύση του δικαιώματος για επικοινωνία.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που αποτελούν σύμφωνα με πολλούς μελετητές ισχυρούς φορείς κατασκευής κοινωνικών αξιών και συμπεριφορών, φαίνεται πως πολλές φορές καταπατούν το δικαίωμα στην κατανόηση. Η δημοσιογραφική κουλτούρα αναφέρεται σε ένα σύνολο αξιών, ηθικών κανόνων και πρακτικών που υιοθετούν οι δημοσιογράφοι σε κάθε χώρα. Η δημοσιογραφική κουλτούρα αν και περιλαμβάνει κάποιες κοινές αρχές του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, όπως είναι η υπεράσπιση της αλήθειας, της αντικειμενικότητας, της αμεροληψίας, της ελευθερίας έκφρασης, από την άλλη παρουσιάζει εθνικές διαφοροποιήσεις.

Η δημοσιογραφική δεοντολογία και ηθική που εφαρμόζουν οι επαγγελματίες των ΜΜΕ στις καθημερινές τους πρακτικές, δεν αποτελεί μια καθολική και ανεξάρτητη έκφραση (Δεληγιάννη, 2004). Όπως θα δούμε παρακάτω, διαφορετικές χώρες εμφανίζουν διαφορετικό βαθμό δεσμευτικότητας απέναντι στους δημοσιογραφικούς κανόνες, καθώς διαθέτουν μεγαλύτερη ή μικρότερη εξάρτηση του Τύπου και άρα ελευθερίας έκφρασης, από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Παράλληλα, σε κάθε κράτος ισχύουν διαφορετικοί νόμοι και λειτουργούν διαφορετικά θεσμικά όργανα, που περιορίζουν ή ελέγχουν το περιεχόμενο των ΜΜΕ. Συνεπώς, τα ζητήματα που αφορούν την

αναπαράσταση του φύλου σε διαφορετικά μιντιακά συστήματα, αναμένεται να παρουσιάζουν όχι μόνο συγκλίσεις, αλλά και αποκλίσεις.

2.1 Δημοσιογραφική Δεοντολογία

Η δημοσιογραφική δεοντολογία συνοψίζεται με τη μορφή κωδίκων, τόσο σε διεθνές όσο και εθνικό επίπεδο και περιλαμβάνει κανόνες που ρυθμίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των επαγγελματιών απέναντι στο κοινό, στα επαγγελματικά σωματεία και στους/στις εργοδότες/ -τριες. Συντάσσονται από τις επαγγελματικές ενώσεις και τους ίδιους, ως μια μορφή αυτορρύθμισης των μέσων ενημέρωσης και καθορίζουν τη δημοσιογραφική έκφραση και συμπεριφορά (Δεληγιάννη, 2004). Ανάμεσα στους ηθικούς κανόνες που ισχύουν καθολικά περιλαμβάνονται, η ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης, η ελευθερία πρόσβασης σε πηγές, η απαγόρευση παθητικής δωροδοκίας, η απαγόρευση προσβολής της προσωπικότητας, η υποχρέωση για αντικειμενική και αξιόπιστη ενημέρωση, η προστασία του κοινού από τις καταχρήσεις του Τύπου. Η τήρηση τους σε διεθνές επίπεδο δεν ελέγχεται από κάποιον φορέα ή οργανισμό, ενώ σε εθνικό επίπεδο εμφανίζονται τα Πειθαρχικά Συμβούλια και μη Κυβερνητικοί θεσμοί, όπως είναι τα Συμβούλια Τύπου, ο θεσμός του “Ombudsman”, τα οποία προστατεύουν κυρίως το κοινό.

Σε εγχώριο επίπεδο, η δημοσιογραφική ηθική παρουσιάζει ανομοιομορφία και ποικιλία. Κάθε χώρα φέρει τη δική της κουλτούρα και πολιτισμική ιδιαιτερότητα και αυτό συνεπάγεται διαφορετικό βαθμό τήρησης, προστασίας και δεσμευτικότητας των ηθικών κανόνων από πλευρά των δημοσιογράφων. Οι δυτικές χώρες για παράδειγμα, παρουσιάζουν μεγαλύτερο βαθμό προσκόλλησης στην αντικειμενική ηθική ενώ χώρες λιγότερο δημοκρατικές όπως η Τουρκία, η Ινδονησία, η Ρωσία, στην υποκειμενική ηθική. (Plaisance et al.: 2012).

Οι πρώτοι κώδικες, οι οποίοι οριοθετούν και τη δημοσιογραφική πρακτική ως επάγγελμα συντάχθηκαν στην Αμερική το 1923 “ American Society of Newspaper” και το 1934 “American Newspaper Guild”, ως μια προσπάθεια εκλογίκευσης και ιδεαλισμού της προηγούμενης σκανδαλοθηρικής δημοσιογραφίας. Περιείχαν κανόνες που προστάτευαν το δημόσιο συμφέρον και γι’ αυτό ρύθμιζαν βασικές δημοσιογραφικές αρχές όπως, της

αμεροληψίας, της εντιμότητας και υπευθυνότητας των δημοσιογράφων, την ανεξαρτησία του Τύπου (Wilkins & Brennen, 2004).

Ο νέος κώδικας, ο οποίος γράφτηκε το 2003 για την εφημερίδα των New York Times, οι αρχές του οποίου υιοθετήθηκαν από τα περισσότερα κράτη, ρύθμιζε εκτός από τις βασικές δημοσιογραφικές αξίες και την οικονομική ευημερία και σταθερότητα της εφημερίδας. Σύμφωνα με τους νέους κανόνες απαγορευόταν στους εργαζομένους της εφημερίδας να χρηματίζονται, να λαμβάνουν εκπαιδευτικά κουπόνια και δώρα, να δείχνουν εύνοια στις πηγές, να συμμετέχουν σε ανταγωνιστικά μέσα, όπως το ίντερνετ και η τηλεόραση. Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό, ότι οι ηθικοί κανόνες εξαρτώνται άμεσα από το πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον στο εφαρμόζονται και αναπτύσσονται.

Η Ελλάδα αν και διαθέτει, συγκριτικά με άλλες χώρες, ανανεωμένο και πλήρη κώδικα (ΕΣΗΕΑ - ΠΟΕΣΥ, 1998), με καινοτόμα στοιχεία, όπως το άρθρο 1 για την «φιλαλήθεια» και την «σχετική αντικειμενικότητα», εντούτοις διαθέτει μόνο Κυβερνητικούς θεσμούς. Η εφαρμογή παράλληλων και ανεξάρτητων θεσμών, όπως αναφέρει και η Δεληγιάννη (2004) κρίνεται αναγκαία, όχι μόνο σε τοπικό επίπεδο αλλά και σε διεθνές. Διότι, με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται μια πιο ανεξάρτητη και αντικειμενική πληροφόρηση των πολιτών.

Όσον αφορά τις θεσμικές πρωτοβουλίες, σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την εξάλειψη των διακρίσεων με βάση το φύλο, τα φαινόμενα σεξισμού και την προώθηση της ισότητας στα ΜΜΕ, θα λέγαμε πως τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν ισχυροποίηση. «*Η Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των Μορφών διακρίσεων κατά των Γυναικών*» (CEDAW) , η οποία συστάθηκε από ανεξάρτητους επιστήμονες από όλον τον κόσμο και υιοθετήθηκε από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) το 1979, αποτελεί το πιο σημαντικό κείμενο για την προώθηση πολιτικών ισότητας σε παγκόσμιο επίπεδο (ΚΕΘΙ, 2018). Επίσης, η «*Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου*» (Beijing Declaration and Platform for Action) η οποία εγκρίθηκε στην 4^η Παγκόσμια Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις γυναίκες, περιλαμβάνει τις στρατηγικές που πρέπει να ακολουθήσουν τα κράτη για την εξάλειψη των έμφυλων διακρίσεων σε 12 τομείς. Ανάμεσα σ' αυτούς και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Η GAMAG (Global Alliance on Media and Gender), στην ίδια κατεύθυνση, η οποία αποτελεί μια διεθνή συμμαχία για τα ΜΜΕ και το φύλο, λαμβάνει ένα ρόλο περισσότερο επιτήρησης των εφαρμογών της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου, στους οργανισμούς, στις δομές και στο περιεχόμενο των ΜΜΕ.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης τις τελευταίες δεκαετίες προωθούν ενεργά, διάφορες στρατηγικές για την εδραίωση της Ισότητας των Φύλων. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο άρθρο 21, απαγορεύει κάθε είδους διάκριση με βάση το φύλο, των γενετικών χαρακτηριστικών ή του σεξουαλικού προσανατολισμού. Σ' αυτό το πλαίσιο, τόσο το Συμβούλιο της Ευρώπης (Council of Europe), όσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission) και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament), έχουν προχωρήσει στη δημιουργία πλήθους Συστάσεων και οδηγιών, για την καταπολέμηση των έμφυλων διακρίσεων και του σεξισμού εκτός των άλλων και στα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η οδηγία που συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις υπηρεσίες των οπτικοακουστικών μέσων (ΚΕΘΙ, 2018), η οποία απαγορεύει την πρόκληση μίσους

Στην Ελλάδα, η επιτήρηση της δημοσιογραφικής δεοντολογίας και κατ' επέκταση ο σεβασμός και η προστασία της ατομικής προσωπικότητας, ανεξαρτήτου ταυτότητας φύλου, εθνικότητας, θρησκείας, ηλικίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, εκτός από το αυτορρυθμιστικό πλαίσιο, πραγματοποιείται κυρίως από το Εθνικό Συμβούλιο της Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) και τον «Κώδικα Δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων πολιτικών εκπομπών» που συντάχθηκε το 2003.

Ακόμα, η αναπαράσταση του φύλου στα ΜΜΕ ελέγχεται από την επίσης ανεξάρτητη αρχή, το Συμβούλιο Ελέγχου Επικοινωνίας (ΣΕΕ), το οποίο παρέχει τους κανόνες δεοντολογίας στη διαφήμιση. Τέλος, σημαντική είναι η προσφορά και της Γενικής Γραμματείας της Ισότητας Φύλων (ΓΓΙΦ), η οποία στο παρελθόν έχει επέμβει κατασταλτικά προκειμένου να αποσυρθούν διαφημίσεις ή περιεχόμενα στην τηλεόραση, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που έχει διαμεσολαβήσει, προκειμένου το ΕΣΡ να επιβάλλει υψηλά πρόστιμα σε εκπομπές για σεξιστική χρήση του λόγου ή προσβλητικές εκφράσεις έναντι των γυναικών ή άλλων έμφυλων ταυτοτήτων.

2.2 Δημοσιογραφική Ηθική και Πολιτισμικές Διαφοροποιήσεις

Σε ερευνητικό επίπεδο, η δημοσιογραφική ηθική και δεοντολογία, όπως έχει προαναφερθεί, παρουσιάζουν εθνικές διαφοροποιήσεις. Ο διαφορετικός βαθμός ανάπτυξης στην οικονομία, στην πολιτική, στις κοινωνικές και πολιτισμικές υποθέσεις, δημιουργεί μια

δυσκολία ως προς τη σύνταξη ενός ενιαίου και καθολικού συστήματος δεοντολογίας (Δεληγιάννη, 2004).

Η Ann Oakley στο βιβλίο ‘Sex, Gender and Society’ (1972), επισήμανε όχι μόνο την εννοιολογική διάκριση του βιολογικού και κοινωνικού φύλου αλλά τις διαφορετικές διαστάσεις που λαμβάνουν αυτές οι έννοιες από κοινωνία σε κοινωνία. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με τους ηθικούς προσανατολισμούς που υιοθετούνται στους δημοσιογραφικούς κώδικες δεοντολογίας, καθώς φαίνεται πως αυτοί διαφέρουν από κράτος σε κράτος. Με λίγα λόγια, διαφορετικοί δημοσιογράφοι, σε διαφορετικές χώρες και με διαφορετικές συγκυρίες, δύναται να προσεγγίζουν διαφορετικά, ζητήματα έμφυλων ταυτοτήτων. Ο τρόπος που αντιλαμβάνονται, αναπαριστούν και τελικά παρουσιάζουν στο κοινό σχετικά ζητήματα, εξαρτάται όχι μόνο από την προσωπική ηθική και τους περιορισμούς που υφίστανται από τη δημοσιογραφική δεοντολογία αλλά και από τις ισχύουσες πολιτισμικές συνθήκες. Το μοντέλο της δημοσιογραφικής ηθικής που ακολουθείται σε κάθε χώρα, σχετίζεται με το σύστημα δομής και οργάνωσης του κράτους και των ειδησεογραφικών επιχειρήσεων, καθώς και με το βαθμό της οικονομικής και πολιτισμικής τους ανάπτυξης (Plaisance et al.: 2012).

Η μελέτη των Plaisance κ.α. (2012), έδειξε ότι δημοσιογράφοι που εργάζονται σε χώρες με μεγαλύτερη ελευθερία Τύπου, επαγγελματισμού και οικονομικής ανάπτυξης παρουσιάζονται περισσότερο «ιδεαλιστές» (Idealism), ενώ χώρες που συνδέονται με μικρότερα ποσοστά ανεξαρτησίας Τύπου, επαγγελματισμού και οικονομικής ευημερίας αναπτύσσουν περισσότερο σχετικιστικές απόψεις (Relativism) περί δημοσιογραφικής ηθικής.

Η Ελλάδα και η Ευρώπη, κατατάσσονται στις πιο αναπτυγμένες χώρες συγκριτικά με της Ανατολής. Εντούτοις παρουσιάζουν και μεταξύ τους ανομοιομορφίες, όσον αφορά την δημοσιογραφική κάλυψη έμφυλων ζητημάτων, καθώς πλαισιώνονται από διαφορετικά συστήματα πολιτικής, οικονομικής και πολιτισμικής ανάπτυξης. Για παράδειγμα, οι Σκανδιναβικές χώρες (Ισλανδία, Νορβηγία, Σουηδία, Φιλανδία), οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη οικονομική σταθερότητα συγκριτικά με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, φέρουν πολύ χαμηλά ποσοστά φυλετικών διακρίσεων, σύμφωνα με την έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (World Economic Forum) η οποία δημοσιεύτηκε το 2017.

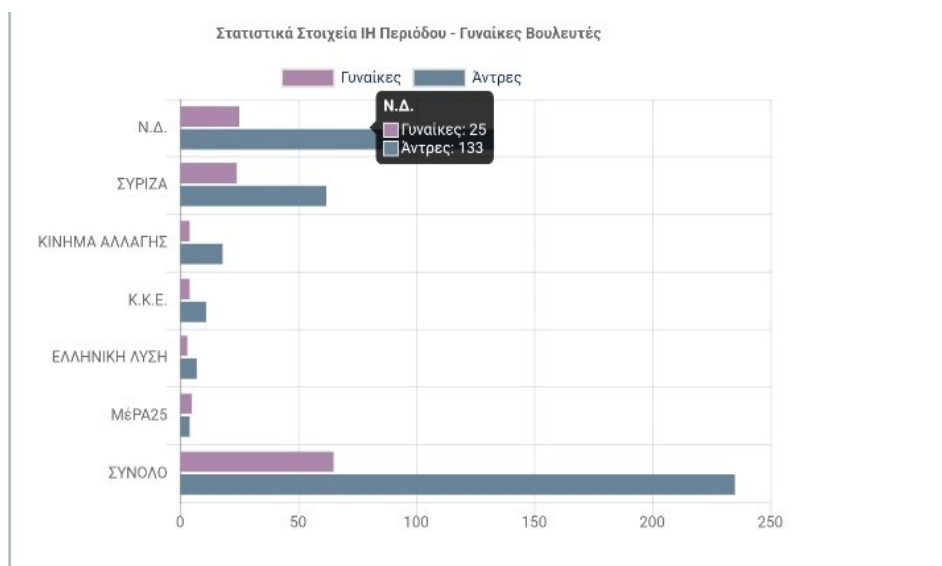
Μάλιστα, η Ισλανδία ψήφισε νόμο την ίδια χρονιά που απαγόρευε τη μισθολογική ανισότητα ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες. Στις χώρες με υψηλά ποσοστά ισότητας (βλ. πίνακα 3) εμφανίζεται και η Γερμανία (74%) ενώ κοντά στο μέσο όρο εμφανίζεται η Ελλάδα(60%) με την Ιταλία (55%).

Πίνακας 4 Ποσοστά συμμετοχής γυναικών στην εργασία σε διάφορες χώρες. Πηγή: World Economic Forum

Οι ευρωπαϊκές χώρες του Νότου (Ιταλία, Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία) φαίνεται να υστερούν όχι μόνο στην οικονομική, αλλά και στην πολιτική ισότητα των φύλων. Οι συγκεκριμένες χώρες, με εξαίρεση την Ισπανία που έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια, έχουν μικρά ποσοστά εκπροσώπησης γυναικών ή άλλων φύλων στη Βουλή (Παπαγεωργίου, 2007: 302). Στην Ελλάδα για παράδειγμα, οι γυναίκες που συμμετέχουν στη Βουλή είναι στο σύνολο 66, ενώ οι άνδρες 234 (βλ. πίνακα 5) . Στις τελευταίες εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2019, παρατηρήθηκε ελαφρώς αύξηση στην εκπροσώπηση των γυναικών, η οποία φτάνει το ποσοστό 39,4%. Σε επτά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Δανία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Φιλανδία, Σουηδία, Σλοβενία) οι γυναίκες κατέλαβαν το 50% των εδρών, σύμφωνα με έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2020.

Η χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στην Ελλάδα σε θέσεις ευθύνης, δικαιολογείται και από τους χαμηλούς δείκτες που παρουσιάζει η ίδια σε ζητήματα ισότητας (52,1% έναντι της Ευρώπης που φτάνει στο 67,4) σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για ζητήματα Φύλου (EIGE).

Πίνακας 5 Αριθμός γυναικών στα ελληνικά κόμματα της Βουλής. Πηγή : Hellenicparliament.gr

Η εκπροσώπηση των γυναικών στα εγχώρια και ξένα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κατ' επέκταση η αναπαράσταση των έμφυλων ταυτοτήτων, καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό και από το νομικό πλαίσιο που ισχύει σε κάθε χώρα σχετικά με την ισότητα των φύλων. Ειδικότερα, είναι σημαντικό να διερευνηθούν οι νομικές διατάξεις των κρατών που αναφέρονται στον άνδρα, τη γυναίκα και τα ΜΜΕ. Ειδικότερα στα περισσότερα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υφίστανται νόμοι στα δημόσια ραδιοτηλεοπτικά μέσα που απαγορεύουν τις έμφυλες διακρίσεις, τόσο εντός των δημοσιογραφικών επιχειρήσεων, όσο και στο περιεχόμενο τους. Στην Ιρλανδία για παράδειγμα το ποσοστό συμμετοχής, θα πρέπει να είναι αναλογικό σε άνδρες και γυναίκες. Στη Δανία επίσης, το κράτος προωθεί συστάσεις για την ενδυνάμωση των γυναικών σε ηγετικές θέσεις σε διάφορους τομείς, μαζί και στα ΜΜΕ. Στο Ηνωμένο Βασίλειο (πρώην μέλος της ΕΕ), το κράτος υποχρεώνει τις δημόσιες ειδησεογραφικές επιχειρήσεις να προωθεί ίσες εργασιακές ευκαιρίες σε άνδρες και γυναίκες. Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποια κρατική μέριμνα για την ενδυνάμωση των γυναικών δημοσιογράφων σε ρόλους λήψης αποφάσεων. Σημαντική καινοτομία, η οποία

άρχιζε να αναπτύσσεται στην Πορτογαλία τα τελευταία χρόνια , είναι η προσφορά βραβείου «Γυναίκες και Άνδρες στα ΜΜΕ» με στόχο την ενδυνάμωση και την ορατότητα των γυναικών στις επιχειρήσεις των μέσων ενημέρωσης (EIGE, 2013: 45).

Συνεπώς, όπως γίνεται αντιληπτό, οι ευρωπαϊκές χώρες αναπτύσσουν διαφορετική δημοσιογραφική κουλτούρα, η οποία βασίζεται στους εξωτερικούς και εσωτερικούς παράγοντες που τη διαμορφώνουν. Τα τελευταία χρόνια οι θεωρητικοί των Σπουδών των ΜΜΕ, ασχολούνται όλο και περισσότερο με την ανάγκη εύρεσης καθολικών κανόνων και προτύπων για τους διάφορους πολιτισμούς, καθώς αυτοί που ισχύουν σε διεθνές επίπεδο προσεγγίζονται διαφορετικά από τα κράτη. Σύμφωνα με σχετική μελέτη σε 18 χώρες, σε θεωρητικό επίπεδο, τα ευρήματα έδειξαν ότι όλες οι χώρες συμφωνούν ως προς τη σημαντικότητα ύπαρξης ηθικών αρχών κατά τη δημοσιογραφική διαδικασία. Χώρες με πιο ελεύθερα συστήματα Τύπου, όπως είναι η Ελβετία, η Γερμανία και οι Η.Π.Α, τάσσονται υπέρ της καθολικής ηθικής. Σύμφωνα με αυτήν, θα πρέπει να αποφεύγονται αμφισβητούμενες μέθοδοι κατά το ρεπορτάζ και οι δημοσιογράφοι να ακολουθούν αντικειμενικές ηθικές αρχές (της αλήθειας, της αμεροληψίας, της πολυφωνίας, σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.α.) για μια πιο ανεξάρτητη και αντικειμενική ενημέρωση. Επίσης, η πλειονότητα των χωρών που συμμετείχαν στην έρευνα συμφωνεί με την άποψη, ότι οι επαγγελματίες θα πρέπει να αποφεύγουν να βλάπτουν την προσωπικότητα των ατόμων με κάθε τρόπο. Δικαιολογείται μόνο στην περίπτωση που παράγει μεγαλύτερο όφελος για την κοινωνία (Plaisance et al.: 2012).

2.3 Πολιτική Ορθότητα και Ελευθερία Έκφρασης

Τα τελευταία χρόνια, έχει ανοίξει ένα ευρύ πεδίο δημόσιας συζήτησης , εντός-και-εκτός των ΜΜΕ, για την έννοια της πολιτικής ορθότητας και του περιορισμού που φέρει αυτή, στην ελευθερία της έκφρασης. Ο όρος «Πολιτική Ορθότητα» (Political Correctness), αποτελεί έναν άγραφο κώδικα γλωσσικού ελέγχου που εφαρμόζεται στις σύγχρονες κοινωνίες, για να περιορίσει λέξεις και εκφράσεις οι οποίες θίγουν άτομα, τα οποία έχουν υποστεί διακρίσεις κατά το παρελθόν (γυναίκες, ΛΟΑΤΚΙ άτομα, άτομα με αναπηρίες, άτομα με διαφορετικό θρήσκευμα, με παχυσαρκία κ.α.). Πρώτη φορά εμφανίστηκε ως όρος αρχές του 20^{ου} αιώνα στο λεξιλόγιο της Σοβιετικής Ένωσης , προκειμένου να χαρακτηρίσει ως «πολιτικά ορθές» τις σταλινικές θέσεις, έναντι των σοσιαλιστικών (Roper: 2013).

Έκτοτε έχει αξιοποιηθεί και από τη δεξιά και την αριστερά, προκειμένου να αμφισβητήσει και να αντιταχθεί σε φιλελεύθερες ή αντίστοιχα συντηρητικές ιδεολογίες.

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές του πολιτικά ορθού λόγου, η γλώσσα είναι συνυφασμένη με τον τρόπο που σκέφτεται κάποιος και ως εκ τούτου ενεργεί. Συνεπώς, λέξεις και εκφράσεις προσβλητικές για μειονοτικές ομάδες, θα πρέπει να αποφεύγονται, προκειμένου να μη διαχέονται στην κοινωνία αντίστοιχες συμπεριφορές και μ' αυτόν τον τρόπο να προστατεύονται τα άτομα. Στην Αμερική, πολιτικοί αναλυτές υποστηρίζουν, ότι η κατάχρηση της πολιτικής ορθότητας, αποτέλεσε έναν από τους βασικούς παράγοντες που οδήγησαν τον Ντόναλντ Τραμπ στην εκλογή του (Shafer, 2017).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΘΟΤΗΤΑ ΣΗΜΑΙΝΕΙ
ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΝΑ ΣΤΕΡΕΙΣ
ΑΠ' ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Εικόνα 5 Γελοιογραφία του Αρκά για την πολιτική ορθότητα.

Στην ίδια κατεύθυνση, οι αρνητικές αυτής της «πολιτικά ορθής» επικοινωνίας, διαμαρτύρονται για καταστολή της ελευθερίας του λόγου, λογοκρισία ή και αυτολογοκρισία. Η λογοκρισία (censorship) αποτελεί μια τακτική κοινωνικού ελέγχου και περιορισμού στη δημόσια έκφραση ιδεών και αντιλήψεων και εφαρμόζεται από τους λογοκριτές, όταν θεωρείται ότι αυτές υπονομεύουν το κράτος ή τις καθιερωμένες ηθικές, πολιτικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αξίες. Η επιβαλλόμενη λογοκρισία λοιπόν, δημιουργεί το αίσθημα του φόβου σε όσους εκφράζονται δημόσια.

Έτσι, προκύπτει σήμερα μια νέα μορφή λογοκρισίας (Πετσίνη, Π. & Χριστόπουλος, Δ. 20016: 12) η οποία αποτελεί αρκετά συνηθισμένο φαινόμενο στον κλάδο της δημοσιογραφίας. Η αυτολογοκρισία (self-censorship) λοιπόν, αναφέρεται στην αυτοσυγκράτηση του λόγου των ίδιων των υποκειμένων για “πολιτικά ορθή” επικοινωνία, από φόβο για προβλεπόμενες κυρώσεις. Δεν είναι λίγοι οι δημοσιογράφοι, οι οποίοι προκειμένου να μην θίξουν πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα του μέσου ενημέρωσης που εργάζονται, ή με το φόβο της απόλυσης ή ενός υψηλού προστίμου, αναγκάζονται να περιορίσουν το δημόσιο λόγο τους.

Ακόμη, κάποιοι μελετητές υποστηρίζουν ότι οι κοινωνικές νόρμες που δημιουργούνται με την πολιτική ορθότητα, καταστέλλουν τη σκέψη και εμποδίζουν την παραγωγική συζήτηση σε περίπλοκα ζητήματα. Στην Ελλάδα για παράδειγμα, αρχές του 2021, μετά την συρροή αποκαλύψεων γυναικών ηθοποιών για παρενόχληση και κακοποίηση στο χώρο του θεάματος από διάσημους Έλληνες σκηνοθέτες και θιασάρχες, παρατηρήθηκε πως τα ΜΜΕ απέφευγαν να παρουσιάσουν αντικρουόμενες απόψεις σε ζητήματα σεξουαλικής παρενόχλησης ή έμφυλης βίας. Τέλος, στη διαλεκτική για την ωφέλεια ή όχι της πολιτικής ορθότητας προστίθεται το ερώτημα, ποιος κρίνει τι είναι γλωσσικά σωστό και τι όχι.

Όπως γίνεται αντιληπτό, το ζήτημα της πολιτικής ορθότητας κρίνεται κάπως σύνθετο. Από τη μία, βοήθησε στην ορατότητα και στην κοινωνική αποκατάσταση ομάδων που στο παρελθόν, είχαν περιθωριοποιηθεί και κακοποιηθεί σωματικά, ψυχολογικά και λεκτικά. Από την άλλη, ιστορικά αναδείχθηκε ως μέσο καταπίεσης του δημόσιου λόγου και της ελεύθερης έκφρασης, η οποία όξυνε περισσότερο τις κοινωνικές ομάδες και την ακροδεξιά ρητορική.

Στο δημοσιογραφικό χώρο, η πολυφωνία, η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία στην καταγραφή και παρουσίαση των ειδήσεων θα πρέπει να αποτελούν τις βασικές αξίες των δημοσιογράφων. Ο σεβασμός στην προσωπικότητα των ατόμων καλύπτεται και μέσα από τους κώδικες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, στις περισσότερες χώρες. Παράλληλα ο αντίλογος, η πολυφωνία και ανεξαρτησία των μέσων ενημέρωσης αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών και δε θα πρέπει να θίγονται με κανέναν τρόπο. Οι φιλελεύθερες κοινωνίες χρειάζονται φιλελεύθερες λύσεις. Συνεπώς, ο λόγος για την πολιτική ορθότητα δε θα πρέπει να περιορίζει την ελευθερία έκφρασης κανενός, παρά μόνο να χρησιμοποιείται ως πεδίο συζήτησης και προβληματισμού.

3. Έρευνα

Γυναίκες με Εξουσία και Παρουσίαση τους από Ελληνικά και Ευρωπαϊκά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.

Όπως έχει γίνει φανερό, οι γυναίκες συγκριτικά με τους άνδρες κατέχουν πολύ μικρότερα ποσοστά συμμετοχής σε θέσεις ευθύνης και δημόσιας επιρροής. Τα περισσότερα κρατικά αξιώματα στο δυτικό κόσμο και οι υψηλές διοικητικές θέσεις σε ιδιωτικούς οργανισμούς και επιχειρήσεις, φαίνεται πως διευθύνονται από άνδρες. Έτσι, δε θα ήταν παρακινδυνευμένο να υποστηριχθεί, ότι οι αποφάσεις σε διεθνές επίπεδο λαμβάνονται από ανδροκρατούμενους χώρους.

Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες, αρχίζουν να αποκτούν ισχυρή παρουσία, σε υψηλά πολιτικά αξιώματα και τομείς δημόσιας εμβέλειας και αρκετές γυναίκες. Η Καγκελάρια της Γερμανίας, Άνγκελα Μέρκελ, η οποία διοικεί τη χώρα από το 2005, έχει χαρακτηριστεί από το περιοδικό Forbes ως «η πιο ισχυρή γυναίκα του κόσμου». Η Γαλλίδα δικηγόρος Κριστίν Λαγκάρτ αντίστοιχα, κατάφερε να διατελέσει στο παρελθόν Υπουργός Οικονομικών της Γαλλίας, Γενική διευθύντρια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και να φτάσει σήμερα να ασκεί την Προεδρία στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Στην Ελλάδα, αξιοσημείωτη υπήρξε η εκλογή της Κατερίνας Σακελλαροπούλου το 2020, στο ανώτερο πολιτειακό αξίωμα της χώρας, του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Ακόμα, μέσα από τα social media, έχουν αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια γυναίκες, εκτός πολιτικής, από χώρους της μόδας κυρίως και του θεάματος, όπως είναι η Κιάρα Φεράνι στην Ιταλία, οι οποίες έχουν τεράστια δύναμη και είναι σε θέση να επηρεάσουν όχι μόνο τη δημόσια σφαίρα, αλλά και την οικονομία της χώρας τους. Η εφημερίδα L'Espresso, έχει δημοσιεύσει αρκετά εξώφυλλα με την Ιταλίδα επιχειρηματία, αναφέροντας ότι αποτελεί ένα από τα πιο ισχυρά πρόσωπα της χώρας (βλ. ενότητα 3.5).

3.1 Σκοπός και Μεθοδολογία της Έρευνας

Οι παραπάνω γυναίκες, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, αποτελούν τον πυρήνα της έρευνας. Διερευνάται ο τρόπος που παρουσιάζονται αυτές από εθνικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, το πεδίο που εστιάζουν οι ειδήσεις που σχετίζονται με τα συγκεκριμένα

πρόσωπα. Αξιολογούνται οι εικόνες, η γλώσσα και το περιεχόμενο των ειδήσεων, η δημοσιογραφική δεοντολογία που ακολουθούν οι δημοσιογράφοι. Τα δεδομένα αναλύονται με ποιοτική μέθοδο, προκειμένου να αναδειχθεί η δημοσιογραφική κουλτούρα των συγκεκριμένων χωρών, αλλά και συγκλίσεις και αποκλίσεις που φέρουν μεταξύ τους (Γερμανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία). *Υπόθεση της έρευνας αποτελεί ότι θα υπάρξουν δείγματα σεξισμού, ωστόσο πολύ πιο μετριοπαθή από αυτά που αναλύσαμε σε θεωρητικό επίπεδο, καθώς αυτές συνδέονται με ένα σύστημα εξουσίας. Άρα, αναμένουμε διαφορετικά μέσα ενημέρωσης, σε διαφορετικές χώρες και από διαφορετικούς ιδεολογικούς χώρους, να προσεγγίζουν τις γυναίκες που προαναφέρθηκαν με διαφορετικό τρόπο.*

Για καθεμία από τις παραπάνω χώρες, επιλέχθηκαν τρία άρθρα από τρεις εφημερίδες (έντυπες και ηλεκτρονικές), οι οποίες ανήκουν σε διαφορετικούς ιδεολογικούς χώρους (προοδευτικό, συντηρητικό, πιο ανεξάρτητο), καθώς και τρία αποσπάσματα ειδήσεων από δύο τηλεοπτικά μέσα (δημόσια και ιδιωτικά) για την καθεμία.

Πιο συγκεκριμένα, για την Γερμανία επιλέχθηκαν οι εφημερίδες TAZ (προοδευτική), DIE WELT(συντηρητική) και η DW (πιο ανεξάρτητη). Τα τηλεοπτικά κανάλια που χρησιμοποιήθηκαν είναι το κρατικό ARD-DAS ERSTE και το ιδιωτικό N-TV.

Για τη Γαλλία, οι εφημερίδες LE PARISIEN (συντηρητική), LIBERATION (πιο ανεξάρτητη) και HUMANITE (προοδευτική) αποτέλεσαν τις πηγές πληροφόρησης, καθώς και τα τηλεοπτικά κανάλια FRANCE2 (κρατικό) και το BFMTV(ιδιωτικό).

Για την Ελλάδα, χρησιμοποιήθηκαν οι εφημερίδες ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ(συντηρητική), ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ (προοδευτική) και το THEPRESSPROJECT (πιο ανεξάρτητη), καθώς και το δημόσιο κανάλι της EPT1 και ο ιδιωτικός σταθμός ΣΚΑΙ.

Για την Ιταλία αξιοποιήθηκαν ως πηγές άρθρα από τις εφημερίδες LA STAMPA (προοδευτική), L'OPINIONE DELLE LIBERTA (πιο ανεξάρτητη) και IL GIORNALE (πιο συντηρητική). Ως κρατικό κανάλι επιλέχθηκε το RA1 και ως ιδιωτικό το LA7.

Οι περιορισμοί της έρευνας για την αξιοπιστία των συμπερασμάτων βασίζονται στο περιορισμένο δείγμα άρθρων και αποσπασμάτων που επιλέχθηκαν για κάθε χώρα (60 στο σύνολο) και στη σχετικά τυχαία επιλογή τους, σε συνάρτηση με το ευρύ πεδίο μελέτης. Παράλληλα, στις δυσκολίες της καταγραφής των δεδομένων συγκαταλέγονται η μετάφραση των ξένων άρθρων και αποσπασμάτων που χρειάστηκαν, η δυσκολία εύρεσης οπτικοακουστικού υλικού για τα κανάλια, και η δυσκολία εύρεσης άρθρων που δεν χρειάζονταν συνδρομή.

3.2 Άνγκελα Μέρκελ και γερμανικά ΜΜΕ

Για την παρουσίαση της Άνγκελα Μέρκελ και πως αυτή προβάλλεται μέσα από τα γερμανικά μέσα ενημέρωσης, αξιοποιήθηκαν ως πηγές, όπως προαναφέρθηκε, τρεις εφημερίδες και δύο κανάλια. Ξεκινώντας από τις εφημερίδες, επιλέχθηκαν τυχαία, τρία άρθρα από την καθεμία (9 στο σύνολο), με βάση τρεις σημαντικές περιόδους της κυβέρνησης της Μέρκελ, ως Προέδρου του κόμματος της Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης (Christian Democratic Union - CDU) και Καγκελαρίου της χώρας. Η πρώτη αφορά, την πρώτη περίοδο της προεδρίας της από το 2005 μέχρι το 2009, η δεύτερη από το 2010 μέχρι το 2015, χρόνια δύσκολα για την Ευρώπη με την προσφυγική και οικονομική κρίση και η τρίτη τα τελευταία χρόνια μέχρι το 2020, όπου ξέσπασε και η πανδημία του Covid19.

Ξεκινώντας με την εφημερίδα TAZ, το πρώτο άρθρο, δημοσιευμένο το 2009, φέρει τον τίτλο «Κλίμα δολοφόνος Μέρκελ». Στο συγκεκριμένο άρθρο ασκείται αυστηρή κριτική στη Μέρκελ και στο κόμμα της, οι οποίοι ενώ είναι θερμοί υποστηρικτές της πράσινης ανάπτυξης και της οικολογίας, εντούτοις χρησιμοποιούν για την Καγκελαρία και τα περισσότερα Υπουργεία φθινό ηλεκτρικό ρεύμα. Σύμφωνα με έρευνα της εφημερίδας, είναι ιδιαίτερα επιβλαβές για το περιβάλλον, καθώς παράγει «674 γραμμάρια CO₂ ανά κιλοβατώρα» τη στιγμή που ο εθνικός μέσος όρος είναι 541. Μάλιστα, χρησιμοποιούνται ως ειρωνεία παλιότερα λόγια της ίδιας, η οποία έχει αναφέρει πως είναι «παθιασμένη με την προστασία του κλίματος», ενώ παράλληλα απεικονίζεται να κάθεται στο γραφείο της, πάνω στο οποίο προβάλλεται φωτιστική πηγή που καίει με ρεύμα (βλ. εικόνα 6). Στο άρθρο αναφέρεται ακόμα, ότι τα περισσότερα Υπουργεία, για οικονομικούς λόγους επιλέγουν φθινή ηλεκτρική ενέργεια, με μοναδική εξαίρεση το Υπουργείο Μεταφορών και Περιβάλλοντος, που για λόγους δημόσιας ορατότητας, χρησιμοποιούν πράσινη ηλεκτρική ενέργεια. Συνεπώς, θα λέγαμε πως η παρουσίαση της Γερμανίδας Καγκελαρίου, περιορίζεται αποκλειστικά στο ρόλο της ως πολιτικός, σε συνάρτηση με τις δημόσιες υποσχέσεις της. Η εφημερίδα χρησιμοποιεί έγγραφα και υλικό που επιβεβαιώνουν το περιεχόμενο και γενικά παρουσιάζουν ένα αντικειμενικό ρεπορτάζ.

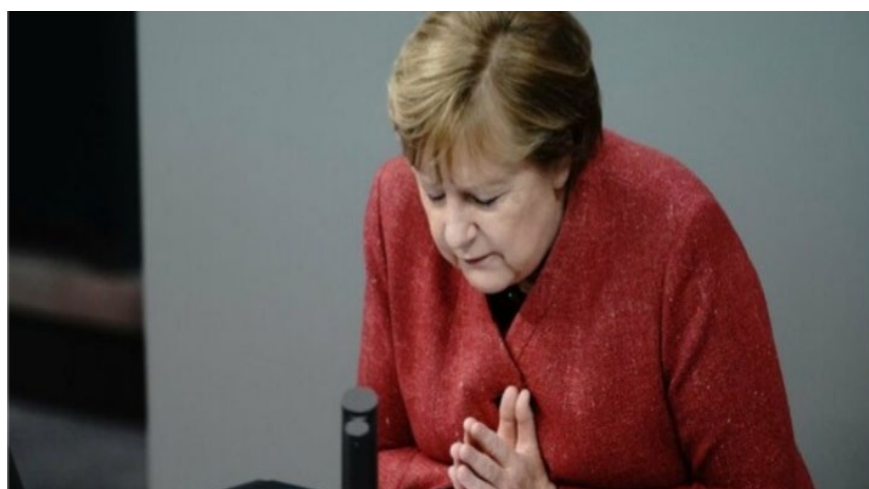
Εικόνα 6 Η Γερμανίδα Καγκελάριας, παρουσιάζεται να χρησιμοποιεί ηλεκτρικό ρεύμα για τη λυχνία του γραφείου της. Πηγή TAZ, 2009

Το δεύτερο άρθρο της ίδιας εφημερίδας, το οποίο είναι δημοσιευμένο το 2015, διερωτάται για το αν η Γερμανίδα Καγκελάριας είναι άτρωτη “Is the Chancellor Invulnerable?” . Ακολουθεί υπότιτλος που αναφέρει ότι η Μέρκελ ετοιμάζεται να στείλει στην Ελλάδα 3^ο οικονομικό πακέτο βοήθειας, το οποίο σύμφωνα με την αντιπολίτευση θα βοηθήσει τις τράπεζες και όχι τους πολίτες. Το ρεπορτάζ αναφέρεται στην περίοδο που μαινόταν το Grexit, καθώς η ελληνική κυβέρνηση του Αλέξη Τσίπρα, ήταν έτοιμη να απορρίψει την προσφορά. Το κείμενο εστιάζει στην ψυχραιμία της Γερμανίδας Προέδρου, η οποία αν και δεν έχει δεύτερο πλάνο, παρουσιάζεται ατάραχη. Μάλιστα απεικονίζεται να χασμουριέται (βλ. εικόνα 7) στο τελευταίο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ενώ ο Frank Schäffler, από το κόμμα των Ελεύθερων Δημοκρατικών αναφέρει πως αν αποτύχει η διαπραγμάτευσή της «θα γυρίσει άθικτη», καθώς είναι «γυναίκα της δράσης». Το ρεπορτάζ αν και παρουσιάζει πολυφωνία, από την άλλη έχει καθαρά αντικυβερνητικό χαρακτήρα. Σκιαγραφείται η προσωπικότητα μιας αδιάφορης ηγέτιδας, η οποία ευνοεί με την πολιτική τις τράπεζες, την ίδια στιγμή που διαμηνύει «ανθρωπιά και ατομική ευθύνη». Η κριτική που της ασκείται πάλι σχετίζεται με την ιδιότητα της και όχι το φύλο της.

**Εικόνα 7 « Χασμουριώντας στο πρόσωπο της Κρίσης» περιγραφή κάτω από τον τίτλο της εφημερίδας
TAZ, 2015**

Το τελευταίο άρθρο, αναφέρεται στην περίοδο της πανδημίας και των αυστηρών μέτρων που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση της κρίσης το Δεκέμβριο του 2020. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για το έντονα συναισθηματικά λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί τον τελευταίο καιρό στις ομιλίες της και την έντονα συναισθηματική εικόνα που παρουσιάζει (φωνή που λυγίζει , σταυρώνει τα χέρια παρακαλώντας τους πολίτες να περιορίσουν τις μετακινήσεις τους), σε πλήρη αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια. Αν και αναφέρεται ότι τα αυστηρά μέτρα που εφαρμόστηκαν στις περισσότερες ομοσπονδιακές πολιτείες της Γερμανίας (κλείσιμο σχολείων, εμπορίου) υιοθετήθηκαν και από το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, ύστερα από τις συστάσεις των ειδικών. Ωστόσο, παρουσιάζεται και η αντίθετη γνώμη, από το Ελεύθερο Δημοκρατικό Κόμμα (FPD), το οποίο πρότεινε περιορισμό συγκεκριμένων ομάδων. Το συγκεκριμένο άρθρο εστιάζει στην κρισιμότητα της κατάστασης και στην έντονα συναισθηματική εικόνα της Καγκελαρίου.

Εικόνα 8 Η Καγκελάρια Μέρκελ παρακαλεί τους πολίτες να περιορίσουν τις συναντήσεις. Πηγή TAZ

Το πρώτο άρθρο της DW, δημοσιευμένο τέλη Νοεμβρίου του 2005, αναφέρεται στην πρώτη εκλογή της Μέρκελ ως «πρώτη γυναίκα» Καγκελάριας της Γερμανίας, μια εξέλιξη η οποία σχολιάστηκε και από την ίδια «Ποιος να πίστευε ότι το ανώτερο κυβερνητικό αξίωμα θα είχε δοθεί σε γυναίκα;» Το κείμενο εστιάζει αποκλειστικά στις πολιτικές υποσχέσεις της ίδιας -παραθέτοντας αυτούσια τα λόγια της, χωρίς σχόλια- , για μια οικονομικά ισχυρή χώρα, εντός της ΕΕ, δίκαιη και τέλος «ανοιχτή» σε ζητήματα που αφορούν το Ισλάμ. Η Γερμανία σύμφωνα με την Καγκελάρια, είναι «μια ανεκτική και κοσμοπολίτικη χώρα». Παράλληλα, έθεσε και κόκκινες γραμμές όσον αφορά τους καταναγκαστικούς γάμους και τις δολοφονίες τιμής. Ως φωτογραφίες χρησιμοποιούνται στιγμιότυπα από το Κοινοβούλιο καθώς και εικόνες από Μουσουλμάνες γυναίκες, οι οποίες απεικονίζονται τρομαγμένες. Το περιεχόμενο ταυτίζεται με το οπτικό υλικό που επιλέχθηκε για το ρεπορτάζ, ενώ ο λόγος που χρησιμοποιήθηκε , ήταν τα λόγια της ίδιας.

Εικόνα 9 Η Άνγκελα Μέρκελ στις πρώτες δηλώσεις της ως Καγκελάριας, δεσμεύεται για μια ισχυρή χώρα , δίκαιη και ίση για όλους τους κατοίκους της Γερμανίας. Πηγή DW, 2005

Το δεύτερο άρθρο, δημοσιευμένο το καλοκαίρι του 2015, αναφέρεται και αυτό στις διαπραγματεύσεις της Γερμανίας με την Ελλάδα. Χρησιμοποιώντας στον τίτλο τα λόγια της Γερμανίδας πολιτικού «Η αλληλεγγύη και η ευθύνη συμβαδίζουν», το κείμενο παρουσιάζει την ομιλία της Άνγκελα Μέρκελ στο γερμανικό Κοινοβούλιο, σχετικά με την οικονομική βοήθεια που έχει δεχθεί η Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες και τις «επώδυνες» μεταρρυθμίσεις που ακολούθησαν. Αξίζει να σημειωθεί πως τα λόγια της Καγκελάριας δε σχολιάζονται , μόνο παρατίθενται αυτούσια και αναδεικνύουν την αποφασιστικότητα της ίδιας, απέναντι στο ζήτημα του δανεισμού. Δεν γίνεται κάποια

αναφορά στην σκληρότητα της ίδιας για το ζήτημα, ούτε παρατίθενται αντικρουόμενες απόψεις ή σχόλια από μεριά της Ελλάδας.

Το τελευταίο άρθρο της DW, αναφέρεται στον «τελευταίο αγώνα» της Καγκελάριου που είναι ο κορωνοϊός. Ο δημοσιογράφος που γράφει το κείμενο, Christoph Strak, φαίνεται να παρουσιάζει την Άνγκελα Μέρκελ ως μια αποφασιστική γυναίκα που κατάφερε να ισχυροποιήσει τη χώρα της όχι μόνο σε εθνικό επίπεδο αλλά και σε ευρωπαϊκό, τα 15 χρόνια που βρίσκεται στην εξουσία. Στη συνέχεια, παρουσιάζει τη ρευστότητα και αβεβαιότητα που φέρνει όχι μόνο το τέλος της θητείας της, αλλά και οι παγκόσμιες εξελίξεις, ενώ τελειώνει το κείμενο με τη λέξη «σεβασμό». Η εικόνα που συνοδεύει το άρθρο είναι μια δυναμική εικόνα της ίδιας η οποία υψώνει τη δεξιά γροθιά της στον αέρα (βλ. εικόνα 10). Το συγκεκριμένο κείμενο δεν παρουσιάζει αρνητικές κριτικές για τη θητεία της, παρά μόνο τη γνώμη του ίδιου του δημοσιογράφου, ο οποίος παρουσιάζει θετικά το έργο της ως πολιτικός.

Στο πρώτο άρθρο της εφημερίδας DIE WELT, το 2007, ο συντάκτης αντιπαραβάλλει την Καγκελάριο Άνγκελα Μέρκελ με το σοβαρό και σκληρό προκάτοχό της, Gerhard Schoder. Η εικόνα που σκιαγραφείται για εκείνη είναι άκρως θετική, καθώς χαρακτηρίζεται ήδη από τον τίτλο ως «παιδί της τύχης», που φέρνει χαρά και ευτυχία στους γύρω της. Ακόμα, σχολιάζεται από τον ίδιο ότι αποτελεί το προσφιλέστερο πολιτικό πρόσωπο των τελευταίων χρόνων « Το χαμόγελο της είναι ζεστό, πιο ζεστό από κάθε άλλης γυναίκας στην πολιτική αρένα». Το άρθρο κλείνει με την ευχή « η τύχη να ακολουθεί πάντα την Καγκελάριο, καθώς η Γερμανία δε μπορεί να αντέξει παραπάνω ήττες». Το κείμενο του Gunther Lachmann εμφανώς μεροληπτεί υπέρ της Άνγκελα Μέρκελ, καθώς εκθειάζεται ως μια εγκάρδια εθνική ηγέτιδα.

Το δεύτερο άρθρο, δημοσιευμένο το 2015, πραγματεύεται τη διαχείριση του προσφυγικού ζητήματος από τη Γερμανίδα Καγκελάριο, καθώς και τις ενστάσεις που διατυπώνονται για τις αποφάσεις της. Πρόκειται για μια περίοδο κατά την οποία η Καγκελάριος επέμεινε πεισματικά στην απόφασή της να καταστήσει τη Γερμανία κράτος υποδοχής για τους πρόσφυγες, καθώς σύμφωνα με δηλώσεις της ίδιας, όπως αναφέρεται, οι πρόσφυγες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται «όπως κάθε άλλο πρόσωπο, με φιλική διάθεση». Ακόμα, εμφανίζεται στο κείμενο να επικαλείται την αλληλεγγύη και των υπόλοιπων ευρωπαϊκών κρατών προκειμένου να αντιμετωπιστεί η προσφυγική κρίση και να καθοριστεί η κατανομή των προσφύγων. Παρουσιάζεται ως μια αποφασιστική ηγέτιδα που υποστηρίζει τις πολιτικές αποφάσεις, ακόμη και όταν αντιτίθενται με των υπόλοιπων κρατών-μελών της ΕΕ

ή χάνει τη δημοτικότητα της στο εσωτερικό (48% των Γερμανών είναι αντίθετοι με την πολιτική της σχετικά με το προσφυγικό). Σε γενικές γραμμές λαμβάνει θετικό πρόσημο στην παρουσίασή της, ως μια πολιτικός με ακεραιότητα και αυτοπεποίθηση στις αποφάσεις της.

Το τελευταίο άρθρο της DIE WELT, δημοσιευμένο το 2020, φέρει τον τίτλο «Μια από τις δυσκολότερες αποφάσεις της θητείας μου», φράση που ανήκει στην Καγκελάριο, Άνγκελα Μέρκελ και αναφέρεται στη διαχείριση της πανδημίας του Covid19. Στο κείμενο παρουσιάζονται δηλώσεις της ίδιας για τη δυσκολία που αντιμετώπισε στη λήψη των περιοριστικών μέτρων, για τη νοσταλγία που νιώθει για ανθρώπινη επαφή «Οι άνθρωποι ανοίγονται περισσότερο όταν βλέπουν ο ένας τον άλλον προσωπικά» και την ευγνωμοσύνη που αισθάνεται για τους υπαλλήλους του γερμανικού σιδηροδρομικού δικτύου, τους οποίους τους ευχαριστεί θερμά. Το άρθρο δε σχολιάζει τη λήψη των μέτρων με κάποιον τρόπο, ούτε τοποθετείται θετικά αρνητικά. Φαίνεται να προβάλλει και πάλι μια θετική εικόνα της ίδιας, η οποία διακρίνεται από ανθρωπιά, ευαισθησία και συνείδηση ότι αποτελεί μια από τις πιο δύσκολες στιγμές της θητείας της.

Στο οπτικοακουστικό δείγμα που επιλέχθηκε, έγινε προσπάθεια να δοθεί μια συνολική εικόνα των τρόπων και της μιντιακής γλώσσας με την οποία προβάλλεται η καγκελάρια της Γερμανίας Άνγκελα Μέρκελ. Επιλέχθηκαν τρία οπτικοακουστικά ντοκουμέντα από το κρατικό κανάλι (ARD, DAS ERSTE) και τρία από το ιδιωτικό κανάλι (N-TV). Και στις δύο περιπτώσεις τα αποσπάσματα προέρχονται από το απογευματινό δελτίο ειδήσεων.

Στο πρώτο απόσπασμα της γερμανικής κρατικής τηλεόρασης (00:00-01:40), η Μέρκελ επισκέπτεται το 2007 την Κολωνία για την διάσκεψη της ευαγγελικής εκκλησίας. Η Καγκελάρια της Γερμανίας Άνγκελα Μέρκελ υπερασπίστηκε τις αποφάσεις της συνόδου κορυφής της G8 που έλαβε χώρα στο Heiligendamm, αναφορικά με την κοινωνική και περιβαλλοντική πολιτική. Η δημοσιογράφος αναφέρει στο συγκεκριμένο απόσπασμα πως «Απόλυτα μέσα στον ρόλο της οικοδέσποινας, συναντά το νομπελίστα Muhammad Yunus». Η φτώχεια, η παγκοσμιοποίηση και η κλιματική αλλαγή αποτέλεσαν τα θέματα της διάσκεψης που συζητήθηκαν μεταξύ άλλων και με τον βραβευμένο με το Νόμπελ Ειρήνης Muhammad Yunus, τα οποία παρουσιάστηκαν στο ρεπορτάζ μέσω αποσπασμάτων από τη συνάντησή τους. Στη διάρκεια του βίντεο, προβλήθηκε μόνο ένας τίτλος που αφορούσε το όνομα της Μέρκελ και την ιδιότητά της, σε πλάνο γενικό και κεντρικό. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα (00:53-01:14) η ίδια ανέφερε πως δεν μπορούν να επιτευχθούν ριζικές αλλαγές από τη μια μέρα στην άλλη, αλλά πως σταδιακά και με σταθερή δουλειά

μπορεί να σημειωθεί πρόοδος στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι εικόνες που χρησιμοποιήθηκαν στο ρεπορτάζ ήταν ουδέτερες και αντιπροσωπευτικές της είδησης.

Συνεπώς, θα λέγαμε πως στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρουσιάστηκε η είδηση της συνάντησης ουδέτερα, χωρίς κάποιο επικριτικό σχόλιο που να φανερώνει συμπάθεια ή αντιπάθεια για την Καγκελάριο. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί η αναφορά της Μέρκελ στο ρόλο της οικοδέσποινας, ένα σχόλιο που παραπέμπει στο ρόλο των γυναικών στον ιδιωτικό βίο. Από την άλλη, η Μέρκελ παρουσιάστηκε ως μια δυναμική και αποφασιστική ηγέτιδα, (0:53-1:14) που θέτει ρεαλιστικούς πολιτικούς στόχους.

Το δεύτερο απόσπασμα (00:28-01:20) , αναφέρεται στην τρίτη εκλογή της Μέρκελ στις γερμανικές κοινοβουλευτικές εκλογές, το Δεκέμβριο του 2013. Η δημοσιογράφος του δελτίου ξεκινάει με την πρόταση «Η Κυβέρνηση θριάμβευσε σήμερα», ενώ βλέπουμε ταυτόχρονα σε παγωμένο κεντρικό πλάνο την Καγκελάριο, να ορκίζεται με υπερυψωμένο το δεξί της χέρι. Στη συνέχεια, στο ρεπορτάζ γίνεται λόγος στην παρουσία της μητέρας της -κοντινό πλάνο-, η οποία βλέπει την κόρη της για Τρίτη φορά εκλεγμένη Καγκελάριο. Παράλληλα, παρεμβάλλονται αποσπάσματα πολιτικών που κάνουν λόγο για τα χαρακτηριστικά της Μέρκελ που την κάνουν να ξεχωρίζει, τα οποία είναι η «απόλυτη αξιοπιστία της», «η ηρεμία της» και το γεγονός ότι «βλέπει τα προβλήματα, τα αναλύει και στη συνέχεια αναζητά λύσεις». Μέσα στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται και η ιδιότητα της πολιτικού, ως φυσική επιστήμονας, η οποία ορκίζεται με θρησκευτικό όρκο, κάτι που δε σχολιάζεται αρνητικά ή με κάποιον άλλον τρόπο. Βλέπουμε δηλαδή, ένα στιγμιότυπο που παρουσιάζει απόλυτα θετικά την Γερμανίδα Καγκελάριο και δικαιολογεί μέσα από τον πολιτικό χώρο, την επανεκλογή της για τρίτη φορά, ως μια ηγέτιδα διορατική και αξιόπιστη.

Στο τρίτο απόσπασμα (00:22-01:43), το οποίο ξεκινάει με κοντινή δακρυσμένη εικόνα της Μέρκελ, η Καγκελάριος ζητάει την κατανόηση του πληθυσμού για τα μέτρα ενάντια στον κορωνοϊό που αποφασίστηκαν από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Στην ομοσπονδιακή συνέντευξη τύπου ανακοινώθηκε η παράταση της απαγόρευσης κυκλοφορίας μέχρι τα μέσα Φεβρουαρίου του 2020. Αν και το ποσοστό μετάδοσης παρουσιάστηκε μειωμένο συγκριτικά με τις προηγούμενες βδομάδες, η Γερμανίδα ηγέτης ανέφερε ότι έπρεπε να ληφθούν προληπτικά μέτρα για να αποφευχθεί η εξάπλωση των μεταδοτικών μεταλλάξεων του ιού «Μπορώ να σας ευχαριστήσω για άλλη μια φορά από την καρδιά μου για την υποστήριξη της συντριπτικής πλειοψηφίας των πολιτών. Γνωρίζουμε ότι αυτός ο ιός αποτελεί ένα πολύ αιτητικό πρόβλημα, οι συνθήκες είναι αντίξοες προς το παρόν». Σε άλλο

σημείο ανέφερε «αν ανησυχώ γι' αυτό που αντικατοπτρίζεται στους αριθμούς των καθημερινών κρουσμάτων, είναι πως αν δεν δράσουμε, θα είναι πολύ αργά για να αποφευχθεί ένα τρίτο κύμα πανδημίας και πιθανώς (ένα κύμα) πιο βίαιο παρά ποτέ». Τα πλάνα που συνοδεύουν την ανακοίνωση της κυβέρνησης προέρχονται από το συνεντευξιακό χώρο και προβάλλουν την κρισιμότητα της κατάστασης (αυστηρά υγειονομικά μέτρα, όλοι εισέρχονται με μάσκα, η Μέρκελ κάθεται στο έδρανο μόνη της) και τη συναισθηματική φόρτιση αλλά και ψυχραιμία της ίδιας. Η Μέρκελ φαίνεται πως παρουσιάζεται ως μια πολιτικός που διακρίνεται από ενσυναίσθηση, νομιμοφροσύνη και ψυχραιμία, καθώς ανακοινώνει τα σκληρά μέτρα που θα ληφθούν για την καταπολέμηση της πανδημίας.

Το πρώτο απόσπασμα από την ιδιωτική τηλεόραση N-TV-, αναφέρεται στο διαχωρισμό της Καγκελαρίας και της Προεδρίας και στην επιθυμία της Άνγκελα Μέρκελ να αποσυρθεί, ύστερα από 18 χρόνια, από την προεδρία του κόμματος της Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης (CDU), στις αρχές του Δεκεμβρίου το 2018. Στο συγκεκριμένο βίντεο παρουσιάζονται οι μελλοντικοί διάδοχοι του κόμματος (η Γενική Γραμματέας Kramp-Karrenbauer, ο υπουργός Υγείας Spahn και ο πρώην αρχηγός της κοινοβουλευτικής ομάδας), οι οποίοι παρουσιάζονται να είναι σύμφωνοι με την απόφαση της ίδιας. Ωστόσο, σχολιάζεται στο βίντεο από το δημοσιογράφο, ότι η Μέρκελ «παραβιάζει την ισχυρότερη αρχή της, γιατί στην πραγματικότητα δεν ήθελε ποτέ να διαχωρίσει την προεδρία του κόμματος και την καγκελαρία». Στη συνέχεια η Μέρκελ δικαιολογεί την απόφασή της «ως άνοιγμα» και ανασχηματισμό εντός του κόμματος. Τέλος, ακολουθεί το μήνυμα του Γάλλου Προέδρου, Εμανουέλ Μακρόν, ο οποίος σέβεται «απόλυτα» την επιλογή της Γερμανίδας Καγκελαρίου. Το ρεπορτάζ θα λέγαμε πως είναι σχετικά ουδέτερο, με απλή παρουσίαση της συγκεκριμένης είδησης, ενώ παράλληλα ασκείται κριτική στην απόφασή της, η οποία έρχεται σε αντίθεση με τις προσωπικές αρχές της.

Το δεύτερο απόσπασμα , αφορά την αγωγή που κατέθεσε το 2019 ο κωμικός Jan Böhmertmann στην καγκελάριο Μέρκελ για παράλειψη της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ελευθερίας του Τύπου. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ πρόκειται για μια διαμάχη που ξεκίνησε με αφορμή το σατιρικό ποίημα που έγραψε ο ίδιος για τον Ερντογάν το 2016, γεγονός που προκάλεσε διπλωματικό επεισόδιο μεταξύ Αγκυρας και Βερολίνου. Ο Ερντογάν απαίτησε να απαγορευτεί το ποίημα και ζήτησε την καταδίκη του Böhmertmann για προσβολή και εξύβριση προς ξένο αρχηγό κράτους. Η καγκελάριος διαμέσου του κυβερνητικού εκπροσώπου της δήλωσε πως, όσον αφορά το συγκεκριμένο σατιρικό

κείμενο, συμφωνήθηκε ότι «σκοπίμα ήταν υβριστικό και προσβλητικό». Σύμφωνα με τον δικηγόρο του Böhmermann, Christian Schertz, η καγκελάριος προέβη σε νομική εκτίμηση του έργου, που ισούται με προκατάληψη. Το ρεπορτάζ παρουσιάζει τα γεγονότα ουδέτερα και από τις δύο πλευρές, με πλάνα όλων των εμπλεκόμενων προσώπων, χωρίς σχόλια. Στο βίντεο η καγκελάριος παρουσιάζεται σκεπτική και αγέλαστη στο γραφείο της, ενώ το πλάνο της συνάντησης με τον Τούρκο Πρόεδρο που κάνουν χειραψία αναφέρεται ότι προκάλεσε αντιδράσεις, καθώς θεωρήθηκε ότι η Μέρκελ συμμορφώθηκε με την γραμμή του Ερντογάν και επέτρεψε στις αρχές να ασκήσουν δίωξη ενάντια του Böhmermann.

Στο τρίτο απόσπασμα, προβάλλονται εικόνες από διάφορες δημόσιες εμφανίσεις που πραγματοποίησε η ίδια το καλοκαίρι του 2019, στις οποίες παρουσιαζόταν σε δύσκολη κατάσταση, καθώς έτρεμε όλη την ώρα. Ο δημοσιογράφος αναφέρει πως η κατάσταση της υγείας της δημιουργεί ερωτηματικά, ενώ σε μεγάλο μέρος του ρεπορτάζ τα πλάνα είναι κοντινά στο αμήχανο βλέμμα των γύρω και της Μέρκελ, η οποία δε μπορεί να συγκρατήσει το τρέμουλο στα πόδια της. Σύμφωνα με δηλώσεις της ίδιας, απάντησε πως είναι καλά στην υγεία της και δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας. Ωστόσο, το ρεπορτάζ παρουσίασε και άλλες δημόσιες εμφανίσεις (τελετή ορκωμοσίας της νέας Υπουργού Δικαιοσύνης, Κριστίν Λάμπρεχτ) στην οποία η κατάσταση υγείας της δεν σημείωνε βελτίωση, ενώ αναφέρθηκε ότι κυβερνητικά στελέχη υποστηρίζουν ότι οφείλεται στην ηλικία της και σε ψυχολογικούς παράγοντες. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, θα λέγαμε ότι προβάλλεται σε μεγάλο βαθμό η αδυναμία της Καγκελαρίου να ελέγξει το σώμα της. Παράλληλα, επιχειρείται μέσα από τα κοντινά πλάνα η δημιουργία άγχους για την κατάσταση της υγείας της και μέσα από σχόλια ότι πρόκειται για «ψυχολογική αντίδραση» να αναδειχθεί η τρωτή πλευρά της ίδιας. Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε λοιπόν πως, το ιδιωτικό μέσο ενημέρωσης που επιλέχθηκε, προσφέρει μια πιο σφαιρική εικόνα για τα γεγονότα που αναφέρθηκαν, καθώς υπήρξε και κριτική για τις αποφάσεις της ίδιας. Το δημόσιο κανάλι, φαίνεται πιο υποστηρικτικό απέναντι στην κυβέρνηση της Μέρκελ και την ίδια, καθώς δεν ασκήθηκε κάποια κριτική, αντίθετα προβλήθηκε μια θετική, ισχυρή αλλά και ευαίσθητη ταυτόχρονα πλευρά της.

3.3 Κριστίν Λαγκάρντ και γαλλικά ΜΜΕ

Όσον αφορά τη Γαλλία, αντικείμενο της έρευνας αποτέλεσε η περίπτωση της Κριστίν Λαγκάρντ και η αντιμετώπισή της από τα γαλλικά ΜΜΕ. Ξεκίνησε ως δικηγόρος στο επάγγελμα και κατέληξε πρόεδρος σε ένα από τα μεγαλύτερα δικηγορικά γραφεία παγκοσμίως, το 1999.

Το 2005, ξεκίνησε η πολιτική της καριέρα, ως Υπουργός Εμπορίου, ενώ το 2007 έγινε Υπουργός Οικονομικών στην κυβέρνηση του Νικολά Σαρκοζί. Αξίζει να σημειωθεί, ότι το περιοδικό Times την έχει συμπεριλάβει στο παρελθόν, στους 100 πιο σημαντικούς ανθρώπους του κόσμου. Λίγα χρόνια αργότερα, εξελέγη και ανέλαβε καθήκοντα ως Γενική Γραμματέας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ενώ από το Νοέμβριο του 2019 έχει αναλάβει τη διαχείριση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

Η έρευνα θα εστιάσει στα πολιτικά χρόνια της καριέρας της και από τα 15 χρόνια πιο συγκεκριμένα, σε 3 σημαντικές περιόδους, στα χρόνια που ήταν Υπουργός Οικονομικών, στα χρόνια που ήταν Γενική Διευθύντρια στο ΔΝΤ (2011-2019) και στην ανάληψη της Προεδρίας της ΕΚΤ (2019-σήμερα). Θα μελετήσουμε πώς παρουσίασαν διάφορα γεγονότα αυτών των περιόδων τρεις μεγάλης κυκλοφορίας εφημερίδες, διαφορετικής ιδεολογικής ταυτότητας, η LE PARISIEN (πιο συντηρητική), η LIBERATION (πιο ανεξάρτητη) η HUMANITE (πιο προοδευτική), καθώς και το κρατικό κανάλι FRANCE2 και το ιδιωτικό BFMTV.

A. Υπόθεση Tapie

Το 1990, ο μεγαλοεπιχειρηματίας Bernard Tapie εξαγόρασε τη γερμανική εταιρεία αθλητικής ένδυσης Adidas. Μετά από 3 χρόνια ανέθεσε στην κρατική τότε τράπεζα Credit Lyonnais τη μεταπώλησή της. Θεωρώντας όμως ότι εξαπατήθηκε από την τράπεζα -πούλησε σε τιμή μεγαλύτερη από αυτή που του ανακοίνωσε - στράφηκε δικαστικά εναντίον της. Η πρωτόδικη απόφαση δεν τον δικαίωσε και άσκησε έφεση. Μετά την εκλογή του Σαρκοζί το 2007, η Λαγκάρντ ούσα Υπουργός Οικονομικών σταμάτησε τη δικαστική διαδικασία και ανέθεσε την υπόθεση σε ιδιωτικό διαιτητικό δικαστήριο. Η Διαιτησία δικαίωσε τον επιχειρηματία κι έτσι το γαλλικό κράτος υποχρεώθηκε να του καταβάλει αποζημίωση ύψους 404 εκατομμυρίων ευρώ. Η Κριστίν Λαγκάρντ θεωρήθηκε ύποπτη και σε βάρος της διατάχθηκε έρευνα για «συνέργεια σε απιστία» και «κατάχρηση

δημοσίου χρήματος». Παραπέμφθηκε στο Γαλλικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας (Cours de Justice de la Republique για «αμέλεια στη διαχείριση της υπόθεσης Tapie» αλλά με «αναστολή της ποινής». Ορίστηκε δε σαφώς, ότι η καταδίκη δε θα γραφτεί στο ποινικό της μητρώο.

Ξεκινώντας με την εφημερίδα LE PARISIEN, το άρθρο δημοσιευμένο το 2017, παρουσιάζει τη συνέντευξη που παραχώρησε η ίδια στη συγκεκριμένη δημοσιογραφική επιχείρηση. Ο τίτλος παρουσιάζει τα λόγια της ίδιας, η οποία αναφέρει ότι στην υπόθεση Ταπί «ίσως να εξαπατήθηκα», ενώ ο υπότιτλος που ακολουθεί, αναφέρει τα θέματα που συζητήθηκαν στη συνέντευξη (Trump, Brexit, υπόθεση Ταπι). Η συνέντευξη δόθηκε την εποχή που ήταν Γενική Διευθύντρια του ΔΝΤ και γίνεται από τις πρώτες γραμμές ξεκάθαρο ότι ο δημοσιογράφος μεροληπτεί υπέρ της. Από τον υπότιτλο χαρακτηρίζεται η συνέντευξη ως «εξαιρετική», ενώ μέσα στο κείμενο χρησιμοποιούνται οι λέξεις «εξαιρετική καριέρα», «από τις πιο ισχυρές γυναίκες στον κόσμο» για την περιγραφή της. Το κείμενο εμπλουτίζεται με φωτογραφία που παρουσιάζει μια γυναίκα εξουσίας με κομψή εμφάνιση, βλέμμα καθαρό, εστιασμένο στο φακό που χρησιμοποιεί ακόμη τα χέρια της για να πείσει το συνομιλητή της (βλ. εικόνα 11).

Εικόνα 10 *Εικόνα από τη συνέντευξη της Κριστίν Λαγκάρντ στα κεντρικά γραφεία του ΔΝΤ. Πηγή: LE PARISIEN, 2017*

Αντίθετα, το άρθρο της εφημερίδας LIBERATION, δημοσιευμένο το 2016, φέρει τον τίτλο «Κριστίν Λαγκάρντ ένοχη, χωρίς ποινή». Κάτω από τη φωτογραφία μιας χαμογελαστής Λαγκάρντ, η οποία είναι τραβηγμένη την πρώτη μέρα της δίκης, καταγράφεται η απόφαση

του δικαστηρίου που την έκρινε ένοχη, χωρίς ωστόσο να εγγραφεί η απόφαση στο ποινικό της μητρώο. Ακολουθεί στο κείμενο εκτενής ανάλυση της διαδικασίας, ενώ όλοι οι υπέρτιτλοι με έντονη γραμματοσειρά, αναγγέλλουν την ενοχή της πρώην Υπουργού «Η Λαγκάρντ ένοχη», « Η Λαγκάρντ εξαιρείται από την τιμωρία». Όπως γίνεται αντιληπτό, της ασκείται μια ισχυρή κριτική, η οποία σχετίζεται με την ιδιότητά της και την ανάμειξή της στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Εικόνα 11 Η Κριστίν Λαγκάρντ την πρώτη ημέρα της δίκης για την υπόθεση Ταπί. Πηγή Librtation, 2016

Στο ίδιο κλίμα και ακόμη σε πιο επικριτικό τόνο, κινείται το άρθρο της HUMANITE με τίτλο «Λαγκάρντ ένοχη χωρίς ποινή, ούτε μετάνοια». Ενημερώνει για την απόφαση του Δικαστηρίου που έκρινε ένοχη την πρώην υπουργό Οικονομικών, για «αμέλεια» σε μια υπόθεση που στοίχισε στο γαλλικό δημόσιο 400 εκατομμύρια. Στη συνέχεια, στηλιτεύει την επιλογή της να αναχωρήσει από το Παρίσι πριν την έκδοση της απόφασης, προφασιζόμενη «επαγγελματικές υποχρεώσεις», κάτι που σχολιάστηκε μάλιστα από το δημοσιογράφο ως «χοντρό». Και πάλι ασκείται κριτική, πιο έντονη και μεροληπτική, στην ιδιότητα της ως πολιτικό και όχι ως γυναίκα.

Στο μεσημεριανό δελτίο ειδήσεων του FRANCE2, στις 16/12/16, ο δημοσιογράφος σε απευθείας μετάδοση έξω από το Δικαστήριο, αναφέρει πως ήρθε το «Τέλος της δοκιμασίας για τη Διευθύντρια του ΔΝΤ». Προσθέτει ότι η εικόνα της καμία σχέση δεν είχε με αυτήν των προηγούμενων ημερών. Περιγράφει μια γυναίκα συγκινημένη, με τρεμάμενη φωνή.

Η ολιγόλεπτη αυτή ανταπόκριση, εστιάζει στην ψυχολογική κατάσταση της προέδρου του ΔΝΤ. Για την απολογία της δε δίνει παρά ελάχιστα στοιχεία . Προβάλλει την ανθρώπινη πλευρά της, αποδυναμώνοντας την εικόνα της ισχυρής γυναίκας, όπως φαίνεται και στα πλάνα που δείχνει αμήχανη με συγκρατημένο χαμόγελο.

Το απόσπασμα από την ιδιωτική τηλεόραση BFMTV, της 10ης Ιουνίου 2011 ενημερώνει, ότι στις 8 Ιουλίου αναμένεται η απόφαση του Δικαστηρίου της Δημοκρατίας (Cour de Justice de la Republique) για το αν θα ξεκινήσει ή όχι, έρευνα για το ρόλο της Κριστίν Λαγκάρντ στην υπόθεση Ταπί. Στη συνέχεια, κάνει μια σύντομη αναδρομή στην υπόθεση της δεκαετίας του 90, στη δικαστική διαμάχη του επιχειρηματία με την τράπεζα Credit Lyonnais για την πώληση της Adidas, τη Διαιτησία που πρότεινε η Λαγκάρντ, την προσωπική σχέση ανάμεσα σε μέλος της επιτροπής Διαιτησίας και το Δικηγόρο του Ταπί. Αναφέρει τα γεγονότα χωρίς να προβεί σε κανένα σχολιασμό για την ίδια ή το φύλο της.

B. Περίοδος που διετέλεσε Γενική Διευθύντρια στο ΔΝΤ

Το άρθρο που επιλέχθηκε με τυχαία επιλογή από την LE PARISIEN, για την περίοδο που η Κριστίν Λαγκάρντ διετέλεσε Γενική Διευθύντρια στο ΔΝΤ, αναφέρεται στα ποσοστά ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα, τα οποία σύμφωνα με δεδομένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αυξήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη Γαλλία. Το κείμενο δημοσιευμένο το 2015, παρουσιάζει τη Γαλλίδα πολιτικό ως πρωτοπόρο γυναίκα που κατάφερε με την αξία της «υποδειγματικό βιογραφικό», να ανελιχθεί σε υψηλές θέσεις ως δικηγόρος, ως Υπουργός, και να φτάσει να γίνει Διευθύνουσα Σύμβουλος στο ΔΝΤ. Αναφέρει χαρακτηριστικά πως «άνοιξε το δρόμο και στις υπόλοιπες γυναίκες». Ο δημοσιογράφος διαχωρίζει εμφανώς την ίδια από τις υπόλοιπες γυναίκες και παρουσιάζει την εικόνα μιας ξεχωριστής και πολύ ισχυρής γυναίκας. Αναφέρει συμπληρωματικά, ότι σύμφωνα με το περιοδικό Forbes, αποτελεί την «πέμπτη γυναίκα με τη μεγαλύτερη επιρροή στον κόσμο».

Το άρθρο από τη LIBERATION, δημοσιευμένο το 2016, αναφέρεται στην επανεκλογή της Κριστίν Λαγκάρντ στο ΔΝΤ. Παραθέτει τόσο τα λόγια της ίδιας , όσο και του διοικητικού συμβουλίου του ΔΝΤ που συναίνεσε στην επιλογή της. Ωστόσο σημειώνεται πως δεν έλαβαν τα μέλη υπόψη το σκάνδαλο της Λαγκάρντ με τον Ταπί, μια εύνοια που δεν έδειξαν στον προκάτοχό της Ντομινίκ Στρος-Καν, μετά τη δημοσίευση του ερωτικού σκανδάλου.

Το ρεπορτάζ παρουσιάζεται ουδέτερο, χωρίς σχόλια για την ίδια. Ως φωτογραφία χρησιμοποιείται στιγμιότυπο από την παρουσία της στο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, στο Νταβός, στο οποίο απεικονίζεται να μιλάει ενεργητικά (κίνηση χεριών).

Το άρθρο από την HUMANITE, σχολιάζει τη συνέντευξη που παραχώρησε η Κριστίν Λαγκάρντ στην εφημερίδα LES ECHOS, τη Δευτέρα 28 Σεπτεμβρίου. Σε εκείνη τη συνέντευξη η Διευθύντρια του ΔΝΤ ρωτήθηκε για τις προσδοκίες που έχει μετά τη Διάσκεψη για το κλίμα που έλαβε χώρα στο Παρίσι, κι αν η οικολογία τελικά ευνοεί ή περιορίζει την ανάπτυξη. Η ίδια απάντησε, ότι δεν υπάρχει εναλλακτική και ότι είναι μονόδρομος. Ωστόσο, το άρθρο ασκεί δριμυία κριτική στην Λαγκάρντ, για μέτρα ρύπανσης που ενέκρινε από την Κυβέρνηση Μακρόν, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι «Πρέπει κανείς να διαβάσει την εφημερίδα LES ECHOS τη μέρα που έδωσε συνέντευξη το αφεντικό του ΔΝΤ, για να καταλάβει πόσο λίγη γνώση έχει για την πραγματικότητα, για να καταλάβει το μέγεθος της βλακειάς των λόγων της απέναντι στα μεγάλα στοιχήματα του πλανήτη». Το κείμενο αμφισβητεί την αξιοπιστία και τις γνώσεις της Λαγκάρντ ως πολιτικού και όχι ως γυναίκας.

Το πρώτο απόσπασμα από την κρατική τηλεόραση αναφέρεται στις διαπραγματεύσεις του ΔΝΤ με την Ελληνική Κυβέρνηση το 2015. Ξεκινά με πλάνα από τις συνεδριάσεις των πιστωτών με την Ελλάδα, επισημαίνοντας ότι τα χαμόγελα της Γενικής Διευθύντριας του ΔΝΤ με τον Υπουργό Οικονομικών Γιάννη Βαρουφάκη, δεν αντιστοιχούν στις προθέσεις τους. Το ρεπορτάζ αναφέρει τόσο τις θέσεις της ελληνικής πλευράς, όσο και της Λαγκάρντ η οποία «δεν επιτρέπει τη χρηματοδότηση, όσο τα προαπαιτούμενα δεν υλοποιούνται». Συνεχίζει αναφέροντας τις επιτυχίες της ίδιας τόσο στην Γαλλία, όσο και στο εξωτερικό (τις διακρίσεις στον αμερικάνικο Τύπο) με παράλληλη αναφορά στην υπόθεση Ταπί. Το απόσπασμα τελειώνει με θετικό πρόσημο για την ίδια, καθώς αναφέρεται ότι πολλοί θα ήθελαν να επιστρέψει στην πολιτική σκηνή της Γαλλίας, χωρίς να τεκμηριώνεται ωστόσο με κάποια έρευνα. Το οπτικό υλικό που χρησιμοποιείται σχετίζεται με το κείμενο και τους τίτλους.

Το σύντομο απόσπασμα από την ιδιωτική τηλεόραση BFMTV, αναφέρεται στην τελετή παράδοσης - παραλαβής του Υπουργείου Οικονομικών της Γαλλίας μετά την εκλογή της Λαγκάρντ στο ΔΝΤ. Η παρουσιάστρια σχολιάζει τη συμπεριφορά της πρώην πρωταθλήτριας κολύμβησης και νέας διευθύντριας του ΔΝΤ κατά την τελετή, το καλό της βιογραφικό, τις αμφιβολίες που υπάρχουν στο εσωτερικό για τις οικονομικές της γνώσεις αλλά και το «κομψό της ντύσιμο». Το τελευταίο σχόλιο, ξεφεύγει από τη σοβαρότητα της

είδησης και θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι αγγίζει το διάλογο για την στερεοτυπική αναπαράσταση της γυναίκας, η οποία θα «πρέπει» να παρουσιάζεται κομψή στις δημόσιες εμφανίσεις.

Γ. Περίοδος Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

Σημαντική στιγμή στην καριέρα της Λαγκάρντ υπήρξε η απόφαση να εγκαταλείψει την ηγεσία του ΔΝΤ, για να αναλάβει την προεδρία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Το πρώτο άρθρο της LIBERATION, που αναφέρεται στη συγκεκριμένη περίοδο, ξεκινάει με τον τίτλο «η επόμενη Πρόεδρος φαίνεται να θέλει να βαδίζει στα βήματα του προκατόχου της». Εξ αρχής ο δημοσιογράφος, αναπτύσσει μια αμφισβήτηση και απαξίωση προς το πρόσωπό της, καθώς αναφέρει ότι «η πλειοψηφία των Ευρωβουλευτών θα είχε γοητευτεί από οποιονδήποτε υποψήφιο αρκεί να μην ήταν Γερμανός», «μένει να δούμε τι Πρόεδρος θα είναι». Το άρθρο βρίθει σεξιστικών σχολίων καθώς στο τέλος αντιπαραβάλλει τον απερχόμενο Μάριο Ντράγκι και τη νέα Πρόεδρο, αποδίδοντας στον πρώτο χαρακτηριστικά δυναμισμού, ενώ στη Λαγκάρντ τον παθητικό ρόλο του συμβιβασμού «αν λοιπόν ο Ντράγκι κατάφερε να επιβάλει την πολιτική του είναι γιατί χρησιμοποίησε βίαιη δύναμη και επειδή δε δίστασε να περάσει πάνω από το σώμα του αφεντικού της Bundesbank» ενώ «το να επιζητά τον συμβιβασμό με τη Γερμανία-η Λαγκάρντ- είναι η σιγουριά της ακινησίας». Στην ίδια φιλοσοφία είναι και η φωτογραφία αρχείου στην αρχή του άρθρου, με την Λαγκάρντ καθήμενη σε πρώτο πλάνο και δεύτερο Το Μάριο Ντράγκι, ο οποίος στέκει όρθιος, χαλαρός, εκπέμποντας σιγουριά και αυτοπεποίθηση.

**Εικόνα 12 Κριστίν Λαγκάρντ και Μάριο Ντράγκι, σε κοινή συνάντηση στο Τσενγκτού. Φωτογραφία
Αρχείου. LIBERATION**

Αντίστοιχα, στο άρθρο της HUMANITE, η δημοσιογράφος αποδυναμώνει το προφίλ της νέας Προέδρου του ΔΝΤ, όπως γίνεται αντιληπτό και από τον τίτλο «Το προφίλ της Λαγκάρντ ένας κίνδυνος για τις αγορές». Διακρίνει ανεπάρκεια «η πρώην υπουργός πρότεινε το ποδήλατο ως λύση για την άνοδο της τιμής του πετρελαίου» και έλλειψη πολιτικής διορατικότητας «πίστευε ότι η κρίση χρέους δε θα άγγιζε τη Γαλλία». Η δημοσιογράφος αναφέρεται στα ελλιπή προσόντα της νέα Προέδρου, συγκριτικά με τον πρώην Πρόεδρο, Μάριο Ντράγκι, ο οποίος μεταξύ των άλλων διαθέτει διδακτορικό στα Οικονομικά από το MIT, έχει περάσει από την Goldman-Sachs και έχει υπάρξει κεντρικός τραπεζίτης από την Ιταλία. Ωστόσο, η ένταση της κριτικής που της ασκεί, καθιστά το άρθρο μεροληπτικό.

Τέλος, το άρθρο της LE PARISIEN, με τίτλο «Κριστίν Λαγκάρντ επικεφαλής της ΕΚΤ η επιλογή Μακρόν» δημοσιεύτηκε αμέσως μετά την ανακοίνωση της απόφασης. Κάτω από την αναγγελία της είδησης περιλαμβάνονται οι πρώτες αντιδράσεις της ίδιας, πρώην συνεργατών από τα Υπουργεία που υπηρέτησε, οι οποίοι αποθεώνουν μια «καριέρα που τρέχει με 100», μια γυναίκα που ξέρει να χειρίζεται καταστάσεις. Χαρακτηρίζεται ακόμα, ως «μία από τις ισχυρότερες γυναίκες του πλανήτη» (με έντονους χαρακτήρες), ενώ ακολουθεί απαρίθμηση των τυπικών προσόντων και επιτευγμάτων της, ακόμη και των αθλητικών της (πρώην πρωταθλήτρια συγχρονισμένης κολύμβησης), ενώ ταυτόχρονα γίνεται προσπάθεια να απαξιωθεί ο προκάτοχός της. Γενικά, πρόκειται για ένα άρθρο που ενισχύει το προφίλ της Λαγκάρντ, περιλαμβάνει πλήθος υποκειμενικών απόψεων, προβάλλει μονομερώς μόνο τα θετικά σημεία, ενώ απουσιάζει παράλληλα η κριτική στα πεπραγμένα της. Δεν πρόκειται λοιπόν για αμερόληπτη, ούτε αντικειμενική προσέγγιση του θέματος.

Το απόσπασμα από την κρατική τηλεόραση FRANCE2, προέρχεται από τη συνέντευξη που παραχώρησε η ίδια στην εκπομπή “vous avez le parole”, τον Ιούνιο του 2020. Η πρόεδρος της ΕΚΤ απάντησε στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων για την οικονομική κατάσταση της Ευρώπης μετά το πρώτο Λοκ-Ντάουν, την υπερχρέωση των κρατών, καθώς και τις κατηγορίες της Greenpeace, σύμφωνα με την οποία η ΕΚΤ «πέταξε 7 δις για ρυπογόνες πηγές ενέργειας». Πρόκειται για μια συνέντευξη με σχετικά δύσκολες

ερωτήσεις, που εστιάζουν στην ουσία και όχι στον εντυπωσιασμό για αύξηση της θεαματικότητας. Θα λέγαμε πως υπάρχει σεβασμός, αντικειμενικότητα και αμεροληψία. Από την άλλη πλευρά, το απόσπασμα της ιδιωτικής τηλεόρασης, με τίτλο «Η Κριστίν Λαγκάρντ επιβάλλει το στυλ της», αναφέρεται στα λόγια της ίδιας, λίγο μετά την ανάληψη των νέων καθηκόντων της ως Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η ίδια η Λαγκάρντ δηλώνει σε συνέντευξη, ότι θα έχει το δικό της στυλ και καλεί τους δημοσιογράφους να μην κάνουν αναφορές ή συγκρίσεις με τον προκάτοχό της. Στο ρεπορτάζ περιλαμβάνονται οι πρώτες δηλώσεις της ίδιας για τις διαφοροποιήσεις στην πολιτική από τον Μάριο Ντράγκι, καθώς και για τους νέους στόχους, οι οποίοι αφορούν την κλιματική αλλαγή και την τεχνολογική πρόοδο. Ως στιγμιότυπα χρησιμοποιούνται πλάνα του χώρου και των υποκειμένων που έλαβαν μέρος στη συνέντευξη.

3.4 Αικατερίνη Σακελλαροπούλου και ελληνικά ΜΜΕ

Με σπουδές στη Νομική Σχολή Αθηνών και εξειδίκευση στο Αστικό Δίκαιο, η Αικατερίνη Σακελλαροπούλου κατάφερε να γίνει Πρόεδρος στο Συμβούλιο της Επικρατείας το 2018 και το 2020 να εκλεγεί ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας στην Ελλάδα. Είναι η πρώτη φορά που μια γυναίκα αναλαμβάνει το ανώτατο αξίωμα της χώρας και γι' αυτόν το λόγο αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός και πεδίο μελέτης.

Η έρευνα θα εστιάσει σε τρεις περιόδους (ανακοίνωση ονόματος της, εκλογή και θητεία) και θα ασχοληθεί με τον τρόπο που τα εγχώρια ΜΜΕ (ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ, THE PRESSPROJECT, ΕΡΤ1 ΚΑΙ ΣΚΑΙ) παρουσίασαν στη δημόσια σφαίρα την ίδια και το έργο της.

Ξεκινώντας με το ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ και πως παρουσίασε την υποψηφιότητά της, βλέπουμε από τον τίτλο τον αιφνιδιασμό που επικρατεί στην ανακοίνωση του ονόματός της «Σακελλαροπούλου :Ο αιφνιδιασμός Μητσοτάκη ,το παρασκήνιο της επιλογής και η διαδικασία της εκλογής». Το κείμενο αναφέρει πως η ανακοίνωση έγινε τη στιγμή που ο πρώην Πρόεδρος, Προκόπης Παυλόπουλος βρισκόταν στο εξωτερικό, ενώ στη συνέχεια αναλύονται τα κριτήρια της επιλογής της («υπερκομματικό πρόσωπο», «το φύλο», «δεν προκαλεί εσωκομματικές αντιδράσεις» «πρώτη γυναίκα Πρόεδρος», «η αντιπολίτευση θα δυσκολευτεί να αντιταχθεί»). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενώ περιγράφεται το σκηνικό της επιλογής της, εντοπίζονται σεξιστικά στοιχεία λόγου, καθώς το φύλο καταδεικνύεται

καταλυτικός παράγοντας για την εκλογή της και όχι τα αντικειμενικά της κριτήρια. Δεν γίνεται αναφορά στο βιογραφικό της ή στην επαγγελματική της σταδιοδρομία. Ως εικόνες ωστόσο, επιλέγονται τόσο της ίδιας, όσο και του Πρωθυπουργού, από ενδεικτικούς χώρους (Δικαστήριο, Μέγαρο Μαξίμου).

Εικόνα 13 Η Αικατερίνη Σακελλαροπούλου κατά τη θητεία της στο Συμβούλιο Επικρατείας. ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, 2020

Το δεύτερο άρθρο της ίδιας εφημερίδας, αναφέρεται στην τελετή παράδοσης -παραλαβής της Προεδρίας της Δημοκρατίας. Πρώτα καταγράφεται η αντιφώνηση και μετά η προσφώνηση της προέδρου. Στην αντιφώνησή της η νέα πρόεδρος αναφέρεται σε δύο θέματα. Στην κατάσταση που επικρατεί στα σύνορα μετά το άνοιγμα των συνόρων της Τουρκίας και στην κρίση της πανδημίας του Covid19. Επαναλαμβάνει τις θέσεις της τωρινής κυβέρνησης για «τήρηση των αυστηρών μέτρων και διαφύλαξη των συνόρων», κάτι που δεν σχολιάζεται στο κείμενο. Παράλληλα, εξέφρασε την ελπίδα ότι η εκλογή της θα βοηθήσει στην εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων καθώς «οι γυναίκες δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν εμπόδια, επειδή γεννήθηκαν γυναίκες». Ο απερχόμενος Πρόεδρος από την άλλη ανέφερε, ότι η πορεία της στο Δικαστικό Σώμα αποτελεί «εφόδιο» για την άψογη τέλεση των νέων καθηκόντων της. Στη συνέχεια, περιγράφεται η τελετή ορκωμοσίας και εμπλουτίζεται το θέμα με βίντεο και φωτογραφίες. Ο αρθρογράφος επιφυλάσσει ειδική μεταχείριση στη νέα πρόεδρο, καθώς αντιστρέφει τη λογική σειρά και αναφέρει πρώτα την εκφώνηση παραλαβής κι ύστερα της παράδοσης. Επίσης, της παραχωρεί περισσότερο χώρο.

Το τελευταίο άρθρο, από το ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ, αναφέρεται στην παράκληση της Προέδρου της Δημοκρατίας, για «συνεννόηση» με βουλευτές της αντιπολίτευσης (Σύριζα, ΚΚΕ, Μέρα 25) και με το Συνδέσμο Φυλακισμένων – Εξορισθέντων Αντιστασιακών, ύστερα από ψήφισμα που υπέβαλαν οι ίδιοι για την απαγόρευση των συναθροίσεων, ενόψει των ημερών

του Πολυτεχνείου. Η Σακελλαροπούλου τόνισε ότι η «συνεννόηση» αποτελεί το «ελάχιστο χρέος στη μνήμη των αγωνιστών του Πολυτεχνείου», ενώ παράλληλα επισήμανε ότι η νομιμότητα της απαγόρευσης βρίσκεται στη δικαιοδοσία των δικαστικών αρχών. Η είδηση παρουσιάζεται ουδέτερα, όπως και η φωτογραφία που τη συνοδεύει (αναμνηστική με τα μέλη των αντιπροσώπων από τη μεταξύ τους συνάντηση).

Στο πρώτο άρθρο (άρθρο γνώμης) που επιλέγεται από την ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ, ο δημοσιογράφος διερωτάται με ποια κριτήρια εκλέγεται ο εκάστοτε Πρόεδρος της Δημοκρατίας «Τι Πρόεδρο Εκλέγουμε;». Κάνοντας αναδρομή στο παρελθόν, συμπεραίνει ότι διαχρονικά τόσο η πρόταση της πλειοψηφίας όσο και οι αντιδράσεις της αντιπολίτευσης εξυπηρετούν πολιτικές σκοπιμότητες. Και η ανταπόκριση όμως του Προέδρου στο υψηλό αυτό αξίωμα δεν υπήρξε «αμόλυντος» από κομματικές επιρροές. Εξαιρεί από τον κανόνα αυτό, τον Σύριζα που πρότεινε την ανανέωση του Προκόπη Παυλόπουλου. Την ίδια «πολιτικά ορθή» στάση υπογραμμίζει ότι υιοθέτησε και ο Κυριάκος Μητσοτάκης με την υπόδειξη της Κατερίνας Σακελλαροπούλου, της οποίας η «διαδρομή ως ανώτατου Δικαστικού μας κάνει αισιόδοξους για τον τρόπο που θα πολιτευτεί ως Πρόεδρος». Κρίνοντας δε την ίδια την απόφαση του Πρωθυπουργού εκφράζει την άποψη ότι η τελική επιλογή έγινε για «να εξασφαλίσει μια νέα προβλέψιμη ηγεσία στο ΣΤΕ» κάτι που συνιστά θεσμικό απόπημα σύμφωνα με τον ίδιο το δημοσιογράφο. Συνεπώς, θα λέγαμε πως η παρουσίαση της Σακελλαροπούλου σχετίζεται αποκλειστικά με την ιδιότητά της, ενώ από το άρθρο δεν λείπει και η πολιτική κριτική. Ως εικόνα επιλέγεται σε γενικό πλάνο το Προεδρικό Μέγαρο, η οποία κρίνεται ουδέτερη και σχετική με το αναφερόμενο κείμενο.

Το δεύτερο άρθρο από την ίδια εφημερίδα, τοποθετείται χρονικά στην ημέρα της εκλογής της Κατερίνας Σακελλαροπούλου στο ανώτατο αξίωμα, του Προέδρου της Δημοκρατίας. Περιγράφεται όλο το πλαίσιο εκλογής (διαδικασία, ανακοίνωση από τον Πρόεδρο της Βουλής, δηλώσεις Πρωθυπουργού, δηλώσεις της ίδιας). Η Σακελλαροπούλου παρουσιάζεται θετικά, ως μια Πρόεδρος που έχει «ξεκάθαρη εικόνα για την εκπλήρωση του συνταγματικού της ρόλου και συστολή για την ιστορική πρωτιά», ενώ ο τίτλος του άρθρου «Δημοκρατία με άρωμα γυναίκας», θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σεξιστικός, καθώς φαίνεται να διαχωρίζει τη γυναίκα από τη δημοκρατία.

Το τελευταίο άρθρο της ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ, αναφέρεται στο ψήφισμα διαμαρτυρίας για την απαγόρευση των συναθροίσεων που παρέδωσε στην Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου αντιπροσωπία κομμάτων, είδηση που

χρησιμοποιήθηκε και για το ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ. Πρόκειται για την απόφαση της Ελληνικής Αστυνομίας να απαγορεύσει τις συναθροίσεις άνω των τεσσάρων ατόμων με το πρόσχημα της πανδημίας. Το άρθρο εστιάζει στις αντιδράσεις των κομμάτων αλλά αναφέρει και τη «σφοδρή αντίδραση της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων», καθώς η απαγόρευση εγείρει σοβαρό ζήτημα αντισυνταγματικότητας. Ακόμα, καταγράφονται αναλυτικά οι δηλώσεις των εκπροσώπων των κομμάτων, ενώ η αντίδραση της Προέδρου της Δημοκρατίας δεν προβάλλεται άμεσα. Το κείμενο εστιάζει περισσότερο στις αντιδράσεις των κομμάτων, γι' αυτό και οι φωτογραφίες που επιλέγονται αφορούν την αντιπροσωπεία των βουλευτών. Ο ρόλος της Κατερίνας Σακελλαροπούλου ως Προέδρου, αποδυναμώνεται στο άρθρο, καθώς δεν διατίθεται χώρος και χρόνος στο ρεπορτάζ για τις δικές της δηλώσεις. Το πρώτο άρθρο του THE PRESS PROJECT με τίτλο «Την Πρόεδρο του ΣτΕ, Αικατερίνη Σακελλαροπούλου, προτείνει ο Μητσοτάκης για την Προεδρία της Δημοκρατίας» αναφέρεται στο τηλεοπτικό διάγγελμα του πρωθυπουργού με το οποίο γνωστοποίησε την απόφασή του στον ελληνικό λαό. Το κείμενο παρουσιάζει τα λόγια τόσο της μέλλουσας Προέδρου, όσο και του Πρωθυπουργού που αναφέρει ότι αποτελεί «υπερκομματική, προοδευτική και ενωτική επιλογή», όσο και των υπόλοιπων κομμάτων. Ο Σύριζα δήλωσε ότι θα τοποθετηθεί με υπευθυνότητα και κατηγορεί την κυβέρνηση για «αντιπερισπασμό» από τα κρίσιμα θέματα. Τέλος το κείμενο περιλαμβάνει και μια καταγγελία από τη Ζωή Κωνσταντοπούλου, η οποία αναφέρει μεροληπτική αντιμετώπιση κατηγορουμένου από την Κατερίνα Σακελλαροπούλου, όταν ήταν Πρόεδρος στο Συμβούλιο της Επικρατείας, χωρίς να δημοσιοποιούνται ωστόσο τα απαραίτητα έγγραφα για την τεκμηρίωση. Θα λέγαμε ωστόσο, ότι συγκριτικά με τις υπόλοιπες εφημερίδες, το PRESS PROJECT, ήταν το μόνο που παρουσίασε πολυφωνία στη συγκεκριμένη είδηση και μια καταγγελία εις βάρος της Σακελλαροπούλου.

Το δεύτερο άρθρο της διαδικτυακής εφημερίδας, πρόκειται για σύντομο κείμενο που ενημερώνει για την ορκωμοσία, την κατάθεση στεφάνου στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη και εν συνεχεία την ανάληψη καθηκόντων της νέας προέδρου. Περιγράφει το τελετουργικό της παράδοσης -παραλαβής που θα λάβει χώρα στις 12:00 το μεσημέρι και περιλαμβάνει την ανάκρουση πρώτα του Εθνικού Ύμνου από την Μπάντα των Ενόπλων Δυνάμεων και την αναχώρηση για το Προεδρικό Μέγαρο για τις καθιερωμένες δηλώσεις. Ενημερώνει ακόμα, για τη ματαίωση της παραδοσιακής τελετής συγχαρητηρίων εξαιτίας των αυστηρών μέτρων για τον κορωνοϊό. Τέλος, κάνει αναφορά στην ανάδειξή με ευρεία πλειοψηφία της πρώτης Ελληνίδας γυναίκας στο αξίωμα της Προέδρου της Δημοκρατίας.

Συνεπώς, θα λέγαμε πως έχει ενημερωτικό χαρακτήρα, αλλά τονίζει το φύλο στην ανάληψη του αξιώματος, όπως και οι υπόλοιπες ελληνικές εφημερίδες. Στην εικόνα που παρουσιάζει το άρθρο απεικονίζεται στη Βουλή των Ελλήνων να κάθεται σκεπτική.

Τέλος, το τρίτο άρθρο του PRESS PROJECT, αναφέρεται στη συνάντηση που είχε η Πρόεδρος της Δημοκρατίας με τη Σοφία Μπεκατώρου στον απόηχο των αποκαλύψεων για τη σεξουαλική παρενόχληση που υπέστη από παράγοντα της Ομοσπονδίας Ιστιοπλοίας. Η Κατερίνα Σακελλαροπούλου χαιρέτησε τη θαρραλέα στάση της αθλήτριας την οποία χαρακτήρισε «*γυναίκα με σπάνιο ήθος και ψυχική δύναμη*». Στο κείμενο παρατίθενται απλώς τα λόγια της Προέδρου της Δημοκρατίας, χωρίς να σχολιάζεται το συμβάν. Ως φωτογραφία επιλέγεται μια γενική εικόνα της συνάντησης των γυναικών στο Προεδρικό Μέγαρο

Εικόνα 14 *Στιγμιότυπο της συνάντησης της Σοφίας Μπεκατώρου με την Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου στο Προεδρικό Μέγαρο. The Press Project, 2020*

Στο πρώτο απόσπασμα από την κρατική τηλεόραση (ΕΡΤ1), από το βραδινό δελτίο ειδήσεων, οι δημοσιογράφοι παρουσιάζουν την είδηση για την απόφαση του Πρωθυπουργού να προτείνει την Κατερίνα Σακελλαροπούλου για Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αναφέροντας ότι η επιλογή του Κυριάκου Μητσοτάκη είχε ληφθεί αρκετά νωρίτερα από την ανακοίνωσή του, στις 15/01/20. Στη συνέχεια, προβάλλεται απόσπασμα από την ανακοίνωση του ίδιου από το Μέγαρο Μαξίμου, αναφέροντας αυτολεξεί πως «*Ο πολίτης είναι γένος αρσενικού και η Ελλάδα, η πρόοδος και η Δημοκρατία είναι γένους θηλυκού*». Συνεχίζει λέγοντας ότι «*είναι η ώρα να αποκτήσει η Πατρίδα μας μια άξια Ελληνίδα στην κορυφαία πολιτειακή θέση*» ενώ παράλληλα παραθέτοντας το βιογραφικό της τονίζει ότι υπήρξε η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος στο Συμβούλιο της Επικρατείας και ότι

διακρίνεται «για την κοινωνική της ευαισθησία». Αξίζει να σημειωθεί, ότι η επιλογή αυτή αποτελεί ένα «τολμηρό βήμα προς το αύριο», σύμφωνα με τα όσα δήλωσε ο ίδιος. Στο στούντιο οι τίτλοι παρουσιάζουν με μεγάλα γράμματα «*Πρώτη Γυναίκας Πρόεδρος της Δημοκρατίας*» ενώ και οι δημοσιογράφοι φαίνεται να το τονίζουν επίσης συχνά, στη μεταξύ τους συζήτηση. Τέλος, παρουσιάζονται στο δελτίο και οι δηλώσεις του πρώην Προέδρου, Προκόπη Παυλόπουλου, καθώς και της μέλλουσας Προέδρου της Δημοκρατίας. Συνεπώς, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως ο συνεχής διαχωρισμός της γυναίκας από το ανώτατο πολιτειακό αξίωμα και κάθε δημόσιο αξίωμα, αποτελεί δείγμα σεξισμού και από τους δημοσιογράφους και από τον ίδιο τον Πρωθυπουργό.

Το βραδινό δελτίο ειδήσεων του ΣΚΑΙ αντίστοιχα, ξεκίνησε με την ανακοίνωση της είδησης για την πρόταση της Κατερίνας Σακελλαροπούλου για Πρόεδρο της Δημοκρατίας και συνέχισε το ρεπορτάζ με πρώτα πλάνα έξω από το σπίτι της. Στη συνέχεια, παρουσίασε τις αντιδράσεις των υπόλοιπων κομμάτων, με έμφαση στις δηλώσεις του Αλέξη Τσίπρα, ο οποίος άσκησε κριτική στον Πρωθυπουργό για τη μη ανανέωση του Προκόπη Παυλόπουλου. Και σ' αυτό το ρεπορτάζ βλέπουμε πως δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στο φύλο της Κατερίνας Σακελλαροπούλου, παρά στην επαγγελματική της σταδιοδρομία, καθώς τονίζεται για ακόμα μια φορά η πρωτοποριακή επιλογή μιας γυναίκας στο ανώτερο αξίωμα της χώρας.

Τα επιλεγμένα δελτία ειδήσεων τόσο της ΕΡΤ1, όσο και του ΣΚΑΙ, για την Προεδρική Εκλογή παρουσίασαν το απόσπασμα της ανακοίνωσης του αποτελέσματος από τον Πρόεδρο της Βουλής Κωνσταντίνο Τασούλα, τις δεσμεύσεις της Προέδρου της Δημοκρατίας, καθώς και τη διαδικασία της εκλογής της. Ο ΣΚΑΙ χαρακτήρισε την εκλογή της ως «ιστορική», όπως και η ΕΡΤ1 την χαρακτήρισε ως μια «ιστορική στιγμή». Το ρεπορτάζ και των δύο καναλιών συμπληρώθηκε από δηλώσεις του Πρωθυπουργού, του Προκόπη Παυλόπουλου, των κομμάτων της αντιπολίτευσης, Ευρωπαίων ηγετών και τέλος ντόπιων κατοίκων της Ξάνθης, από όπου κατάγεται η Σακελλαροπούλου. Και στις 2 περιπτώσεις, θα λέγαμε πως ακολουθήθηκε η ίδια γραμμή, όσον αφορά την κάλυψη και παρουσίαση της είδησης, με ιδιαίτερη έμφαση στο φύλο της καθώς και τη θερμή υποστήριξη που έλαβε από όλα τα κόμματα.

Κοινή υπήρξε και η παρουσίαση ανάμεσα στα δύο κανάλια για τον εμβολιασμό της Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία υπήρξε από τους πρώτους πολίτες που έκανε το εμβόλιο κατά του κορωνοϊού. Η είδηση είναι σε απευθείας μετάδοση από το νοσοκομείο του Ευαγγελισμού, με πλάνα μέσα από το δωμάτιο που λαμβάνει χώρα η διαδικασία, καθώς

και των παρευρισκόμενων προσώπων , μεταξύ των οποίων είναι το νοσηλευτικό προσωπικό και ο Υπουργός Υγείας, Βασίλης Κικίλιας. Η είδηση δε συνοδεύεται από σχόλια από τους δημοσιογράφους, απλώς περιγράφεται η διαδικασία.

Συνεπώς, θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε μια κοινή πορεία που διαγράφουν και οι εφημερίδες και τα τηλεοπτικά μέσα στην Ελλάδα, η οποία είναι η υπερπροβολή του φύλου της νέας Προέδρου, κάτι που αναδεικνύει τις κοινωνικές αντιλήψεις της Ελλάδας για το ρόλο των γυναικών και την περιορισμένη τους πρόσβαση σε ανώτερα πολιτειακά αξιώματα.

3.5 Κιάρρα Φεράνι και ιταλικά ΜΜΕ

Η Κιάρρα Φεράνι, θα αποτελέσει το τελευταίο πεδίο της έρευνας. Επιλέχθηκε με κριτήριο ότι αποτελεί μια νέα και αυτοδημιούργητη επιχειρηματία στο χώρο της μόδας, εκτός πολιτικής σκηνής, η οποία αναδείχθηκε κυρίως μέσα από τη δραστηριότητα της στο λογαριασμό που διαθέτει στο ίνσταγκραμ, αρχές του 2010. Μέσα σε μια δεκαετία κατάφερε να γίνει εξώφυλλο σε διεθνή περιοδικά μόδας (Elle, Vogue, Cosmopolitan), να συνεργαστεί με μεγάλες εταιρείες (Pantene, Lancome, Intimissimi), να ιδρύσει τη δικιά της εταιρεία ρούχων “Chiara Ferragni Collection” με έδρα το Μιλάνο και το Λος Άντζελες και γενικότερα να αποκτήσει τεράστια φήμη και επιρροή στη δημόσια σφαίρα. Το 2017, χαρακτηρίστηκε από το περιοδικό Forbes ως η «Η γυναίκα με τη μεγαλύτερη επιρροή στον κόσμο», ενώ η ιταλική εφημερίδα L’*economia* έχει δημοσιεύσει αρκετά εξώφυλλα με την ίδια. Το 2020, κατά την περίοδο της πανδημίας, χρησιμοποιήθηκε από τον Πρωθυπουργό της Ιταλίας, ως το επικοινωνιακό πρόσωπο, προκειμένου ο κόσμος να περιορίσει τις άσκοπες μετακινήσεις του. Μάλιστα, μαζί με το σύζυγό της κατάφεραν σε μια βδομάδα, μέσα από πρόσκληση στα social media για δωρεά, να συγκεντρώσουν 3,8 εκατομμύρια για τη δημιουργία νοσοκομείου εντατικής θεραπείας, η οποία θα φιλοξενεί ασθενείς που νοσούν από τον Covid19. Η έρευνα θα εστιάσει στον τελευταίο χρόνο προβολής της από τα

ιταλικά μέσα ενημέρωσης, καθώς τα προηγούμενα χρόνια τα δημοσιεύματα για την ίδια υπήρξαν αρκετά περιορισμένα.

Εικόνα 15 Εξώφυλλο από την *L'conomia*, η οποία περιλαμβάνει την Κιάρα Φεράνι στους πιο ισχυρούς παράγοντες της χώρας

Ξεκινώντας με την εφημερίδα *IL GIORNALE*, το πρώτο άρθρο δημοσιευμένο το 2019, αναφέρεται στην πρεμιέρα του ντοκιμαντέρ για τη ζωή της “Chiara Ferragni Unpposted”, στη Νέα Υόρκη. Το κείμενο εστιάζει στη συνέντευξη που παραχώρησε στους/-ις δημοσιογράφους, λίγο πριν την προβολή της ταινίας. Αντικείμενο συζήτησης υπήρξε το πως διαχειρίζεται τα σχόλια μίσους που λαμβάνει καθημερινά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σχετικά με το φύλο της και τις προσωπικές της επιλογές, τα οποία σύμφωνα με την ίδια τα δέχεται από τη δημοσίευση της πρώτης της φωτογραφίας. Η ίδια, όπως υποστήριξε προσπαθεί να κινηθεί νομικά και να δημιουργήσει εντός του κυβερνοχώρου ένα «έγγραφο ταυτότητας», το οποίο θα αξιολογεί τα προφίλ και θα διαγράφει τους ψεύτικους λογαριασμούς ή τους ανώνυμους. Τέλος, έδωσε συμβουλή σε όσους δέχονται αντίστοιχα σεξιστικά και υβριστικά σχόλια εντός του διαδικτύου, να μένουν προσηλωμένοι στην επίτευξη των στόχων τους και να αγνοούν τα εμπόδια. Το άρθρο δεν παίρνει κάποια θέση στο κοινωνικό φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού (cyberbullying) και της ρητορικής μίσους (hatespeech), απλώς μεταφέρει ουδέτερα τα λόγια της Φεράνι.

Το δεύτερο άρθρο, από την ίδια εφημερίδα, με τίτλο «Βόμβα: Η Κιάρα Φεράνι είναι έγκυος» επιβεβαιώνει τις «φήμες» ότι η διάσημη Ιταλίδα “Influencer”, όπως την αποκαλούν ευρέως για την επιρροή που διαθέτει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είναι έγκυος στο δεύτερο παιδί. Η δημοσιογράφος παραθέτει στοιχεία, που ενίσχυαν τις φήμες για την

εγκυμοσύνη μέσα από τη δραστηριότητα της στο ίνσταγκραμ, ενώ παράλληλα εστίασε στις τελευταίες δημοσιεύσεις που έκανε η ίδια στο διαδίκτυο, για κάποια περιστατικά βίας κατά των γυναικών, τα οποία δεν καταδικάστηκαν στην Ιταλία. Πιο συγκεκριμένα ανέφερε «Χωρίς λόγια για αυτές τις πράξεις που καταδεικνύουν για άλλη μια φορά, ότι οι βίαιες και επικίνδυνες συμπεριφορές ενός άνδρα υποτιμούνται και οι γυναίκες κατηγορούνται πάντα για εγκλήματα που διαπράττονται εναντίον τους». Αξίζει να αναφερθεί ότι η δημόσια καταγγελία της δεν σχολιάζεται, ούτε ενισχύεται με επιπλέον υλικό, αξιοποιείται απλώς για εντυπώσεις, όπως προμηνύει και ο τίτλος «Βόμβα».

Στο τρίτο άρθρο, δημοσιευμένο το Σεπτέμβριο του 2020, ασκεί δριμεία κριτική στο περιοδικό Vanity Fair, το οποίο δημοσίευσε συνέντευξη της Κιάρα Φεράνι, με εικόνα που παραπέμπει σε σύγχρονη Παναγία, παραλλαγή από τον έργο του Battista Salvi, “Sassoferato” (βλ. εικόνα). Χαρακτηρίζεται από το δημοσιογράφο ως «προκλητική» και «προσβλητική» για τη χριστιανική κοινότητα, ενώ παράλληλα κατακρίνεται ο δημοσιογράφος που μεροληπτεί υπέρ της Φεράνι στη συγκεκριμένη συνέντευξη, αλλά και ο καλλιτέχνης Francesco Vezzoli, ο οποίος «δίνει ένα χαστούκι στην καλή γεύση και στην ιστορία της τέχνης». Το κείμενο λοιπόν, παρατηρείται πως υιοθετεί μια ξεκάθαρα αρνητική στάση στη «βεβήλωση» ιερών θρησκευτικών συμβόλων, όπως η Παναγία. Αμφισβητεί την αξία της Ιταλίδας “Blogger”, ή ακόμα καλύτερα την τοποθετεί σε ένα διαφορετικό πλαίσιο από αυτό της ιερής μητέρας.

Εικόνα 16 Η Chiara Ferragni παρουσιάζεται ως Παναγία, σε μια παραλλαγή του πίνακα Sassoferato, από τον σύγχρονο καλλιτέχνη Francesco Vezzoli. *IL giornale*, 2020

Το πρώτο άρθρο της L’ OPINIONE DELLE LIBERTA, δημοσιευμένο το Μάρτιο του 2020, αναφέρει πως η Φεράνι με το σύζυγό της Fedez, υπήρξαν αρωγοί κατά την μεγάλη

πανδημία, σε αντίθεση με την ανεπαρκή πολιτική προστασία της Κυβέρνησης. Το ζεύγος “Ferragnez”, όπως είναι γνωστοί στα σοσιαλ μίντια, προσέφεραν 100.000ευρώ στο νοσοκομείο San Raffaele, για την αντιμετώπιση της πανδημίας, μαζί με τα 3,8 εκατομμύρια που διέθεσαν στο κράτος για τη δημιουργία Μονάδας Εντατικής Θεραπείας, τα οποία συνέλεξαν από διαδικτυακή δωρεά των πολιτών. Το άρθρο εστιάζει στην ελλιπή διεύθυνση τόσο της τωρινής κυβέρνησης του Giuseppe Conte, όσο και των προηγούμενων, οι οποίες δεν κατάφεραν να διαχειριστούν και να εξοπλίσουν κατάλληλα τις δημόσιες δομές υγείας, με αποτέλεσμα να έχει τα υψηλότερα ποσοστά θανάτων στην Ευρώπη. Επίσης, η δημοσιογράφος αναφέρεται στην κακή διαχείριση της κρίσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο και αντιδιαστέλλεται με τους χειρισμούς στην Κίνα. Το κείμενο αν και παρουσιάζει κατάλληλα δείγματα δημοσιογραφικού λόγου, αστοχεί ως προς την εικόνα που επιλέγει στο άρθρο, καθώς χρησιμοποιεί μια φωτογραφία του ζευγαριού, ενώ επικεντρώνεται σε πολιτική συζήτηση. Συνεπώς, το κείμενο θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι δεν φέρει απόλυτη συνάφεια με τα μέσα που χρησιμοποιεί για την τεκμηρίωση του.

Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και το δεύτερο άρθρο της εφημερίδας, δημοσιευμένο τον Οκτώβριο του 2020. Χρησιμοποιώντας φωτογραφία του ζευγαριού, επιτίθεται στην κυβέρνηση του Κόντε, τον οποίο τον κατηγορεί για «φασισμό», καθώς αρνείται να συνεργαστεί με τα υπόλοιπα κόμματα, προκειμένου να αντιμετωπίσουν συντονισμένα την πανδημία του κορωνοϊού. Αντίθετα, ο Πρωθυπουργός της Ιταλίας στρέφεται στην επιρροή της Φεράνι με τον Fedez. Παράλληλά, η δημοσιογράφος θέτει το βάρος της ευθύνης και στα κόμματα της αριστεράς, τα οποία δεν αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο, απέναντι στις αυθαιρεσίες της παρούσας κυβέρνησης. Συνεπώς, θα λέγαμε πως η εφημερίδα χρησιμοποιεί τη δημοσιότητα του ζευγαριού, για να ανοίξει ένα πεδίο πολιτικής συζήτησης ενάντια στην κυβέρνηση της Ιταλίας.

Το τελευταίο άρθρο της L'OPINIONE DELLE LIBERTA, αναφέρεται στην επίσκεψη της Κιάρα Φεράνι σε διάφορα μουσεία της χώρας, προκειμένου να προωθήσει την «ψηφιακή κουλτούρα» των πολιτιστικών επισκέψεων, που δημιουργήθηκε κατά την πανδημία. Το κείμενο εστιάζει στις διφορούμενες απόψεις που κυκλοφορούν στον Τύπο, σχετικά με αυτήν τη νέα κουλτούρα. Το άρθρο τονίζει τις νέες δυνατότητες που ανοίγονται με τις ψηφιακές εφαρμογές και τα κενά που αυτές καλύπτουν σε κρίσιμες στιγμές, όπως αυτής της πανδημίας. Το άρθρο ωστόσο, κρίνεται ότι μεροληπτεί υπέρ των νέων τεχνολογιών, χωρίς αναφορές στις αρνητικές επιδράσεις (π.χ. ότι χάνεται η ανθρώπινη επαφή).

Το πρώτο άρθρο, από την εφημερίδα LA STAMPA, μεταφέρει την άποψη της Ιταλίδας “influencer”, για την επίδραση που μπορεί να έχει η εικόνα ενός ομοφυλόφιλου ζευγαριού στην κοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού, με αφορμή ένα ομοφοβικό βίντεο που κυκλοφόρησε στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα από τον τίτλο μεταφέρεται η άποψη τότε «Αν ένα παιδί δει δύο άντρες να φιλιούνται, δε γίνεται γκέι», ενώ συνεχίζει λέγοντας ότι «μεγαλώνει πιστεύοντας ότι δύο άντρες μπορούν να αγαπούν ο ένας τον άλλον, όπως συνηθίζουμε να βλέπουμε έναν άνδρα που αγαπά μια γυναίκα, και με τον ίδιο τρόπο όπως μια γυναίκα μπορεί να αγαπά μια γυναίκα». Το άρθρο δε σχολιάζει, ούτε εκφράζει αντίθετες απόψεις, απλώς παραθέτει τα λόγια της ίδιας με αφορμή τη δημοσίευση της ίδιας στα social media. Ως φωτογραφία, επιλέγεται μια εικόνα από καμπάνια της PANTENE, στην οποία αναδεικνύεται η κομψότητα και η αυτοπεποίθησή της, όχι κάποιο στιγμιότυπο από το βίντεο που ανέβασε στο ίνσταγκραμ.

Εικόνα 17 Στιγμιότυπο της Κιάρρα Φεράνι από καμπάνια της PANTENE. LE STAMPA, 2020

Το δεύτερο άρθρο της εφημερίδας, αναφέρεται στο «Φαινόμενο Φεράνι», το οποίο υπήρξε ο τίτλος ιταλικής εκπομπής της δημοσιογράφου Simona Ventura, στο Rai2. Η δημοσιογράφος χρησιμοποίησε αυτόν τον τίτλο για να ερευνήσει τη ζωή της Ιταλίδας επιχειρηματίας, μετά την προβολή του ντοκιμαντέρ που αναφέρεται στην ίδια και στην καριέρα της. Ακόμα, εστιάζει, όχι τόσο στα υψηλά εισοδήματά της, αλλά στους λόγους που οδήγησαν την Φεράνι, να θεωρείται από το Forbes -με 21 εκατομμύρια ακολούθους στο ίνσταγκραμ- η γυναίκα με την μεγαλύτερη επιρροή στον κόσμο των κοινωνικών δικτύων και να διδάσκεται το «Φαινόμενο Φεράνι» σε πολλά Αμερικάνικα Πανεπιστήμια. Ανάμεσα στους λόγους, σύμφωνα με την ίδια είναι το πάθος γι’ αυτό που κάνει, τη μόδα, η διαρκής της προσπάθεια για εξέλιξη και καινοτομία, οι κοινωνικές της ευαισθησίες. Το κείμενο δε παρουσιάζει πολυφωνία, απλώς μεταφέρει την άποψη της δημοσιογράφου μετά την

προβολή του ντοκιμαντέρ και τη μεταξύ τους συνέντευξη. Ωστόσο, αξίζει να παρατηρήσουμε ότι η Simona Ventura, δε αναφέρεται στο φύλο της πετυχημένης Ιταλίδας, αντίθετα αναδεικνύει την επιτυχία της μέσα από τη σκληρή δουλειά και την αφοσίωση της σ' αυτό που κάνει.

Στο τελευταίο άρθρο της LA STAMPA, με τίτλο «Παιδιά στο Instagram» η δημοσιογράφος ασκεί κριτική στην Ιταλίδα επιχειρηματία. Την κατηγορεί ότι χρησιμοποιεί το παιδί της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, για να αυξήσει τους ακολούθους της και κατ' επέκταση το κέρδος της. Αναφέρει πως το 2χρονο παιδί της το γνώρισε ο κόσμος πριν καν γεννηθεί και εδώ και δύο χρόνια δεν έχει υπάρξει προσωπική στιγμή του που να μην έχει δημοσιευτεί. Η δημοσιογράφος Antonella Boralevi, επισημαίνει όχι μόνο το δυνητικό κίνδυνο της παιδικής πορνογραφίας, αλλά και το γεγονός ότι το παιδί δεν ρωτήθηκε για την έκθεσή του. Καταλήγει ότι θα πρέπει να υπάρξει κάποια παρέμβαση στο μέλλον, ώστε να απαγορεύονται δημοσιεύσεις με ανήλικα παιδιά στο διαδίκτυο. Η δημοσιογράφος αναπτύσσει μια αντικειμενική θέση απέναντι στο σύγχρονο φαινόμενο, η οποία ωστόσο δεν τεκμηριώνεται με δεδομένα.

Στο πρώτο απόσπασμα της κρατικής τηλεόρασης RAI1, οι δημοσιογράφοι της εκπομπής *storie italiane*, συζητούν για τον αντίκτυπο που φέρει η Κιάρα Φεράνι στη νεολαία, μέσα από τα σόσιαλ μίντια. Φιλοξενούμενη στην εκπομπή είναι και η δημοσιογράφος Simona Ventura, η οποία αναφέρθηκε ωρύτερα. Οι δημοσιογράφοι, φαίνεται να συγκλίνουν, ότι μέσα από τη δύναμη που απέκτησε μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, κατάφερε σε μια δύσκολη περίοδο για την Ιταλία, να τη χρησιμοποιήσει προς όφελος της χώρας (δωρεές, δημιουργία μονάδας εντατικής θεραπείας, υποδείξεις για χρήση μάσκας και τήρηση των μέτρων). Από την άλλη, της ασκείται κάποιου είδους κριτική για την εντατική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης που διαθέτει. Ωστόσο, η συζήτηση για την θετική ή αρνητική επίδραση της Φεράνι, δεν τοποθετείται σ' ένα δημοσιογραφικό πλαίσιο, καθώς η συζήτηση των επιδράσεων στα ΜΜΕ, κρίνεται ένα πιο σύνθετο πολιτισμικό φαινόμενο.

Στο ίδιο πλαίσιο του «λαϊκού δικαστηρίου» κινείται και το δεύτερο απόσπασμα της κρατικής τηλεόρασης, στο οποίο οι δημοσιογράφοι με αφορμή το ντοκιμαντέρ «Chiara Ferragni – The Unposted» συζητούν για το φαινόμενο Φεράνι και τις επιδράσεις. Σε περισσότερο επικριτικό τόνο, αναφέρουν ότι διαφημίζει τη ζωή της για να κερδίζει χρήματα, ενώ ο τελευταίος δημοσιογράφος επισημαίνει ότι με κάποιον τρόπο αποτελεί «δούλα στην κρίση των άλλων» (*sciava del giudizio degli altri*).

Το τρίτο απόσπασμα από την κρατική τηλεόραση, αποτελεί ένα «αφιέρωμα αγάπης» για τον έρωτα της Κιάρα Φεράνι και του συζύγου της Federico. Με αποσπάσματα από την άνετη ζωή και τα ταξίδια τους, το ρεπορτάζ αναφέρεται σε λεπτομέρειες για τη γνωριμία τους, τα κοινά τους τατουάζ και όσων στιγμών έχουν μοιραστεί οι ίδιοι στους προσωπικούς τους λογαριασμούς. Το απόσπασμα αποτελεί περισσότερο δείγμα κίτρινης δημοσιογραφίας που στόχο έχει την αύξηση της θεαματικότητας.

Όσον αφορά το τηλεοπτικό κανάλι LA7, με τίτλο «Η αυτοκρατορία της Κιάρα Φεράνι», παρουσιάζει μια οπτικοακουστική βιογραφία της ίδιας. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ χαρακτηρίζεται η πρώτη “influencer”, της οποίας η στρατηγική μάρκετινγκ αποτέλεσε πεδίο μελέτης στο Harvard, ενώ το ντοκιμαντέρ που έκανε πρώτη πρεμιέρα στο φεστιβάλ της Βενετίας, συγκαταλέγεται στις ταινίες με τις περισσότερες εισπράξεις στην ιστορία του ιταλικού σινεμά.

Στο δεύτερο απόσπασμα, από την εκπομπή In Onda, οι δημοσιογράφοι παρουσίασαν στο στούντιο ρεπορτάζ για μια ημερίδα-μακιγιάζ της Lancome με μοντέλο τη Κιάρα Φεράνι. Το βίντεο φέρει τον τίτλο «Δουλειά για να γίνεις διάσημη- 650 ευρώ για να γνωρίσεις την Κιάρα Φεράνι», σχολιάζοντας αρνητικά το υψηλό ποσό συμμετοχής καθώς και την ίδια, την οποία ο παρουσιαστής απέφυγε να χαρακτηρίσει με το όνομά της «Πάμε να δούμε τι έκανε η κυρία».

Τέλος στο τελευταίο απόσπασμα της ιδιωτικής τηλεόρασης LA7, ο δημοσιογράφος Francesco Borgonovo, συγκρίνει τα χαμηλά ποσοστά γεννήσεων τα τελευταία χρόνια στην Ιταλία, με το πρότυπο της Κιάρα, καθώς σύμφωνα με έρευνα που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα LA STAMPA, οι νέες κοπέλες επιθυμούν πρώτα να φτιάξουν τον εαυτό τους και την καριέρα τους και μετά να δημιουργήσουν οικογένεια. Σύμφωνα με το δημοσιογράφο υπάρχει μια νέα κουλτούρα στην Ιταλία που «μισεί» την παραδοσιακή οικογένεια, καθώς αυτή κρίνεται ομοφοβική, οπισθοδρομική, με άντρες που θέλουν τη γυναίκα στην κουζίνα. Η νέα αυτή κουλτούρα επικρίνεται έντονα από το δημοσιογράφο και γενικεύεται σ’ έναν ανησυχητικό βαθμό.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε πως στα ιταλικά μέσα ενημέρωσης (έντυπα, ηλεκτρονικά και τηλεοπτικά) παρουσιάζεται περισσότερο ως πρόσωπο που αναδύθηκε από το διαδίκτυο, ζει μια άνετη ζωή και φέρει το στίγμα της δυναμικής και όμορφης “influencer”. Η μια πλευρά των μέσων ενημέρωσης παρουσιάζει και το δημόσιο έργο της, ενώ η άλλη περιορίζεται στην προσωπική της ζωή.

Συμπεράσματα

Βλέποντας την έρευνα με μια πιο διευρυμένη ματιά, θα λέγαμε πως η υπόθεση της έρευνας επιβεβαιώνεται. Αν και παρατηρήθηκαν σε κάποιες περιπτώσεις και ιδιαίτερα στην Ελλάδα και στην Ιταλία, σεξιστικά δείγματα στην αναπαράσταση της Κατερίνας Σακελλαροπούλου και της Κιάρρα Φεράνι, από την άλλη θα λέγαμε πως δεν αγγίζουν το βαθμό σεξισμού που δέχονται από τα ΜΜΕ, γυναίκες που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες (έγχρωμες γυναίκες, τρανς, ομοφυλόφιλες, από κατώτερες κοινωνικές ομάδες) ή δεν αποτελούν μέρος μιας ισχυρής ελίτ.

Αναλυτικότερα, ξεκινώντας με τα γερμανικά ΜΜΕ και την περίπτωση της Άνγκελα Μέρκελ παρατηρούμε, ότι η συντηρητική πλευρά DIE WELT (πιο φιλοκυβερνητική), παρουσιάζει μια άκρως θετική εικόνα, για μια ισχυρή και σίγουρη πολιτικό, σε όλες τις περιόδους που μελετήσαμε. Αντίθετα, η προοδευτική TAZ, στις πρώτες περιόδους, παρουσιάζει αντικυβερνητικό χαρακτήρα και ασκεί αυστηρή κριτική στην ίδια ως πολιτικό και στα έργα της. Μόνο στη διάρκεια της πανδημίας, προβλήθηκε και μια ευαίσθητη πλευρά της. Παράλληλα, η διαδικτυακή DW, χωρίς ακραία ρητορική και σχόλια παρατηρήθηκε ότι την παρουσίασε περισσότερο με θετικό πρόσημο. Το κρατικό κανάλι της Γερμανίας ARD DAS ERSTE, αναφέρεται σε μια διορατική, αξιόπιστη πολιτικό με ενσυναίσθηση. Το ιδιωτικό κανάλι από την άλλη, παρουσίασε και αρνητικές κριτικές για την ίδια, ενώ παράλληλα εστίασε και σε θέματα εντυπωσιασμού (εικόνα της Μέρκελ που τρέμει) για αύξηση της θεαματικότητας.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ	TAZ	DIE WELT	DW	ARD DAS ERSTE	N-TV
Ιδεολογία/μέσο	προοδευτική	συντηρητική	Πιο ανεξάρτητη	Δημόσιο μέσο	Ιδιωτικό μέσο
Αναπαράσταση	αρνητική	θετική	Θετική	θετική	ουδέτερη
Ρεπορτάζ	ελλιπές	ελλιπές	ελλιπές	ελλιπές	ελλιπές
Ενημέρωση	μεροληπτική	μεροληπτική	χωρίς σχόλια	μονόπλευρη	ανάλαφρη

Πίνακας 6 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Άνγκελα Μέρκελ και την αξιολόγηση των γαλλικών ΜΜΕ

Η Γαλλία, παρουσίασε μεγαλύτερες αποκλίσεις στην αναπαράσταση της Κριστίν Λαγκάρντ από τα ΜΜΕ, καθώς η διαφορά ανάμεσα στους πολιτικούς χώρους υπήρξε πιο έντονη. Για παράδειγμα, οι εφημερίδες που ανήκουν στο χώρο της αριστεράς ή του κέντρου, ανέπτυξαν ισχυρή κριτική στη Λαγκάρντ ως πολιτικό κυρίως, αλλά και δευτερευόντως ως γυναίκα. Προσπάθησαν να αποδυναμώσουν την εικόνα της, καθώς σύμφωνα με την απόφαση του δικαστηρίου την θεωρούν ένοχη για την υπόθεση Ταπί και ανεπαρκή για Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η συντηρητική LE PARISIEN, αντίθετα, προβάλλει μια πολύ θετική εικόνα, μιας ισχυρής και άξιας Προέδρου. Το δημόσιο κανάλι από την άλλη παρουσίασε τις ειδήσεις χωρίς σχόλια και ευφημισμούς, ενώ το ιδιωτικό BFMTV, παρατηρήθηκε ότι εστίασε και στο κομμάτι της εξωτερικής της εμφάνισης.

ΓΑΛΛΙΑ	LE PARISIEN	LIBERATION	HUMANITE	FRANCE2	BFMTV
Ιδεολογία/μέσο	συντηρητική	πιο ανεξάρτητη	προοδευτική	δημόσιο	ιδιωτικό
Αναπαράσταση	θετική	αρνητική	αρνητική	ουδέτερη	θετική
Ρεπορτάζ	ελλιπές	ελλιπές	ελλιπές	ελλιπές	ελλιπές
Ενημέρωση	μεροληπτική	μεροληπτική	μεροληπτικό	ουδέτερη	ανάλαφρη

Πίνακας 7 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Κριστίν Λαγκάρντ και την αξιολόγηση των γαλλικών ΜΜΕ

Στην Ελλάδα όλα τα μέσα ενημέρωσης που επιλέχθηκαν στην έρευνα, εστίασαν περισσότερο στο φύλο της και δευτερευόντως στο βιογραφικό της ή στην επαγγελματική της πορεία. Παρατηρήθηκε πως όλα, σχολίασαν το γεγονός ότι αποτελεί την πρώτη γυναίκα Πρόεδρο στο ανώτατο αξίωμα της χώρας και δήλωσαν πως αποτελεί μια «ιστορική στιγμή» για την Ελλάδα η εκλογή της. Η Εφημερίδα των Συντακτών μάλιστα, την τοποθέτησε στις ειδήσεις σε δεύτερο ρόλο, προκειμένου να ασκήσει κριτική στις πολιτικές της παρούσας κυβέρνησης. Μόνο το THE PRESS PROJECT, σημειώνεται ότι αναφέρθηκε σε μια κατηγορία που έχει ασκηθεί στο όνομά της, την περίοδο που υπήρξε Πρόεδρος στο

Συμβούλιο της Επικρατείας. Τα υπόλοιπα, αρκέστηκαν σε μια θετική περιγραφή ως νέας Προέδρου της Δημοκρατίας.

ΕΛΛΑΔΑ	ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ	ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ	THE PRESS PROJECT	EPT1	ΣΚΑΙ
Ιδεολογία	συντηρητική	προοδευτική	πιο ανεξάρτητη	δημόσιο	ιδιωτικό
Αναπαράσταση	θετική	θετική	ουδέτερη	θετική	θετική
Ρεπορτάζ	ελλιπές	ελλιπές	πολυφωνία	ελλιπές	ελλιπές
Ενημέρωση	μεροληπτική	μεροληπτική	ουδέτερη	μεροληπτική	μεροληπτική

Πίνακας 8 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Κατερίνας Σακελλαροπούλου και την αξιολόγηση των ελληνικών ΜΜΕ

Τέλος, η Ιταλίδα επιχειρηματίας Κιάρα Φεράνι , στα ιταλικά μέσα ενημέρωσης φαίνεται πως προσεγγίζεται με κοινούς και διαφορετικούς παρονομαστές. Τα περισσότερα αναγνωρίζουν ότι αποτελεί μια ισχυρή προσωπικότητα που αναδύθηκε από το χώρο του διαδικτύου. Ωστόσο, κάποιου/-ες δημοσιογράφοι την αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα και αναγνωρίζουν την προσφορά της και στο κοινωνικό επίπεδο, ενώ άλλοι/-ες είτε στέκονται επικριτικά απέναντι της, είτε αδιάφορα, είτε την αντιμετωπίζουν απλώς ως διάσημο πρόσωπο. Πιο συγκεκριμένα, Οι εφημερίδες IL GIORNALE και LA STAMPA, την παρουσιάζουν και θετικά και αρνητικά, χωρίς να υπάρχει συγκεκριμένη κατεύθυνση, η L OPINIONE DELLE LIBERTA, ενώ χρησιμοποιεί το όνομά της στους τίτλους, στη συνέχεια την αγνοεί για να επιτεθεί στην Ιταλική Κυβέρνηση και να εστιάσει σε πολιτική συζήτηση. Στο ίδιο πλαίσιο κινούνται και τα δύο τηλεοπτικά κανάλια που επιλέχθηκαν για την έρευνα. Από τη μια ανοίγουν ένα πεδίο συζήτησης που στρέφεται στο ερώτημα, αν η ίδια αποτελεί ως προσωπικότητα θετικό ή αρνητικό πρότυπο και από την άλλη την παρουσιάζουν ως μια διάσημη γυναίκα, η οποία παρουσιάζει ενδιαφέρον μόνο για την πλουσιοπάροχη ζωή της και το γούστο της στη μόδα.

ΙΤΑΛΙΑ	IL GIORNALE	L OPINIONE DELLE LIBERTA	LA STAMPA	RAI1	LA7
Ιδεολογία/μέσο	συντηρητική	Πιο ανεξάρτητη	προοδευτική	δημόσιο	ιδιωτικό
Αναπαράσταση	Θετική και αρνητική	Θετική και αρνητική	Θετική και αρνητική	Θετική και αρνητική	Θετική και αρνητική
Ρεπορτάζ	Ελλιπές	Ελλιπές	Ελλιπές	Ελλιπές	Ελλιπές
Ενημέρωση	μονόπλευρη	μονόπλευρη	μονόπλευρη	μονόπλευρη	μονόπλευρη

*Πίνακας 9 Ανάλυση δεδομένων για την παρουσίαση της Κιάρα Φεράνι και την αξιολόγηση των ιταλικών
MME*

Συμπερασματικά, αν μπορούμε να δούμε κοινές γραμμές σε Ελλάδα και Ευρώπη, αυτές είναι η αδυναμία στήριξης των ρεπορτάζ και των ειδήσεων με πολυφωνία, αμεροληψία και αντικειμενικότητα. Οι βασικές αξίες του δημοσιογραφικού επαγγέλματος θυσιάζονται πολλές φορές στις πολιτικές και οικονομικές ατζέντες που εξυπηρετεί κάθε μέσο, σε κάθε χώρα. Από την άλλη, θα μπορούσε να αναφερθεί ότι οι ειδήσεις που αφορούσαν παγκόσμια προβλήματα, όπως ήταν η προσφυγική, η οικονομική κρίση και η πανδημία του COVID19, προσαρμόστηκαν στα εθνικά αφηγήματα κάθε χώρας και δεν αναλύθηκαν σε διεθνές επίπεδο.

Όσον αφορά την παρουσίαση των παραπάνω γυναικών, παρατηρούμε πως χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία, είναι περισσότερο εξοικειωμένες με τη θέση των γυναικών σε θέσεις εξουσίας, σε αντίθεση με την Ελλάδα και την Ιταλία, που παρουσιάζουν αργά βήματα ανάπτυξης. Η συγκεκριμένη διαπίστωση επιβεβαιώνεται και από την έρευνα του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου για την Ισότητα των Φύλων, η οποία, όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό κομμάτι, δείχνει ότι τα ποσοστά της Ελλάδας και της Ιταλίας για τη συμμετοχή των γυναικών σε υψηλά αξιώματα, κυμαίνονται στη βάση (φτάνουν κοντά στο 50%).

Αυτή η διαπίστωση μας οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι διακρίσεις των φύλων σε θέσεις ηγεσίας, αντικατοπτρίζει και διακρίσεις στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον. Φυσικά, ένας από τους παράγοντες που οξύνει ή αμβλύνει αυτές τις κοινωνικές αντιθέσεις είναι και τα ΜΜΕ, τα οποία σε άλλες χώρες περισσότερο και σε άλλες λιγότερο, διαιωνίζουν ή συντηρούν τα καθιερωμένα κοινωνικά πρότυπα.

Η παρούσα μελέτη, δεδομένου του διευρυμένου πεδίου μελέτης, δεν επιχειρεί γενικεύσεις και καθολικά συμπεράσματα. Επιχειρεί να αναδείξει ζητήματα, τα οποία είναι άξια προς συζήτηση και μελέτη. Όσον αφορά το πεδίο της συζήτησης για την επιρροή των ΜΜΕ στα ακροατήρια, θα συμφωνούσαμε ότι ο τρόπος που αυτά αναπαριστούν έμφυλα ζητήματα είναι σημαντικός από τη σκοπιά της τήρησης της δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Ωστόσο, η πρόσληψη των νοημάτων από μεριά του κοινού, κρίνεται πιο σύνθετο φαινόμενο και διαμορφώνεται και από πρόσθετους παράγοντες, όπως είναι το πλαίσιο που μεγαλώνει και αναπτύσσεται το άτομο (οικογένεια, παρέες, σχολείο, μόρφωση, προσωπικές εμπειρίες, χώρα κ.α.). Ο τομέας που θα ήταν σκόπιμο να εστιάσουμε, είναι η δημιουργία ενός ενιαίου κώδικα δεοντολογίας σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, ο οποίος δεν θα εξομοιώνει όλες τις διαφορετικές κουλτούρες σε μια. Αντίθετα, θα αποδέχεται τη διαφορετικότητα των χωρών, αλλά ταυτόχρονα θα δημιουργεί έναν κοινό κώδικα για τις ηθικές αρχές του δημοσιογραφικού επαγγέλματος που θα σέβεται και θα υπερασπίζεται καθολικά τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Βιβλιογραφία στην Ελληνική

Δεληγιάννη Έ., (2004). *Ηθική των ΜΜΕ: Δημοσιογραφική Δεοντολογία*, (σσ. 123-150). Αθήνα: Ι. Σιδέρης

Κωνσταντινίδου, Χ. (2007). *Φεμινιστικές Προσεγγίσεις των Μέσων Επικοινωνίας: Από τη Βεβαιότητα στη Θεωρητική και Μεθοδολογική Αμηχανία*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 123: 79-112

Κωνσταντινίδου, Χ. (2002). "Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και η Παραγωγή Νοήματος. Θεωρητικές προσεγγίσεις και προοπτικές – μέρος Α". Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 108-109: 139-188

Μποταΐτη Α., (2010). *Οι Αναπαραστάσεις των φύλων στις τηλεοπτικές διαφημίσεις της πρωινής-παιδικής ζώνης*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή

Μοσχοβάκου Ν., Χατζηαντωνίου Λ., (2018) . *Οδηγός προς τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας για την Εξάλειψη του Σεξισμού και των Έμφυλων Διακρίσεων*. ΚΕΘΙ

Παπαγεωργίου Γ., (2007). *Έμφυλοι Μετασχηματισμοί*. Πανεπιστήμιο Κρήτης

Πετσίνη, Π. & Χριστόπουλος, Δ. (επιμέλεια) 2016. *Η Λογοκρισία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ

Πλειός Γ., Καναούτη Σ., Χρονάκη Δ. (2020). *Οδηγός Καλών Πρακτικών για Δημοσιογράφους και ασχολούμενες-ους με τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σηφάκη Ε., (2015). *Σπουδές Φύλου και Λογοτεχνία*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα : Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Χρονάκη, Δ. (2018). *Δημοσιογραφική Δεοντολογία και Ηθική*, (77-86). Πάτρα [e-book]

Βιβλιογραφία ξενόγλωσση μεταφρασμένη στα ελληνικά

Bryson V., (2005). *Φεμινιστική Πολιτική Θεωρία*. Μτφ.. Πανάγου. Αθήνα : Μεταίχμιο

Deuze, M. (2011). Δημοσιογραφία και Διαδίκτυο. Σ. Παπαθανασόπουλος (επιμ.). *Τα Μέσα Επικοινωνίας τον 21ο αιώνα* (σελ. 284-312). Αθήνα: Καστανιώτης

Lamport L., (1994). *LaTeX: A Document Preparation System.*, Addison-Wesley Professional, 2nd Edition.

Βιβλιογραφία στα Αγγλικά

Avidar R., Ariel Y., (2015). *Information, Interactivity and Social Media*. 23(1): 19-30. Atlantic Journal of Communication

Benedictis S., Orgad Sh., Rottenberg C., (2019). *#MeToo, Popular Feminism and the News: A content analysis of UK newspaper coverage*. SAGE

Brown M., Moorer R., (2015). *Gender and Women's Studies*. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences

Carter C., Branston G., Allan S(eds.) (1998). *News, Gender and Power*. London: Routledge

Cefai S., (2020). *Contemporary Feminist Media Cultures*. Goldsmiths, University of London, UK

EIGE (2013). Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Members States: Women and the Media – Advancing Gender Equality in decision-making in media organisations. ECF

Gill R., Toms K., (2019). *Trending Now: Feminism, Postfeminsim, Sexism and Misogyny in British Journalism*. City Research Online. University of London

Gillespie L. K., Richards T. N., Givens E. M., Smiths M. D. (2013). *Framing Deadly Domestic Violence: Why the Media's Spin Matters in Newspaper coverage of Femicide*. SAGE journals

Global Media Monitoring Project (2015). *Who Makes the News?* World Association for Christian Communication (WACC)

- Jenkins H., (2004). *The Cultural Logic of Media Convergence*. International journal of Cultural Studies, 7(1), 33-38
- Keith S., Schwalbe B. C., Silcock B. W., (2006). Images in Ethics Codes in an Era of Violence and Tragedy. *Journal of Media and Ethics* 21(4), 245-264
- Lentin A., Titley G., (2012). *The crisis of “multiculturalism” in Europe. Mediated minarets, intolerable subjects*. *European Journal of Cultural Studies*, 15 (2): 123-138
- Lee F., Lin A., (2006). *Newspaper Editorial Discourse and the Politics of Self-censorship in Hong Kong*. *Discourse & Society* 17(3): 331 -358
- McCracken K., FitzSimons A., Priest S., Murphy B., (2018). Gender Equality in the Media Sector. European Parliament
- McNair, B. (2005). What is Journalism? In Hugo de Burgh (Ed.) *Making Journalists* (pp. 25-44). London: Routledge
- Moller D., (2019). *Dilemmas of Political Correctness*. University of Maryland
- Papacharissi Z., (2014). *Toward New Journalism(s): Affective News, Hybridity and Liminal Spaces*. *Journalism Studies*. Published Online
- Plaisance P. L., Skewes E. A., Hanitzsch T., (2012). Ethical Orientations of Journalists Around the Globe: Implications from a Cross-National Survey. *Communication Research* 39(5), 641-661
- Roper C., (2008). *Political Correctness (PC)*. SAGE
- Shafer J. G., (2017). *Donald Trump’s “Political Incorrectness”: Neoliberalism as Frontstage Racism on Social Media*. SAGE
- Swim G. K., Mallett R., Stangor Ch., (2004). *Understanding Subtle Sexism: Detection and Use of Sexist Language*. ResearchGate
- Steiner L., (2017). *Gender and Journalism*. Philip Merrill College of Journalism. University of Maryland
- Wilkins L., Brennen B., (2004). Conflicted Interests, Conflicted Terrain. *Journalism Studies* 5(3), 297-309

Διαδικτυακές Πηγές στα Ελληνικά

Ανώνυμο (2018). *Ασυναγώνιστες στην ισότητα των φύλων οι Σκναδιναβικές χώρες*. Bankingnews

<https://www.bankingnews.gr/index.php?id=355124>

Ανώνυμο, (2021). *Οκτώ πράγματα που πρέπει να ξέρετε για το MeToo*. Parallaximag

<https://parallaximag.gr/life/8-pragmata-pou-prepei-na-kserete-gia-to-metoo>

Ανώνυμο, (2020). *Ιωάννα Τούνη: Διέρρευσαν «ροζ» βίντεο στο διαδίκτυο με την ίδια*. In

<https://www.in.gr/2020/06/20/life/fizz/ioanna-touni-dierreysan-roz-vinteo-sto-diadiktyo-tin-idia/>

Ανώνυμο, (2020). *Ο δυνατός της τηλεόρασης. Πώς αναπαράγονται τα έμφυλα στερεότυπα στα ΜΜΕ;*. T-zine

<https://t-zine.gr/o-dynatos-tis-tileorasis-pos-anapar/>

Ανώνυμο, (2020). *Οι γυναίκες σε εξουσία σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Η Καθημερινή

<https://www.kathimerini.gr/world/1061328/oi-gynaikes-stin-exoysia-se-chores-tis-eyropaikis-enosis/>

Ανώνυμο, (2016). *Στο εδώλιο η Lagarde για την υπόθεση Tapie*. Insider

<https://www.insider.gr/eidiseis/kosmos/30899/sto-edolio-i-lagarde-gia-tin-ypothesi-tapie>

Βουλή των Ελλήνων. Βουλευτές: Στατιστικά Στοιχεία ΙΗ' Περιόδου.

<https://www.hellenicparliament.gr/Vouleftes/Statistika-Stoicheia/Statistika-Stoicheia-ih-Periodou/>

Γεωργακόπουλος Θ., (2019). *Πολιτική Ορθότητα και Ελευθερία Έκφρασης*. Η Καθημερινή

<https://www.kathimerini.gr/opinion/1016799/politiki-orthotita-kai-eleytheria-ekfrasis/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). *Στο Προσκήνιο: Δράση της ΕΕ για τις Γυναίκες*.

<https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/women/el/>

Κάντα Δ., (2020). *Έμφυλη βία: Μια κριτική προσέγγιση στο νομοθετικό πλαίσιο και στον όρο «γυναικοκτονία»*. Offlinepost

<https://www.offlinepost.gr/2020/05/21/emfili-via-mia-kritikh-prosegish-sto-nomothetiko-plaisio-kai-ston-oro-gynaikoktonia/>

Κέντρο ΔΙΟΤΙΜΑ, 2019. *Γυναικοκτονία. Η πιο ακραία μορφή έμφυλης και σεξιστικής βίας*.

<https://diotima.org.gr/gynaikoktonia-i-proti-aitia-Thanatoy/>

Μιχαηλίδου Μ. Φύλο και ΜΜΕ. [ηλεκτρ. Λεξικό]. Φυλοπαίδια

http://www.fylopedia.uoa.gr/index.php/%CE%A6%CF%8D%CE%BB%CE%BF_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%9C%CE%9C%CE%95

Μπρέγιαννη, Κ. (2018). *Έμφυλες Ανισότητες και Σεξισμός στη Βιομηχανία των ΜΜΕ*. Η ΑΥΓΗ https://www.avgi.gr/koinonia/277771_emfyles-anisotites-kai-sexismos-sti-biomihania-ton-mme

Πάτσα Μ., (2019). *Το ταξίδι του Φεμινισμού από τη Γαλλική Επανάσταση και τις Σουφραζέτες, μέχρι τη Σιμόν ντε Μποβουάρ και τις Riot Girls*. Doctv <https://www.doctv.gr/page.aspx?itemID=SPG2899>

Παπαχρήστου Κ., (2020). Πολιτική Ορθότητα και αμερικανικές εκλογές. ΤΟ ΒΗΜΑ <https://www.tovima.gr/2020/06/23/opinions/politiki-orthotita-kai-amerikanikes-ekloges/>

Φράγκου, Μ. (2020). ΜΜΕ και έμφυλα στερεότυπα: Πώς παράγονται και αναπαράγονται και πώς το φαινόμενο αναχαιτίζεται. <https://dialogos.com.cy/mme-kai-emfyla-stereotypa-pos-paragontai-kai-anaparagontai-kai-pos/>

Σηφάκη Ε. *Μεταφεμινισμός. Πρόκειται για συνέχεια του Φεμινισμού ή για αντίδραση και κριτική στο φεμινισμό;* Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. https://eclass.uth.gr/modules/document/file.php/ECE_U_201/%CE%94%CE%B9%CE%B1%CF%86%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B5%CF%82/7.%20%CE%9C%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%86%CE%B5%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82.pdf

Newsroom, (2018). #ΜεΤοο: το Κίνημα που έκανε 201 επώνυμους άνδρες να χάσουν τη δουλειά τους. Huffpost Greece https://www.huffingtonpost.gr/entry/metoo-to-kinema-poe-ekane-201-eponemoes-andres-na-chasoen-ten-doeleia-toes_gr_5bd2e9d8e4b0d38b58823930

Newsroom, (2021)., *Πηνελόπη Αναστασοπούλου: Φανταστείτε να πηγαίνετε σε οντισιόν και ο σκηνοθέτης να αυτοϊκανοποιείται*. LIFO <https://www.lifo.gr/nov/people/311456/pinelopi-anastasopoyloy-skefteite-na-pigainete-se-ontision-kai-o-skinothetis-na-aytoikanopoieitai>

Διαδικτυακές Πηγές στα Αγγλικά

Burkett E., Brunell L., (2002). *Feminism*. Britannica <https://www.britannica.com/topic/feminism>

Council of Europe. *Women in Media* [https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-in-media#{%2264371890%22:\[\]%7D](https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-in-media#{%2264371890%22:[]%7D)

Council of Europe. *Recommendation of the Committee of Ministers to member States on Gender Equality and Media* https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c7c7e

Gallagher M., (2001). *Reporting on Gender in Journalism. Why do so few women reach the top?* Nieman Reports

<https://niemanreports.org/articles/reporting-on-gender-in-journalism/>

Dehinghia N., (2020). *When Social Media is Sexist: A call to action against online gender-based violence.* Geh Center of Gender Equity and Health

<http://geh.ucsd.edu/social-media-sexist-online-gender-based-violence/>

EIGE, (2017). Gender Statistics Database. https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/bpfa_j_offic_j1_bpfa_j1c/bar/year:2012/geo:EU28,EU27,BE,BG,CZ,DK,DE,EE,IE,EL,ES,FR,HR,IT,CY,LV,LT,HU,MT,NL,AT,PL,PT,RO,SI,SK,FI,SE,UK/level:TOTAL/sex:M,W

EIGE, Gender Statistic Database : *The proportion of women and men in decision-making posts in public broadcaster organisations.* https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/indicator/bpfa_j_offic_j1_wmid_media_pbrc_exec

Human Rights Channel. *Stop Sexism.* Council of Europe

<https://www.coe.int/en/web/human-rights-channel/stop-sexism>

Jackson S., (2016). *Women's Studies, Gender Studies and Feminism.* Discover Society

<https://discoversociety.org/2016/03/01/womens-studies-gender-studies-and-feminism/>

International Federation of Journalists (2009). *Getting the Balance Right. Gender Equality in Journalism.* UNESDOC

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000180707>

Ordway D. M., (2017). *Women in News : A Collection of research.* Journalist's Resource

<https://journalistsresource.org/studies/society/news-media/women-in-news-female-journalists-research/>

Posetti J., Harrison J., Waisbord S., Aboulez N., Bontcheva K., (2020). *Online Violence Against Women Journalists: a global Snapshot of incidence and Impacts.* International Center for Journalists ICJF & UNESCO <https://www.icjf.org/sites/default/files/2020-12/UNESCO%20Online%20Violence%20Against%20Women%20Journalists%20-%20A%20Global%20Snapshot%20Dec9pm.pdf>

The United Nations Fourth World Conference on women, (1995). *Action for Equality, Development and Peace.* Beijing

<https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/media.htm>

Unesco's Global Survey on Online Violence again Women Journalists

<https://en.unesco.org/news/unescos-global-survey-online-violence-against-women-journalists>

United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW).*

<https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

Wihbey J., (2015). Gender disparities and Journalism: Research Perspectives. Journalist's Resource

<https://journalistsresource.org/studies/society/news-media/female-journalists-media-sexism-emerging-trends/>

Wikipedia, Feminist Studies

https://en.wikipedia.org/wiki/Feminist_Studies

Wikipedia, Women's Studies

https://en.wikipedia.org/wiki/Women%27s_studies

Wikipedia, Angela Merkel

<https://el.wikipedia.org/wiki/>

Wikipedia, Christine Lagarde

<https://el.wikipedia.org/wiki>

Wikipedia, Αικατερίνη Σακελλαροπούλου

<https://el.wikipedia.org/wiki>

Wikipedia, Chiara Ferragni

<https://el.wikipedia.org/wiki>

Διαδικτυακές Πηγές για την Έρευνα

Γερμανία

Εφημερίδες

DW

<https://www.dw.com/en/merkel-urges-recovery-and-resolve-in-first-speech/a-1797233>

<https://www.dw.com/en/solidarity-and-responsibility-go-hand-in-hand-merkel-tells-greece/a-18523981>

<https://www.dw.com/de/meinung-corona-angela-merkels-letzter-kampf/a-55885780>

TAZ

<https://taz.de/Energieversorgung-der-Bundesministerien/!5150856/>

<https://taz.de/Angela-Merkel-and-the-Greek-crisis/!5209451/>

<https://taz.de/Merkels-emotionale-Corona-Rede/!5730567/>

DIE WELT

<https://www.welt.de/politik/article797465/Warum-Angela-Merkel-ein-Glueckskind-ist.html>

<https://www.welt.de/politik/deutschland/article147483856/Frau-Merkel-wuerden-Sie-Fluechtlinge-bei-sich-aufnehmen.html>

<https://www.welt.de/politik/deutschland/article223351420/Merkel-zu-Corona-Eine-der-schwersten-Entscheidungen-meiner-Amtszeit.html>

Τηλεοπτικά Κανάλια

ARD-DAS ERSTE

<https://youtu.be/8SXfg3UHZYE>

<https://youtu.be/NYxLDMpSEBc>

<https://youtu.be/QY2AFCH1rcY>

N-TV

<https://www.youtube.com/watch?v=3Tj2fDjzDa4>

<https://www.youtube.com/watch?v=xjzdpi5ygag>

https://www.youtube.com/watch?v=NCk5FW_GgYQ

Γαλλία

Εφημερίδες

LE PARISIEN

<https://www.leparisien.fr/economie/christine-lagarde-sur-l-affaire-tapie-j-ai-peut-etre-ete-trompee-10-03-2017-6749511.php?fbclid=IwAR3tP9IOz3WJ5YkF6GMFdMGTSsgVzyxfmjaplx2MqBQfvPpjvPocTsjOgMs>

<https://www.leparisien.fr/week-end/christine-lagarde-l-egalite-est-un-combat-qui-n-est-jamais-gagne-15-01-2015-4449023.php>

HUMANITE

<https://www.humanite.fr/lagarde-une-coupable-sans-peine-ni-regret-628886?fbclid=IwAR0d8RWAZVIKUvLEAzXBRmaYwtbfIreqq947KYRpYke5-XJNt-n66hcoP4M>

www.humanite.fr/quand-christine-lagarde-fait-leloge-demmanuel-macron-585046

<https://www.humanite.fr/quand-christine-lagarde-fait-leloge-demmanuel-macron-585046>

LIBERATION

https://www.liberation.fr/france/2016/12/19/christine-lagarde-coupable-sans-peine_1536376/?fbclid=IwAR0t5-

https://www.liberation.fr/futurs/2016/02/19/christine-lagarde-rempile-pour-cinq-ans-aux-commandes-du-fmi_1434660/

https://www.liberation.fr/planete/2015/07/09/christine-lagarde-a-la-rescousse-de-tsipras_1345363/

FRANCE2

https://www.francetvinfo.fr/monde/grece/christine-lagarde-nouvelle-bete-noire-des-grecs_983715.html

BMFTV

<https://youtu.be/hskVIOd1YM0>

<https://youtu.be/n0oHVQOHy0w>

https://www.bfmtv.com/economie/replay-emissions/good-morning-business/christine-lagarde-impose-son-style-a-la-bce_VN-201912130273.html

Ελλάδα

Εφημερίδες

ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ

<https://www.protothema.gr/politics/article/965079/aikaterini-sakellaropoulou-o-aifnidiasmos-mitsotaki-to-paraskinio-tis-epilogis-kai-i-diadikasia-eklogis/>

<https://www.protothema.gr/politics/article/984107/sakellaropoulou-apoluti-i-summorfosi-me-ta-metra-gia-ton-koronoio-na-diafulaxoume-ta-sunora-mas/>

<https://www.protothema.gr/politics/article/1065760/sakellaropoulou-gia-polutehneio-deixte-pneuma-sunennoisis>

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

https://www.efsyn.gr/stiles/ypografoyn/227383_ti-proedro-eklegoyme

https://www.efsyn.gr/politiki/boyli/228021_dimokratia-me-aroma-gynaikas

https://www.efsyn.gr/politiki/268848_polytehneio-entoni-diamartyria-gia-tin-apagoreysi-ton-synathroiseon

THE PRESS PROJECT

<https://thepressproject.gr/diangelma-mitsotaki-stis-1900/>

<https://thepressproject.gr/analyamvani-kathikonta-i-katerina-sakellaropoulou/>

<https://thepressproject.gr/einai-kairos-na-papsei-i-enochopoiisi-ton-thymaton-kai-i-atimorisia-ton-thyton/>

Τηλεοπτικά Κανάλια

EPT1

<https://youtu.be/6C9EQ387bTY>

<https://youtu.be/dKa37DQKs54>

<https://youtu.be/hrkIQM6Yecg>

ΣΚΑΙ

<https://youtu.be/5olF7s0D1Dc>

<https://youtu.be/uRbFUia4i9Q>

<https://youtu.be/bYnvwtoKuK4>

Ιταλία

Εφημερίδες

LA STAMPA

<https://www.lastampa.it/rubriche/lato-boralevi/2020/11/25/news/i-bambini-di-instagram-1.39581593>

<https://www.lastampa.it/spettacoli/tv/2020/09/23/news/fenomeno-ferragni-indagato-da-simona-ventura-una-storia-italiana-che-ha-conquistato-il-mondo-1.39341033>

<https://www.lastampa.it/spettacoli/showbiz/2020/08/29/news/chiara-ferragni-se-un-bimbo-vede-due-uomini-baciarsi-non-diventa-gay-1.39244622>

L' OPINIONE DELLE LIBERTA

https://www.opinione.it/cultura/2020/07/31/francesco-pagano_chiara-ferragni-campagna-social-museo-polemica-opinione-pubblica-e-della-stampa-covid-19-app-web-internet-facebook-instagram/

https://www.opinione.it/politica/2020/10/20/donatella-papi_conte-meloni-chiara-ferragni-salvini-fedez-lucarelli-palazzo-chigi-pietro-calamandrei-partito-dazione-dcpm-covid-19-baricco-grillini-avamposto-fondamentalista/

https://www.opinione.it/politica/2020/03/16/donatella-papi_ferragni-fedez-conte-arcuri-salvini-meloni-bertolaso-berlusconi-san-raffaele-di-milano-gallera-fontana-travaglio-obama-clinton/

IL GIORNALE

<https://www.ilgiornale.it/news/cronache/chiara-ferragni-madonna-provocazione-che-manca-rispetto-1892126.html>

<https://www.ilgiornale.it/news/spettacoli/chiara-ferragni-sarebbe-incinta-breve-lannuncio-1891155.html>

<https://www.ilgiornale.it/news/spettacoli/chiara-ferragni-hater-li-ho-foto-rispondo-ironia-1787195.html>

Τηλεοπτικά Κανάλια

RAI1

<https://youtu.be/0JKiDPhQXsk>

<https://youtu.be/BUei1SmLONE>

<https://youtu.be/gy5YJByHtMY>

LA7

<https://youtu.be/vPU-rgzQDKE>

<https://youtu.be/dva0JbCUPSA>

<https://youtu.be/m-fGL9x9Te8>

<https://youtu.be/UWGU7dXPzc8>

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.